

Markos

Jo³āu² Ba³tis²jah³la² Sũ³na² wān³txa²
ĩ³hen³txi³jau³su²

¹ Wān³txa² wi¹jau³xa² Je³su²jah³la² Txa²wā¹sũ³na²
 Ta²ha² yxau²xai³ju³ta² ĩ³yau¹ũ³nē³jau³xa²,
 hĩ¹na² ān³si³wxe²na³la². A²nxe³jah¹lai²na²

sa²kxai³lu² Txa²wā¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta²
 Si³yxau³tāu³lo³jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹la².

²⁻³ Nxe³jau³xai²na²sa¹, kxā³nhxĩ¹nu¹ta²na²
 I³sa³i²ah³lu¹ta²na² ũ³wha²li¹txā³nxu¹ta²na²
 nxe³te³nah¹lxi¹:

— A²nũ²a² ā³jah¹la² wxā³tu¹wi¹. Ha³lo²ai²na²

a²nũ²a² yxau³ai¹nxa³ko³nāu³a² ai³sxā³

ĩ³ye³tu¹wi¹. ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “A²nũ²a²

hxi²kan¹jah¹lo²su² wxā³ju³ta²nũ³a²

yũ³kxai²nān²tu³ ā³wxā³tĩh³na²nũ³a²

wxa²hau³ko³tain¹te²ju²hē³li¹.

Nxe³kxa²yā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹hxi²kan¹ta²

Si³yxau³jah¹la² wxā³ju³ta²nũ³a²

wxa²ē¹nāu³ai²na² wxa²hau³ko³nha¹jah³lxi³hē¹li¹.

Ya²la³tu³ wxā³ti³wa³ki³lxon³na³li¹.”

Nxe³tu¹wi¹.

I³sa³i²ah³lu¹ta²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

⁴ Nxe³nxa²ha¹te¹ Jo³āu² Ba³tis²jah³lo²su²

te²kxai³lu¹, wxā³sxā³ ha³lo²ai²na² a²nũ²a²

yxau³ai¹nxa³ko³nāu³a¹ he¹ta¹hxai²hē¹la². He¹te³na¹

a²nũ²a² ka³lxa¹txi³ ā³yā³nũ²kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ā³yā³nũ²kxain¹nũ²la² Jo³āu² Ba³tis²jah³la²kxai³la¹

ĩ³hen³txain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

— Nxe³jah³lxi³wxi¹. Ko³nxe³ti³
 kãi³yah³lxin¹ju³ta² yũ³khaix1yah³lxi¹lxi¹.
 Yxah³lxi¹nha²kxai³ i³ãin²ta³kxi¹nha¹jah³lxi³hẽ¹li¹.
 Nxe³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na²
 hi²sen³su² ko³nxe³ti³ kãi³yah³lxin¹kxa² wah³xa²
 ã³wa²su¹txa²ti³tu¹wi¹. Nxe³yah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ta¹
 i³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹si¹ha¹jau³su²
 ã³tĩ³kxi¹sah¹lxi³hẽ¹li¹. Jo³ãu² Ba³tis²jah³la²kxai³
 nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

5 Nxe³ha²kxai³ a²nũ²a² Ju³te²a²ko³xa²
 yxau³ain¹te²su² te²a² hãi¹nxe³ti³xa¹ a³li³i²
 Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² yxau³ain¹te²su² te²a²
 hãi¹nxe³ti³xa¹ a³li³i² nũ²la² ha³lo²a² a²nũ²a²
 yxau³ai¹nxa³ko³xa² ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 A²nxe³tũ³kã³txai²na² sa²kxai³lu² a²ko³nxe³ti³
 kãi³ain¹ju³ta² Sũ³na² i³hen³txain¹sãn²nũ²la² i³yau³xa²
 ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³tũ³kã³txai²na²
 sa²kxai³la¹ ko³nxe³ti³ kãi³ain¹kxa² yo³ha²
 Txa²wã¹sũ³na² hxi²ki³kxai³lu² ã³wa²su¹jau³su²
 yxo²i²yah³lxi³ta¹hxai²hẽ¹la². Yxo²i²yah³lxi³ha²kxai³
 i³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹yah³lxi³ta¹hxai²hẽ¹la².
 6 Jo³ãu² Ba³tis²jah³lai²na² sa²kxai³lu² ka³yxuh³xa²
 ka³me²la² a²wã²la²ka³lo³a² ũ³whi²kxi²nha²ha²kxai³
 po¹na² a²wã²la² sa²sĩ³i¹nha²ha²kxai³ ka³ya³txa²
 i³yai³ni², txu³ha²yau³xa² i³na² nxe³ha²kxai³
 nain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la². 7 A²nxe³jah¹lo²su²
 jah¹la² a²wãn³txi³kxai³lu¹ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹
 i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Txa²si³yo³na² a²nũ²a² hxi²kan¹txi³
 wa³to²hi²sa²jah¹la² wxã³tu¹wi¹. Wxã³te³na¹
 hxi²kan¹txi³ wa³to²hi²sa³ha²kxai³ a²yu³kxa²
 yu³wi²kxi²nha²ka³lo³a² sa²yu³ta²la³kxi²nũ¹ha¹kxe³su²

hxi²ka¹nhĩ²nxa³nha²wi¹. 8 Txai²na²ĩ³yau³xa²so¹lxi³
ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹ya³nx2ta¹ti²ti¹. Yxã¹ta¹jah¹lai²na²
hi²sen³su² Txa²wã¹sũ³na² A²yãu³ka³jxah¹la²
Wi¹lhin¹jah¹la² ũ³hũ¹nxa²lxi³ha²kxai³
wxa²ẽ¹nãu³ai²na² ã³nhxan³ka²ti³nxa²lxi³ha²kxai³
nxe³jah¹lo²su²na³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la²ĩ³yau³xa²ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹jau³su²
9-10 Nxe³hĩ¹nu¹ta²na², Je³su²jah³la²
Na³sa³re²thĩ³na² Ka³li³le²a²ko³xan¹thĩ³na²
yxau³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³thĩ³na²a³li³nũ²la²Jo³ãu²
Ba³tis²jah³la² hxi²ka² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹si¹jau³su²
Jor²tãu²yau³xa² ã³nxai³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³,
Jo³ãu² Ba³tis²jah³lai²na² a²hi²sen³kxai³lu²
so¹sxã³, ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Nxe³te³nah¹lxi¹, ĩ³yau³xa² a³li³ain¹te³nah¹lxi¹,
oh³sĩ³nãu³a¹ sa²yxō²hai¹sxã³, kwa³sxa³hũ³nxe²
Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah¹la² oh³nãu³a¹
a³ka³nxi²xi²ye²ka³tu³ Je³su²jah³lai²na²
ãn³ka³la³kxi³wxe³kain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

11 Nxe³tãu³ãn²tu³ti¹ oh³nãu³an¹te²a² wãn³txa²
ain³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain³kxain¹te³nah¹lxi¹:
— Wxãĩ²li² Txa²ki³lha³lxa²khaix¹si¹lxi¹.
A³lxi¹nxa²ha¹kxah³lo²si¹lxi¹. Wi¹lxo³kxi²khaix¹san¹nhai¹.
Ta¹hxai²hẽ¹la².

Ko³nxe³ti³kãĩ³sain³si¹jau³su²
12-13 Nxe³nxa²ha¹te¹ kwẽn¹ta²kxai³lu¹
Txa²wã¹sũ³na² A²yãu³ka³jxah¹la² hi²sen³kxai³lu¹,
Je³su²jah³la² ha³lo²a²a²nũ²a²yxau³ai¹nxa³ko³nãu³a¹
ã³sa²so¹si¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nũ¹ã¹
ka³yxuh³xa² ũn³txa² he¹tãu³a¹ ye³ka³lxa¹txi³
a³lan²ta¹hxai²hẽ¹la². Ye³hxi²ka² hxan³sxã³
wxa²sa²wa²la³kxi²sxã³ wxa²sa²wa²la³kxi²nũn³sxã³

te²yā¹nxe² wxa²sa²wa²la³kxi²nūn³sxā³
a³lan²ta¹hxai²hē¹la². 40 nxe² a³la²ni²ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³hī¹na¹, Sa³ta³na²jah¹la² a²hi²sen³su²
o²la³kxi²sxā³ Je³su²jah³la² Txa²wā¹sū³na²
a²ten³jau³su² jau³xa² ā³na¹si¹jau³su²
ī³wa³ka³nxe³sain³ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ hai³txi³
hxi²ka¹nha²txi³ti³hexi¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². Nxe³nū²la²
oh³xan¹te² nū³ka³txa² wxa²kan³sxā³ wxā³nū²la²
Je³su²jah³la² sa²hau³ko³txain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ka³li³le²a²ko³xa² wa³ka³la² kāi³ ā³si³wxe³jau³su²

14 Nxe³nxa²ha¹te¹ hā²wxān³txa³ Jo³āu²
Ba³tis²jah³lai²na² sxi²ha² kan²thi³na²
ū³ti¹kxi²wxe³ain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²su²
te²kxai³lu² Ka³li³le²a²ko³nāu³a¹ ā³nxi³sxā³,
Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa²
ī³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 15 Ī³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
— Ha³lo²a² hau³kon³na³li¹. Txa²wā¹sū³na²
wān³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kan¹ta²
Si³yxau³tāu³lo³ju³ta³nū³a² wxā³ti³wa³ki³lxon³na³li¹.
Nxe³ha²kxai³lu¹ kō³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹ju³ta²
ā³sa²wa²nha²sxā³ ā³na¹jah¹lxi³hē¹li¹. Yah³lxin¹ka³ty³
Txa²wān³txa² wi¹jau³xa² so¹lxi³ yxo²ī²sah¹lxi³hē¹li¹.
Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

16 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²lon³ti³tāu³xa²
Si³māu²ah³la² Ān³tre²ah³la² ain¹sxā³ ai³na²
hoh³lxi³su² ya³ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³
ī³ye³na² Ka³li³le²ye³na² ta³lā²la²ka³lo³a²
ā³na¹ya³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹
Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ ī³ye³na²na²
a²yo²ka³te³nhāu³ā¹ ā³nxi³te³nah¹lxi¹
a²lon³ti³tāu³xai²na² ī³ha¹txain¹ta¹hxai²hē¹la².
17-18 Ī³ha¹txain¹sxā³, ī³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Nxe³ja³sa²lxi¹. Ān³si³tē³sya¹hē¹li¹.
 Ai³na² ā³na¹yah³to³hxain¹ta¹ti²ti¹. Yxān¹ta¹
 ān³si³tē³sya¹hin¹kxai²nān²tu³ a²nū²a²
 ī³kaix¹so¹ya³hin¹ju³ta² ī³yau¹ū³nx²ta¹tu¹wi¹,
 ā³si³tē³kxi²sya¹si¹hai¹na¹jau³su¹. Ta¹hxai²hē¹la².
 Nxe³sxā³ ta³lā²la²ka³lo³nāu³xai²na² ā³ya³sxā³,
 kwēn¹ta²kxai³ Je³su²jah³la² ā³si³tē³ya³ta¹hxai²hē¹la².

19 Nxe³ka³tu³ta¹jū¹nxe²yxan¹nāu³a¹ Ti³a²kah³la²,
 Se³be³te²ah³la² ta²ha² yxau² a²lo³na² Jo³āu²ah³la²
 yxau² ka²no¹a² yxau³ya³sxā³ ta³lā²la²ka³lo³a²
 ā³sa²ka³tū¹sxā³ ān³sa²hau³ko³ja³ta¹hxai²hē¹la².

20 Nxe³ka³tu³ Je³su²jah³la² yau³son³kxain¹sxā³
 ī³kaix¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². ī³kaix¹te³na¹ Jo³āu²ah³la²
 Ti³a²kah³la² nxe³ya³sxā³ a²wī³na² ka²no¹a²nāu³a¹
 ā³na¹i² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xā² ka²no¹a²nāu³a¹
 ā³na¹i² nxe³sxā³ ān³si³tē³nhyā¹ta¹hxai²hē¹la².

*In³txa² kō³nxe³te²a² yāu³ka³txa² nxū²kwai³wih¹sxā³
 yxau³jah¹lo²su²*

21 Nxe³nxa²ha¹te¹ Ka³far³na³ū²thi³na²
 ā³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ka³tu³
 sa²ba³to³ nxe³ju³kxai³lu² Ju³te²a² nū³ka³txa²
 ā³nū²kxi²thi³na² ā³wi¹hain¹ka³tu³ Je³su²jah³la²
 hi²sen³kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
 ī³yau¹ū³nhyain¹ta¹hxai²hē¹la². 22 Nxe²
 wxā³jau³xai²na² sa²kxai³lu² a²nū²a²nāu³xa²
 ain³kxain¹ka³tu³ ī³wā³wā³ta³kxi²nha²sxā³
 ā³no²non²ta³kxi²nhyain¹ta¹hxai²hē¹la². Je³su²jah³la²
 wxi²kan¹khai¹nxe³sxā³ ī³ye³ha²kxai³ hai³txi³
 ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su² tū³ka³txa²
 ī³ye³kxu¹jā¹nxē²nxa³ha²kxai³ a²nū²a²
 hāi¹nxe³ti³xā¹ ī³wā³wā³ta³kxi²nha²sxā³

ã³no²non²ta³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

23 Nxe³nxa²ha¹te¹ ã³nũ²kxi²thĩ³nãu³ai²na² a²nũ²a²
kõ³nxe³te²a² yãu³ka³txa² nxũ²kwai³yxau³jah¹la²
he¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹la² i³wxan¹te³nah¹lxi¹:

24 — Je³su²jah³lãi³. Na³sa³re²thĩ³nãn¹jah¹lo²si¹lxi¹.
ĩh¹nxet³sa¹nhĩn¹ji¹wi¹? Sun²tã²hxat³sa²sĩn¹te³lhxã³
wxã³nhĩn¹ji¹wi¹? Wxã²na² i²nxa²te²sa¹wi¹.
Txa²wã¹sũ³na² Tah²si¹lxi¹. Kõ³nxe³ju³ta²
yũ³ti³hex¹jah¹lo²si¹lxi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

25 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² kõ³nxe³te²a²
yãu³ka³txa² wxi²kan¹sxã³ kwa³na³te³nah¹lxi¹:

— In³txai²li² ka³nahx²nxe³sxã³
nxũ²kwai³li³txa²hẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

26 Nxe³ka³tu³ kõ³nxe³te²a² yãu³ka³txai²na²
sa²kxai³lu² kãin² wxan¹khaix¹nxe³ka³tu³, in³txai²na²
ã³nhẽ¹nhẽ¹nhyain¹te³na¹, nxũ²kwai³li³ta¹hxai²hẽ¹la².

27 Nxe³jut³su² ha²kxai³ a²nũ²a² hã¹nxe³ti³xã¹ kãin²
o²lain¹sxã³ i³wã³txi³nhyu¹te³nah¹lxi¹:

— Ju¹tai²na² ĩh¹nxe³ju³khai³sa²hĩn³te²la¹ku².
Jah¹lai²na² wãn³txa² tah²yau³khai³sa²te²la¹ku².
Ki³nhai¹. Je³su²jah³lai²na² wxi²kan¹txi³
kwa³na³te²la¹i¹. Kwa³na³kxai²nãn²tu³ kõ³nxe³te²a²
yãu³ka³txa² ha³ta³nxãn²txi³ sa²yxo²wet¹sxã³
a³li³ain¹na²li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

28 Nxe³ju³ta² sa²kxai³ Je³su²jah³la²
wxi²kan¹txi³ kãĩ³ye²jau³su² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹
Ka³li³le²a²ko³nãu³a¹ yxau³te²a² yxo²ha³kxa¹
ain³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Si³mãu²ah³la² hãĩ³na² i³ton³kxi²jau³su²

29 Nxe³nxa²ha¹te¹, ã³ki³nũ²kxi²thĩ³nai²na²
a³li³ain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² Ti³a²kah³la²
Jo³ãu²ah³la² whã²na¹ sxi²ha² thĩ³nã³xã¹

ã³wi¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³thĩ³nai²na²
a²wa³kxẽ³nũ³ka³txa² Si³mãu²ah³la² Ān³tre²ah³la²
nxe³ya³ta¹hxai²hẽ¹la². 30-31 A²nxe³thĩ³nãu³ai²na²
Si³mãu²ah³lai²na² a²hãĩ³na¹ka³lxa² ĩ³hĩ¹la³kxi²sxã³
ĩ³to³nha²kxai³ sxa³ye²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³taĩ²na²
Je³su²jah³la² ĩ³hen³txain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹ka³ty³
Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu² wxã³sxã³ txu¹hai²na²
hxi²ki³sxã³ sa²yxo²ka²la¹te³te³na¹, wa³su³txi³
ĩ³hĩ¹la³kxi²ka³txai²na² ã³wa²su¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Nxe³ju³kxai³lu¹ txu¹ha³ka³lxaĩ²na² a²hi²sen³kxai³lu¹
Je³su²jah³lai²na² nũ³ka³txa² yain³txa²
sa²hau³kot3sxã³ ũ³hãu¹la³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² hxi²ka² ĩ³ton³kxi²nũ³ka³txa²
we²txi²jau³su²

32 Nxe³nũ²la² ki³kan³nũ²la² a²nũ²a²
wi¹lain³nha²te² hi²sen³kxai³lu¹ a²nũ²a² ã³xa²
ĩ³ton³te²su² te²a² a²hãĩ¹nxe³ti³xa¹ tẽ³i² a²nũ²a²
ko³nxe³te²a² yãu³ka³txa² nxũ²kwai³yxau³te²su²
te²a² a²hãĩ¹nxe³ti³xa¹ tẽ³i² ain¹sxã³ Je³su²jah³la²
ã³tĩ³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 33 Nxe³sxã³ sxi²ye³nai²na²
Ka³far³na³ũ²thĩ³nãĩ¹tũ³ka³txa² a²hãĩ¹nxe³ti³xa¹,
tĩ³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Tĩ³nyhain¹sxã³,
Je³su²jah³la² yxau³thĩ³na² yxo²ti²ta³lo³kxa²
ã³nũ¹tsxã³ yxau³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ĩ³ta³ka³txa²
ĩ²li³te²su² ĩ³ton³te²a² ka³lxa¹tũ³ka³txi³su²
ta¹hxai²hẽ¹la². 34 A²nxe³tũ³ka³txai²na²
Je³su²jah³la² sa²we²ti² ko³nxe³te²a² yãu³ka³txa²
ka³lxa¹txi³ Je³su²jah³la² wxa²sa²tã³kxi²
nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³ta² Je³su²jah³la²
ko³nxe³te²a² yãu³ka³txi³nãu³xa² kan²txi³
ãn³ka³na²si¹jau³su² ĩ³kwa³na³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Je³su²jah³la² Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta²

Si³yxau³tāu³lo³jah¹lo²tain¹kxe³su²a³la³kxai¹nha²kxai³
 ka³nahx²nxe³sxā³ yxau³si¹hain¹jau³su²
 kwa³na³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Sū³na² wān³txa² wi¹jau³su² i³hen³txi³jau³su²

³⁵ Nxe³nxa²ha¹te¹, ka³nxa³ha²ta³kxai³lu²
 i³yū¹li²ti³he¹nxa³tāu³kxai³lu² Je³su²jah³lai²na²
 i³sa²yxau³nū²la² ha³lo²a² a²nū²a²
 yxau³ai¹nxa³ko³xa², ā³nxai³nū²la², Txa²wā¹sū³na²
 nūh¹i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la². ³⁶ A²nxe³tj³kxai³lu²
 Si³māu²ah³la² nū³kā³txi³kxai³lu¹ Je³su²jah³la²
 i³hi¹txai³lain¹ta¹hxai²hē¹la². ³⁷ Ain¹te³na¹
 Je³su²jah³la² i³ha¹txi²te³na¹:

— A²nū²a² yxo²ha³kxa¹ ā³ten³nxain¹na²li¹.
 Si³māu²ah³la² nū³kā³txa²nxe²e³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

³⁸ Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na²
 wān³txi³kxai³lu¹ i³wa²lū³xain¹te³nah¹li¹:

— Yxan¹nāu³a¹ sxi²yhe³na¹ ā³xā¹
 ā³nxai³yah³sah¹li³hē¹li¹, Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
 i³ye³kxain¹si¹ha¹jau³su¹. Nxe³ai¹na¹ju³ta³nū³su²
 Txa²wā¹sū³na² sa²si¹hā³sain¹na²hē³li¹.
 Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

³⁹ Nū²la² Ka³li³le²a²ko³xai²na² yxo²ha³kxa¹
 ai³lha²thet³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ Ju³te²a²
 nū³kā³txa² ā³nū²kxi²thi³nāu³xa² ā³wih¹to³ka³tj³
 Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³hen³txi²
 ko³nxe³te²a² yāu³ka³txa² i³sa²si¹hā³i² nxe²
 ai³lain¹ta¹hxai²hē¹la².

A²nū²a² khon³ta³kxi²sxā³ kq³lāun³ta³kxi²jah¹la²
we²nxi²jau³su²

⁴⁰ Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nū²a² khon³ta³kxi²sxā³
 kq³lāun³ta³kxi²jah¹la² ai³sxā³ Je³su²jah³la²

wxã³sxĩ²ta¹hxai²hẽ¹la². Wxã³sxã³ ăn³ka³ti³we³sxã³
ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Txa²hxi²kan¹jah¹lăi³. Txa²ĩ³ta³ka³txa²
ten³nxa²kxai²năn²tũ³ sa²hau³kot3sa²hĩ³nxa¹lxi¹.
Ta¹hxai²hẽ¹la².

⁴¹⁻⁴² Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² ĩ³nũ³sĩn²nha²sxã³
wxa²wxai³sxã³ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Nxe³txi¹. Ten³sa³nhai¹. Wxa²ĩ³ta³ka³txa²
we²txi¹nxa²ha¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ka³tũ³
wa³su³txi³a²ĩ³ta³ka³txai²li²we²nxi²ta¹hxai²hẽ¹la².

⁴³⁻⁴⁴ Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²
a²wăn³txi³kxai³lu¹ yxo²sa³te¹txi³
ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— We²txi¹nxa²ha¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
wă³nxĩn¹te²a² si³yxau³jah¹la² sxĩ²ha² ai³sẽ¹li¹.
Ain¹tău³a² we²txi¹nxa²ha¹ju³ta² a²nũ²a²
ă³xa² ĩ³hen³txi³txa³hẽ¹li¹. Hăi¹nxe³sxã³
wă³nxĩn¹te²a² si³yxau³jah¹lan²tũ³ ai³sxã³
ĩ³yau¹ũ¹nhat1je¹txai¹nhẽ³li¹. Nai¹nĩn¹kxai²năn²tũ³
hă²wxăn³txa³ ka³yxuh³xa² Moi³se²ah³lu¹taĩ²na²
ĩ³yau¹ũ¹nxain¹kxe³su² ũ³hũ¹txai¹nhẽ³li¹.
Nxai¹nĩn¹kxai²năn²tũ³ wă³nxĩn¹te²a²
sa²kxai³lu² ka³yxuh³xaĩ²na², Sũ³na²
ũ³hũ¹yhain¹tu¹wi¹. Nxai¹nĩn¹kxai²năn²tũ³
a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ we²txi¹nxa²ha¹ju³ta²
e³lxah²lxi³je¹nxain¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

⁴⁵ Yxăn¹ta¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ă³nxai³ain¹ka³tũ³,
ĩ³ta³ka³txai²na² we²nxi²jau³xa² a²nũ²a²
yxo²ha³kxa¹ kăin² ĩ³ye³kxain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la².
Ai¹nha²kxai³ Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu²
sxĩ²yhen³nău³xăn²ta³ ă³wih¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la²,
a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa² ă³ki³ka³ti³kxain¹sxã³

ã³nhxi²kau³kau³txain¹kxa²yan³ti³sa². Ai²nha²kxai³,
 Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu² ha³lo²a² a²nũ²a²
 yxau³ai¹nxa³ko³xa² so¹lxi³ yxau³ta¹hxai²hẽ¹la².
 Yxau³kxan²ta¹ a²nũ²a² sxi²yhen³nãu³xa²
 hã¹¹nxe³ti³xa² a³li³sxã³ Je³su²jah³la² i²te³lhxã³
 tĩ³nhãun¹nain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

2

In³txa² kan²ta³kxi²ju³ta² we²nxi²jau³su²

1 Nxe³nxa²ha¹te¹ ye³ka³lxa¹txi³
 a³la²ni²nxa³ha²kxai³ Je³su²jah³la² Ka³far³na³ũ²thĩ³na²
 ã³wa³li²ta¹hxai²hẽ¹la². Nũ²la² a²sxi²lho³thĩ³na²
 ha³ta³nxa² a²nũ²a² ã³xa² ain³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 2 Ain³kxain¹te³na¹ a²nũ²a² ka³lxa¹khaix¹tĩ³ka³txa²
 Je³su²jah³lai²na² yxau³thĩ³na² tĩ³xain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxe³sxã³ ka³lxa¹khaix¹nxe³ha²kxai³ hxi²kan¹ti³
 sxih²yxo² ti²ta³lo³kxa³nãu³a¹ ã³nũ²kxi²sxã³
 he¹ain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². Nxe³tãu³ãn²ta³
 Je³su²jah³la²kxai³lu² Sũ³na² a²wãn³txa² wi¹jau³xa²
 i³yau¹ũ³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 3 Nxe³nxa²ha¹te¹
 in³txi³nãu³xa² ha¹li¹ ha¹lin¹tĩ³ka³txa²,
 wxã³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². In³txa² i³ton³jah¹la²
 kan²ta³kxi²sxã³ i³ton³jah¹la² hã¹¹sxã³
 sxa³ye²ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹la² so¹sxã³
 ka²ma²ka³lo³a² whã¹²na¹ ã³ki³wxen³ta³kxi²sxã³
 sa²so¹sxã³ wxã³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 4 Nxe³ain¹tah¹lxa¹ sxi²hẽ¹nãu³a² a²nũ²a²
 nũ³ka³txa² ã³ka³tĩ³je²nyhai¹nha²kxai³ hxi²kan¹txi³
 ã³wi¹hain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². Nxe²nxa³ha²kxai³
 sxi²ha²ne³ka³nah²nãu³a² i³ka³la³nũ²la² te²la²ka³lo³a²
 sa²sain¹ta³kxi²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nũ²la²
 i³ton³jah¹la² ka²ma²ka³lo³a² whã¹²na¹ Je³su²jah³la²

a²ne³kxai³tāu³a² a²nũ²a² a²nxũ²kwai³wi³tan²ta²
ũ³yhu³lhxot¹sxã³ ũ³ha¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

— Je³su²jah³la² hxi²ka² kan²ta³kxi²nẽ³ka³txa²
we²txi²ju³ta² yũ³tũ¹xã¹. Ain¹jau³su²
ũ³wha¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 5 Nxe³ju³ta²na²

Je³su²jah³la² wi¹kō³nh²nxa²ha¹te¹
kan²ta³kxi²jah¹lai²na² ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Sa³nxe³la³kxah³lãi³. Wxa²kō³nxe³ti³
kãi³in¹ju³ta² ã³wa²su¹ti¹nxa²ha¹wi¹. Je³su²jah³la²
wãn³txa²ta¹hxai²hẽ¹la².

6 Nxe³ju³ta²kxai³ ha³teh³nxã³nxa²
a²hoh³lxi³su² tũ³ka³txa² ka³na³ku²
te²su² te²a² thĩ¹nãu³ai²na² ã³wxe³sxã³
ĩ²yxau³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tũ³ka³txai²na²
a²ẽ¹nãu³a² ĩ³wã³wã³txi³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

7 Nxe³nyhain¹te³nah¹lxi¹:

— Je³su²jah³lai²na² wãn³txai²na² Txa²wã¹sũ³na²
Si³yxau³jah¹la² so¹lxi³, hxi²kan¹ti³ ĩ³ye³jau³xai²la¹wi¹.
A²nũ²a² kō³nxe³ti³ kãi³kĩ³ju³ta²nãn²tũ³
Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹la² so¹lxi³ hxi²kan¹ti³
wxa²wa²su¹tẽ³te²jai¹ti²ti¹. Nxe³ha²kxai³

Je³su²jah³lai²na² a²nũ²a²khai³so¹lxi³jah¹lai²na²
a²wãn³txai²na² Txa²wã¹sũ³na² kō³nxe³te²lo³jau³su²
na³li¹. Nxe³jau³su² ki³han³sxã³ e³lain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

8-9 Nxain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³
he³son³kxi²nyhain¹jau³xa² wi¹kō³nha²nũ²la²
ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— He³son³yah³lxin¹jau³xa² ha²ya³kxa²
e³li³jah³lxi³hẽ¹li¹. Ne³kxa²a³sah¹lxi³wxi¹.

Ĩh¹jau¹la³tã³ wãn³txa² wa³su³jau³la³te²la¹xã³?
“Wxa²kō³nxe³ti³ kãi³in¹ju³ta² ã³wa²su¹txa²ha¹wi¹.”

Nxe³jau³xai²la³ta³nxa²: “ĩ³ton³jah¹lãi³. ĩ³sa²yxau³sxã³ã³nxĩ³xi¹sẽ¹li¹.” Nxe³jau³xai²la³ta³nxa²
 nxe³hĩ³ji¹wi¹? 10 Yxã¹ta¹ Txai²na² Sũ³na²
 Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3sa²kah³lo²su²
 Na¹ha²kxai³ wxi²ka¹na¹ju³ta² ĩ³yau¹ũ³nx2ta¹tu¹wi¹.
 Nxe³ha²kxai³ ĩ³ton³jah¹lo² ĩ³nxai²na²
 ĩ³ye³kxi¹nxa²ha¹wi¹.

11 ĩ³sa²yxau³sxã³ wxa²sxa¹ka³lo³ai²na² whãi²na¹
 sa²so¹sxã³ ã³nxĩ³txu¹li¹. Nxe³nxa²ha¹wi¹.
 Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

12 Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³n³tu³ in³txai²na²
 sa²kxai³lu², wa³su³txi³ sxa³sxã³
 ĩ³sa²yxau³sxã³ a²sxa³ka³lo³ai²na² sa²so¹sxã³
 a³li³xi²ye²yhai¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³
 a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ ĩ³wã³wã³ta³kxain¹sxã³
 ã³no²non²ta³kxain¹sxã³ ĩ³ye³kxi²lã³ain¹te³nah¹li¹:

— Txai²wã¹sũ³na² nũ³kxũn³khai¹nxe³sxã³
 wi¹llhin¹khai¹nxe³te²la¹wi¹. Ha³lo²ai²na² Sũ³na²
 kãi³ju³ta² hĩ¹na² so¹li³ ĩ²kĩ³tã³li¹. Kxã³nxai³ta³li²
 te²u¹jã¹nxe³ju³ta³la³ ĩ²ti³hex1kĩ³sxa³tai¹ti²ti¹.
 Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Le³vi²ah³la²ĩ³kaix1so¹jau³su²

13 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² ĩ³ye³na²
 yxo²kĩ³sa³nãu³a¹ ã³nxai³to³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³
 a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ ã³kĩ³ka³ti³kxain¹sxã³
 Txai²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa²
 ĩ³yau¹ũ³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 14 Hã²wxãn³txa³
 Je³su²jah³lo²kxai³lu² a³li³xi²nũ²la² a²nũ²a²
 ũ³yho³ha³ki²ka² so¹kxi²nẽ³jah¹lai²na² Le³vi²ah³lo²su²
 ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² sxi²ha²
 ũ³yho³ha³ki²ka² ũ³wha¹thĩ³na² ã³wxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Nxe³ka³tu³ Je³su²jah³la²kxai³lu² ĩ²sxã³
ĩ³kaix¹te³nah¹lxi¹:

— Ā³si³tē³kxi¹sē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³ai¹nha²kxai³ Le³vi²ah³la²kxai³lu².
Je³su²jah³la² ā³si³tē³kxi²ta¹hxai²hē¹la².
15 Hã²wxã³txa³ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu²
Le³vi²ah³lai²na² sxi²ha² ā³wih¹sxã³ ā³wxe³sxã³,
ĩ³yain³ta¹hxai²hē¹la². Je³su²jah³la² ā³wxe²
a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² ā³wxe², a²nũ²a²nãu³xa²
kō³nxe³ju³ta² kãi³to³te²su² te²nãu³xa²
ka³lxa¹te²nãu³xa² ā³wxe², a²nũ²a² ũ³yho³ha³ki²ka²
so¹kxi²nē³tũ³ka³txa² ka³lxa¹tũ³ka³txa²
ā³wxe² ain¹sxã³ ĩ³yai³nain¹ta¹hxai²hē¹la²,
a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa² Je³su²jah³la²
ā³si³tē³kxai¹nha²kxai³la². 16 Nxe³ju³ta¹na² fa³ri³se²a²
nũ³ka³txa², ā³nhai¹tũ³te²nãu³a² ha³teh³nxã³nxa²
a²hoh³lxi³su² tũ³ka³txa² ā³nhai¹tũ³te²nãu³a² ain¹sxã³
ĩ²ain¹ta¹hxai²hē¹la². ĩ²ai¹nha²kxai³ Je³su²jah³la²
a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Wxa²hxi²kan¹jah¹la² a²hi²sen³su² a²nũ²a²
ũ³yho³ha³ki²ka² so¹kxi²nē³tũ³ka³txi³su²
a²nũ²a²nãu³xa² kō³nxe³ju³ta² kãi³te²su²
te²nãu³xa² nxe³te²su² ain¹sxã³ ā³wxe³sxã³
ĩ³yain³ya³hain¹ju³tu¹ta²na², ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³tã³
wãi³na² ā³wxe³sxã³ ĩ³yain³ya³hain¹sĩn¹te²sin²tã³?
Wi¹kãi³jah¹lo²sin¹ke³la³te²kxai³ nxe²
ĩ³yain³ya³hai¹nhĩ³nx2nxa³wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

17 Nxe³jau³xai²na² Je³su²jah³la² ain³kxain¹tãu³
ĩ³wã²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

— A²nũ²a² wi¹lain³nha² te²hi²sen³su², hai³txi³
hĩ³ne³kxa² wa³kxẽn³yah³la² ā³ten³te²sxa³yu²hē³li¹.
Yxã¹ta¹ a²nũ²a² ĩ³ton³te²su²te²a²so¹lxi³, hĩ³ne³kxa²

wa³kxēn³yah³la² ā³ten³te²ju²hē³li¹. Jā¹nxe³ha²kxai³
 Txai²li¹ hai³txi³ a²nũ²ai²na²; “Wi¹lhin¹sa³nha¹.
 Ko³nxe³ti³ kãi³a¹ju³ta² yũ²nxa³nha¹.” Nxe³te²su²
 te²na² i³kaix¹so¹te³lhxā³ wxān²nxa³wi¹. Yxān¹ta¹
 a²nũ²a² ko³nxe³jah¹la² so¹lxi³ ko³nxe³ti³ kãi³ju³ta²
 i³āin²ta³kxi²nha²sxā³ ā³na¹la³kxi²nha²te²su² te²na²
 so¹lxi³ wxā²wa²su¹tain¹te³lhxā³ wxā³na¹wi¹.
 Ta¹hxai²hē¹la².

Heh³lxi²yxau³ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

18 Nxe³nxa²ha¹te¹ Jo³āu² Ba³tis²jah³la²
 sa³wi³ha³lxi³ nũ³ka³txa² nxe³ha²kxai³ fa³ri³se²a²
 nũ³ka³txa² nxe³ha²kxai³ ha¹lin¹tũ³ka³txa²,
 Txa²wā¹sũ³na² i³ka³li³kxi²te³lhxā³, kwa²hāi¹nxe²
 he³lxi² yxau³ain¹to³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³ta²
 a²nũ²a² wxā³sxā³ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹.
 — Jo³āu² Ba³tis²jah³la² a²sa³wi³ha³lxi³nũ³ka³txa²
 kwa²hāi¹nxe² heh³lxi² yxau² fa³ri³se²a²
 nũ³ka³txa² a²sa³wi³ha³lxi³nũ³ka³txa² kwa²hāi¹nxe²
 heh³lxi² yxau², ain¹to³nha³li¹. Yxān¹ta¹,
 wxa²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² nxe³ain¹to³hxa³wi¹.
 Īh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³, wxa²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na²
 kwa²hāi¹nxe² heh³lxi² yxau³ain¹to³hxa³ji¹ku¹,
 sī¹na¹nhai¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

19 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na²
 wān³txi³kxai³lu¹:

— Yxau³nuh¹nx2ta¹tāu³a² i³āin²ta³kxi²nha²sxā³
 heh³lxi² yxau³yah³lxin¹ju³ta² wai³nxa³wi¹.
 A²nxe³ju³ta² in³txa² txu¹ha² so¹nyhu¹kxai²nān²tu³,
 a²ya³la²nāu³xā² i³kaix¹so¹yhain¹te²ju²hē³li¹.
 i³kaix¹so¹sxā³ ān³yān³nũ²kxi²sxā³ kāin²
 i³yain³ya³hain¹te²ju²hē³li¹. Nxe³ju³ta²
 sa²kxai³lu² a²wē³sāi¹ai²na² yxau³ye²yhai¹nhī¹na¹

ĩ³kaix1so¹ain¹tũ³ka³txai²na² ĩ³ain²ta³kxi²nha²sxã³
 heh³lxi² yxau³ain¹ju³ta² wai³nxa³wi¹.
 20 Yxãn¹ta¹ yxan¹nãu³a¹ a²wẽ³sã¹ai²na²
 so¹kxain¹sxã³ sa²tã³tĩ¹kxi²yhain¹tu¹wi¹.
 Nxe³kxai²nãn²tu³ nxe³hĩ¹na¹ a²nũ²a²
 ĩ³kaix1so¹ain¹tũ³ka³txa² ĩ³ain²ta³kxi²nha²sxã³
 heh³lxi² yxau³ain¹ju³ta² wain³tu¹wi¹.
 Jã¹nxe³ju³kxai³lu² fa³ri³se²a² nũ³ka³txai²na²
 sa²kxai³lu² txa²wã¹yah³la²nãu³xu¹tai²na²
 wãn³txa² sa²yxo²wet1si¹hain¹jau³su²
 he³lhxi² yxau³ain¹te²ju²hẽ³li¹. Ne³to³ta¹
 txa²sa³wi³ha³lxai²na² sa²kxai³lu² ã³waix3tai¹na¹hĩ¹na¹
 so¹lxi³ he³lhxi² yxau³ain¹tu¹wi¹.

21 Jã¹nxa¹jau³su² a²nũ²a² wã²la²
 ũ³whi²kxi²nha²ka³lo³ai²na² tĩ³ka³lo³a²
 ã³ten²ti³kxai²nãn²tu³ hai³txi³ tah²ka³lo³a²
 ũ³nhũ²kxi²sxã³ ũh³yxã¹ain¹te²sxa³yu²hẽ³li¹.
 Tah²ka³lo³ai²na² ũh³nhũ²kxi²kĩ³ke³la³te²kxai³
 ũ³what3kxai²nãn²tu³ tah²ka³lo³ain²ti³
 ĩ³jot1sa²kxai³ tĩ³ka³lo³a² ĩ³jot1txa³ha²kxai³ nxe³sxã³
 ã³ten²ti³hĩ³nx2na³li¹. Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe²
 txa²wã¹yah³la²nãu³xu¹tai²na² wãn³txa²
 ain³so¹kĩ³kxai²nãn²tu³ hã²wxãn³txa³ Txa²wãn³txa²
 ũ³nhũ²kxi²kĩ³kxai²nãn²tu³ nxe³ju³kxai³lu²
 wai³nxa³wi¹. Txa²wãn³txa² so¹lxi³ ain³so¹kxi³ju³ta²
 wain³na³li¹. 22 Jã¹nxe³sxã³, hai³txi³
 ka³yxuh³xa² wã²lẽn¹ta³ tĩ³ka³lo³ẽn¹ta³
 yain³txi³yau³xa² txah²yau³xa² ã³nẽ¹na³wi¹sxã³
 ũ³whã¹kĩ³te²sxa³yu²hẽ³li¹. ã³nẽ¹na³wi¹sxã³
 ũ³whã¹kĩ³ke³la³te²kxai³ a²yain³txi³yau³xai²na²
 sa²kxai³lu² wã²lẽ¹nai²li² ĩ³txi³hau³kxi²sxã³
 ĩ³khot3sxã³ a²yau³xa² ĩ³yẽ¹na³hxa³te²ju²hẽ³li¹.

Nxe³ha²kxai³ a²yain³txi³yau³xain²txi³
 ān³tī¹ a²ē¹nāin²ti³ ā³tī¹ nxe³te²ju²hē³li¹.
 Yxān¹ta¹ yain³txi³yau³xa² tah²yau³xa²
 wā²lē¹na² tah²ka³lo³ē¹nāu³a², ā³nē¹na³wi¹sxā³
 ū³wha¹kī³te²ju²hē³li¹. Te²yā¹nxe³kxe³hū³nxe²
 Txa²wān³txa² a²ha³tih³xa² sa²yxo²we¹tha²kxai³
 txa²wā¹yah³la²nāu³xu¹ta²na² wān³txa² a²ha³tih³xa²
 sa²yxo²we¹tha²kxai³ nxe³jau³kxai³lu² wai³nxa³wi¹.
 Txa²wān³txa² hāi¹nxe³jau³xa¹ sa²yxo²we¹ju³ta²
 so¹lxi³ wain³na³li¹. Nxe³jau³su² Je³su²jah³la²
 ta¹hxai²hē¹la².

Sa²ba³to³ nxe³hī¹na² a²wa³ka³li³yu³ta²
ĩ³yau¹ũ³jau³su²

²³ Nxe³nxa²ha¹te¹, sa²ba³to³ nxe³jut³su²,
 Ju³te²a² nũ³ka³txa² yxo²ha³kxa¹ ĩ³ye¹nxi²to³jut³su²
 ain¹to³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹
 sa²ba³to³ nxe³ju³ta²na² Je³su²jah³la²
 a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² whāi³na¹, yain³txa²
 wen¹ko³xa² ā³nxi³ain¹ta¹hxai²hē¹la².
 Ā³nxi³ain¹te³na¹ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xi²na²
 sa²kxai³lu² yain³txa³nā³kxa² wxa²ni²lho²
 ā³si³wxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². ²⁴ Nxe³nxa²ha¹te¹
 fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² ā³nhai¹tũ³te²nāu³xi²na²
 wān³txi³kxai³lu¹ Je³su²jah³la² ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹.

— ĩ²txa²sī¹nhē³li¹. Ju³te²a² nũ³ka³txi³su²
 sa²ba³to³ nxe³tāu³a² a²wa³ka³la² a²yxo²ha³kxa¹
 ā³na²xai³kī³te²jai¹ti²tu³wi¹. Nxe³yān¹ta¹
 wxa²sa³wi³ha³lxa² jau³jau¹xai²na²
 sa²yxo²ā³ain¹ti²tu³wi¹, yain³ti³nā³kxa²
 wa²ni²lho¹ai¹nha²kxai³lu¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².
²⁵ Yxān¹ta¹ Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹
 fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² ĩ³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

— Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Sũ³na² wha²li¹txã³nxa²
 i²yah³lxin¹ta²lu¹wi¹. Ta³vi²yah³lu¹ta²na²
 he³ha²kxai³ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xu¹ta²na²
 he³hai¹nha²kxai³ nxain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹
 26 Nxe³tãu³u¹ta²na², A³bi³a³ta²rah³lu¹ta²na²
 wã³nxĩn¹te² si³yxau³ka³txa² nxe³ta¹hxai²hẽ¹li¹.
 Nxe³nxa²ha¹te¹ Ta³vi²yah³lu¹ta²na² sa²kxai³lu²
 Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² ã³wih¹nũ²la²
 yain³ti³nũ³xai²na² Sũ³na² ũ³yho³hi²tũ³xai²na²
 wxa²so¹sxã³ i³yain³kxain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.
 A²nxe³tũ³xai²na² Sũ³na² sxi²ha² hau³ko³tũ³ka³txa²
 so¹lxi³ yain³ti³nũ³su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.

27 Jã¹nxa¹jau³su² i³ye³kxi¹nx2ta¹i¹. Txa²wã¹sũ³na²
 a²hi²sen³su² a²nũ²a² wet1sãn²ka³tu³
 hã²wxãn³txa³nũ² a²nũ²a² hxi²nũ¹nẽ³te³lhxã³
 sa²ba³to³ nxe³ju³ta² i³ye¹nxi²ki³ju³ta²nũ³su²
 hau³ko³kxi²nẽ³ta¹hxai²hẽ¹li¹. Hãĩ¹nxe³sxã³ a²nũ²a²
 sa²yo²wet1si¹ja³kxa³nũ³su² hai³txi³ Txa²wã¹sũ³na²
 sa²ba³to³ nxe³ju³ta² we¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹li¹.
 28 Nxe³na¹kxa²yu³su² Txai²na² Sũ³na² Hxi²kan¹ta²
 Si³yxau³tãu³lot3sa²kah³lo²na¹xai²na² sa²ba³to³
 nxe³ti³xa² a²wa³kxẽn³yah³lo²sa¹wi¹. Je³su²jah³la²
 ta¹hxai²hẽ¹la².

3

In³txa² hxi²yã³nãn³ta³kxi²jah¹la² hxi²we²txi²jau³su²

1 Nxe³nxa²ha¹te¹ sxi²ha² Ju³te²a² nũ³ka³txa²
 ã³nũ²kxi²thĩ³na² Je³su²jah³la² ã³wi²xi²ta¹hxai²hẽ¹la².
 ã³wi²xi²te³na¹ in³txa² hxi²yã³nãn³ta³kxi²jah¹la²
 i²yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 2 Nxe³ju³ta² sa²kxai³lu¹
 a²nũ²a² ã³nũ²kxain¹tũ³ka³txa² a²hi²sen³kxai³lu¹
 Je³su²jah³la² hxi²we²txi²ju³ta² i²te³lhxã³

wahx3nxain¹ta¹hxai²hē¹la² Yxān¹ta¹
kō³nxe³thin¹sxā³ he³son³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

— Sa²ba³to³ nxe³ki³tāu³a² hxi²we²txi²kxai²nān²tu³
Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹txā³nxa² sa²yxo²ā³kxi³ju³ta²
ĩ²ki³txai²li¹. Nxe² kō³nxe³thin¹sxā³
he³son³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². ³ Nxa²ha¹te¹
Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹ a²nū²a²
hxi²yā³nān³ta³kxi²jah¹lai²na² ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Ā³wxā³txu¹li¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

⁴ Nxe³ha²kxai³lu¹ a²nū²a² nū³ka³txai²na²
ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Ne³kxa²sah¹lxi³sa²lxi¹. Sa²ba³to³ nxe³ti³xa²
wi¹lo²la³kxi² tā³nxa² kō³txo²la³kxi² tā³nxa²
ĩh¹ju³ta² wai³nhĩn³te²la¹xā³? Te²yā¹nxe³sxā³
a²nū²a² ĩ³ya²lu¹tā³nxa² we²txi² tā³nxa² ĩh¹ju³ta²
wai³nhĩn³te²la¹xā³? Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

⁵ Nxe³nū²la² Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹
ĩ³xan³txi³sxā³ a²nū²a² yxo²ha³kxa¹sa²wa³ti³nha²sxā³
ĩ²sa²sai¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ju³te²a² nū³ka³txai²na²
a²ya³la³tu³jau³xa² yxo²kwĩn¹kxain¹kxe³su²
Je³su²jah³la² ĩ³āin²txi³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³
Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹ in³txai²na²
ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— ĩ³hxi²sin²nhat1sā²nhē³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³ka³tu³ in³txai²na² sa²kxai³lu¹
sa²hxi²sin²nha²sān²ka³tu³, a²hxi²ka² sa²kxai³lu²
ĩ³we²nxi²ta¹hxai²hē¹la². ⁶ Nxe³nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a²
nū³ka³txai²na² wa²li³ain¹sxā³, E³ro²jah³la²
a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² whāi³na¹ ā³nū²kxain¹ka³tu³,
Je³su²jah³la² ĩ³su²lhā³ain¹si¹hain¹ja³kxa³nū³su²
he³son³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

A²nū²a² ĩ³ton³te²a² we²txi²jau³su²

7-8 Yxān¹ta¹ Je³su²jah³lai²na² a²sa³wi³ha³lxi²na²
whāi²na¹, a³li³ain¹sxā³ i³ye³na² kāin²je³na²
ā³nxai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³ a²nū²a²
ka³lxa¹tū³ka³txa² Ka³li³le²a²ko³xa² a³li³i²
ka³lxa¹nūn³tū³ka³txi³ ā³xa² Ju³te²a²ko³xa² a³li³i²
ka³lxa¹nūn³tū³ka³txi³ ā³xa² Je³ru³sa³lē²thi³na²
a³li³i² ka³lxa¹nūn³tū³ka³txi³ ā³xa² I³tu³me²a²ko³xa²
a³li³i² nū¹ā¹ Jor³tāu²yau³xa² a²yo²ha³ti³nhāu³ā¹
a²nū²a² ka³lxa¹nūn³tū³ka³txi³ ā³xa² a³li³i²
Ti²ro³thi³na² a²ti²ta³lo³kxa³nāu³a¹ a³li³i²
Si³tō²thi³na² a²ti²ta³lo³kxa³nāu³a¹ a³li³i² ain¹ka³tū³
Je³su²jah³la² ān³si³tē³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².
A²nxe³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la²
kāi³ūh¹ju³tan¹jau³xa² ain³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².
Ain¹sxā³ tū³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 9-10 Ain¹ka³tū³
Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu² a²nū²a² i³ton³te²su²
te²a² ka³lxa¹txi³nāu³xa² i³we²nxain¹ta¹hxai²hē¹la²
Nxe³ha²kxai³ a²nū²a² i³ton³te² nū³ka³txi³ ā³xa²
ka³lxa¹nūn³tū³ka³txa² tū³nyhain¹sxā³ Je³su²jah³la²
wxa²wxai³te³lhxā³ ā³yān³ja³lxu²sa²tā³nyhu¹i²,
sa²wxa²li²nyhu¹i² nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³ju³ta² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la²
a²wān³txi³kxai³lu¹ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na²
i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Ka²no¹a² so¹sxā³ sa²hau³ko³kxi²sah¹lxi³hē¹li¹,
a²nū²a² ka³lxa¹tū³ka³txai²na² ā³nū²kxi²sa²sxā³
ān³kho³kxi²sain¹kxa²yan³ti³su¹. Nxa¹nhai¹.
Ta¹hxai²hē¹la². 11 Nxe³ju³tai²na² ko³nxe³te²
a²yāu³ka³txi³nāu³xa² hi²sen³su² Je³su²jah³la²
i²ain¹to³ha²kxai³ ā³yo²thu²ka³kxain¹ka³tū³
i³wxan¹to³te³nah¹lxi¹:

— Wxāi²na² Txa²wā¹sū³na² Tah²si¹lxi¹.

Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².
 12 Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹
 yxo²xūn³txi³ i³kwa³na³ain¹to³te³nah¹lxi¹:

— Txa²wā¹sū³na² Tah²sa¹ju³ta²
 a²nū²a²nāu³xai²na² i³yau¹ū³yah³lxi³txa³hē¹li¹.
 Nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² sa³wi³ha³lxa² i³kaixlso¹jau³su²

13 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³lo²kxai³lu¹
 wā³la³ka³ta³nāu³a¹ ā³nxai³ain¹ta¹hxai²hē¹la².
 Ai¹nha²kxai³ a²nū²a² te³nain¹kxa² so¹lxi³
 i³kaixlso¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹sxā³
 i³kaixlso¹ain¹tū³ka³txai²na² ā³tī³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

14 In³txi³nāu³xa² hxi²ka²hxn³sxā³ ha¹li¹
 wxa²sa²so¹xi²nūn³tū³ka³txa² i³nxa³kxi²
 i³kaixlso¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². i³kaixlso¹sxā³
 i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Kan²txi³ ā³si³tē³śah¹lxi³hē¹li¹.
 Sah¹lxin¹kxai²nān²tu³ i³sa²si¹hā³nx2ta¹tu¹wi¹.
 A²nū²a² yxo²ha³kxa¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
 wi¹jau³xa², i³yau¹ū³hain¹yah³lxin¹tu¹wi¹.

15 Ko³nxe³te² a²yāu³ka³txa² a²nū²ai²na²
 nxū²kwai³yxau³te²su²te²a²i³ha¹jah³lxin¹kxai²nān²tu³
 nxū²kwai³li³ain¹si¹ha¹jau³su² i³sa²si¹hā³nx2ta¹tu¹wi¹.

Nxe³ta¹hxai²hē¹la². 16 A²nxe³sxā³
 i³kaixlso¹tū³ka³txa²sa¹: Si³māu²ah³la² a²i³lxa²
 ā³xa² Pe²jah³lo²su² nxe³ha²kxai³ 17 Ti³a²kah³la²
 Se³be³te²ah³la² a²ta²ha² nxe³ha²kxai³ Jo³āu²ah³la²
 Ti³a²kah³lai²na² a²lo³na² nxe³ha²kxai³
 a²ha¹lin¹jah¹la²nāu³xai²na² Je³su²jah³la²
 āh¹i³yī¹li²ta¹hxai²hē¹la².

— Wxāi²na² ta²li¹ti³hū³ya³hi¹lxi¹. Ya³hin¹ha²kxai³
 Bo³a³ner²jah³la² i³yī¹li²nx2ta¹i¹. Je³su²jah³la² nxe²
 i³yī¹li²jau³su² ta¹hxai²hē¹la². 18-19 Nxe³nxa²ha¹te¹

jã¹nxe³sxã³ ã³kaix1so¹tũ³ka³txa²sa¹: ã³nre²ah³la²
 nxe³ha²kxai³ Fi³li²pah³la² nxe³ha²kxai³
 Bar³to³lo³me²ah³la² nxe³ha²kxai³ Ma³te²ah³la²
 nxe³ha²kxai³ To³me²ah³la² nxe³ha²kxai³ Ti³a²kah³la²
 Au³fe²ah³la² a²ta²ha² nxe³ha²kxai³ Ta³te²ah³la²
 nxe³ha²kxai³ Si³mãu²ah³la² nxe³ha²kxai³ a²nxe³te²a²
 ã³lxi³sxã³ se³lo²ti³nũ³ka³txi³si²ta¹hxai²hẽ¹la².
 Jã¹nxe³sxã³ Ju³tas² Is³ka³ri³o²jah³la²
 yxan¹nãu³u¹ta²kxai³ ko¹ko¹xa² hxi²ka²nãu³a¹
 Je³su²jah³la² ã³yũ³ain¹jah¹lo²nũ³su² nxe³ha²kxai³,
 nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². In³txi³nãu³xai²na²
 yxo²ha³kxa¹ Je³su²jah³la² a²hi²sen³kxai³lu²
 ã³kaix1so¹ta³lun²ka³tu³ sxi²ha² ã³xi²ta¹hxai²hẽ¹la².

Bel³se³bu²ah³la² ã³yau¹ũ³jau³su²

20 Nxe³nxa²ha¹te¹, a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa²
 ã³sa²ki³nũ²kxain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³kxa²yu³su²
 Je³su²jah³lai²na² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na²
 ain¹sxã³, hxi²kan¹ti³ ã³yai³nain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².
 21 Nxe³jau³xai²na² Je³su²jah³la² a²ya³la²nãu³sxã³
 ain³kxain¹nxa²ha¹te¹ i³sxã³ sa²so¹te³lhxã³
 wxã³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

— Wi¹lain³nhã²te²la¹ku². Wen¹te²la¹ku²
 Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 22 Nxe³nxa²ha¹te¹
 ha³teh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³su² tũ³ka³txa²
 Je³ru³sa³lẽ²thi³na² a³li³sxã³ wxã³sxã³
 ã³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² Bel³se³bu²ah³la²
 a²ta³nãu³xa² a²hxi²kan¹jah¹lo²su² ha²kxai³
 nxe³jah¹la² a²sa³wit³sin²tai¹. Nxe³te²si¹ha²kxai³
 ã³si³tẽ³kxi²ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ ko³nxe³te²
 yãu³ka³txa² nxũ²kwai³li³si¹jau³su²
 ã³ye³kxi²te²sin¹yu²hẽ³li¹. Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

23 Yxān¹ta¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹
 i³kaix¹tain¹sxā³ wān³txai²na² i³yau¹ū³jau³xai²na²
 i³yau¹ū³hain¹te³nah¹lxi¹:

— Ha³lo²ai²na² nxe³te²nū³nhū³na³li¹. A²ta³a²
 nū³ka³txa² a²hxi²kan¹te² si³yxau³tāu³a¹
 Sa³ta³na²jah¹lai²la¹wi¹. Nxe³ha²kxai³,
 hai³txi³ Sa³ta³na²jah¹lo²la³ a²ta³a²
 nū³ka³txi³khai³xa² ān³sa²tā³hxa³tai¹nx³tho³li¹.

24 Jā¹nxa¹jau³su², a²nū²a² nū³ka³txa²
 wā²nxū^hlxi³ ā³nhe¹kxi²yhu¹ain¹kxai²nān²tū³
 ya³lu²hxa³nx³kxi²nyhain¹nh³nx²na³li¹.

25 Jā¹nxe³sxā³ a²wā³tā³xa²nāu³xā²
 a²nū²su² te²an²tū³ ā³nhai²ta³lxi²sxā³
 yxau²xai³lain¹kxai²nān²tū³ hxa³tai¹nh³nx²na³li¹.

26 Jā¹nxe³ke³la³te²kxai³, Sa³ta³na²jah¹la²
 a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² i³yxo²kwīn¹kxi²nyhu¹sxā³
 ā³nhe¹kxi²nyhu¹ke³la³te²kxai³ kan²txi³
 yxau³ai¹nh³nx²nxa³wi¹. Nain¹kxai²nān²tū³,
 hxa³nx³khai³lai¹nh³nx²na³li¹.

27 Jā¹nxa¹jau³su² sxi²ha² wa³kxēn³yah³la²
 nū³kxūn³jah¹lo²su² ye²kxai²nān²tū³
 hxi²kan¹ti³ sxi²hai²na² ā³wih¹sxā³
 a²yen³kxa² kãi³kxi²ti³hex¹nxai¹nh³nx²nxa³wi¹.
 Yxān¹ta¹ nū³kxūn³jah¹lai²na² i³sxā³
 sa²tai³ta³lxi³kxain¹ke³la³te²kxai³ nxe³sān²nū²la²
 sxi²hai²na² ā³wih¹sxā³ a²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹
 hxi²kan¹ti³ kãi³wxa²so²hxa³th³nx²na³li¹.

28 A²ya³la³tū³ i³ye³kxi¹nx²ta¹wi¹. A²nū²a²
 a²ten³te²su² te²an²tū³ a²kō³nxe³ju³ta²
 i²li³ju³tan²tū³ kãi³ain¹kxai²nān²tū³ wān³txa²
 kō³nxe³jau³xa² Txa²wā¹sū³na² kō³nxe³te²lo³jau³xa²
 i³ye³kxain¹kxai²nān²tū³, hā²wxān³txa³

ĩ³ain²ta³kxi²nha²sxã³ ã³yxo²o³tũ²ain¹kxai²nãn²tu³
ã³wa²su¹tain¹ju³ta³nũ³a² yũ³ain¹tu¹wi¹.
29 Nxe³to³ta¹ wãn³txa² wai³nxa³jau³xa²
e³kxain¹jau³kxai³lu¹: “A²ta³a² hxi²kan¹ta²
hi²sen³su² Je³su²jah³la² ĩ³hxi²ka¹tin²tai¹.”
Nxain¹jau³su² ain¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na²
Yãu³ka³jxah¹la² kō³nxe³te²lo³tain¹na³li¹.
A²nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu² Sũ³na²
Yãu³ka³jxah¹la² kō³nxe³te²lo³jau³xai²na²
sa²kxai³lu² hai³txi³ ã³wa²su¹ju³ta² yũ²nxa³wi¹.
Te²yã¹nxe³sxã³ yan¹nãu³a¹ kō³nxe³ti³ kãi³ain¹kxa²
yo³ha² a³ya³tain¹ju³ta³nũ³a² yũ³hĩ¹na¹
ã³wa²su¹ju³ta²nũ³a² yũ³ai¹nxa³lho³li¹. Hxi²ki³te²la³
yxau²sa²tẽ³ju³ta³nũ³a² so¹lxi³ yũ³ain¹tu¹wi¹.
Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

30 Nxe³ju³ta² ha³la³je¹nĩn³kxai³ ha³teh³nxã³nxa²
hoh³lxi³su² tũ³kã³txa² a²wãn³txa²su¹:
— Je³su²jah³la² kō³nxe³te²a² yãu³ka³txa²
nxũ²kwai³yxau²na³li¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
A²nxe³jau³xai²na² Je³su²jah³la² ĩ³wa²lũ³xain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

*Je³su²jah³la² a²hã³ka³nũ¹na² a²lon³ti³tãu³xa²
ĩ³yau¹ũ³jau³su²*

31 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² a²hã³ka³na²
hi²sen³su² Je³su²jah³la² a²lon³ti³tãu³xa² hi²sen³su²
wxã³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹ka³tu³ ha³lo²a² sxi²ha²
ti²ta³lo³ka³nãu³a¹ yxau³ain¹ka³tu³ Je³su²jah³la²
wa²li³si¹hain¹jau³su² ĩ³kaix¹tain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

32 Nxe³ju³ta² a²nũ²a² kãin² tũ³kã³txa²
Je³su²jah³la² ãn³ki³ka³tih³kxa²wxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
A²nxe³tũ³kã³txai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

— Nxet3sĩ¹lxi¹. Wxa²hã³ka³na²
wxa²lon³txi³tãu³xa² ha³lo²a² he¹ain¹sĩn¹na³li¹.
ĩ³ye³kxi¹nxa²ti³te³nain¹sĩn¹na³li¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

33-34 Yxã¹ta¹ Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹:

— A²nũ²a² ã³xa², txa²hã³ka³na² hũ³te²su² yũ²,
txa²lon³ti³tãu³xa² hũ³te²su² yũ² nxe³ain¹na³li¹.
Nxe³sxã³ ãñ³sa²wa³ti³nha²sxã³ a²nũ²a²
ã³ki³ka³tih³kxain¹sxã³ ã³wxe³yain¹tũ³ka³txa²
sa²kxai³lu² ĩ²sa²so¹ai¹nha²kxai³ ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Wxã²na² txa²hã³ka³na² txa²lon³ti³tãu³xã²
hũ³yah³lxi¹lxi¹. 35 A²nũ²a² a²ten³te² ten³jau³su²
te²an²tũ³ Txa²wã¹sũ³na² a²ten³jau³su²
sa²yo²wet¹sxã³ kã³kxai²nãn²tũ³ a²nxe³te²su²
te²he³la³ku³ txa²lon³su² nxe³ha²kxai³ txa²ha³ĩ³ti³su²
nxe³ha²kxai³ txa²hã³ka³nu²su² nxe³ha²kxai³
nxe³te²sain¹na³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

4

Yain³ta³ki³a² wi¹ki³a² ũ³whĩ¹ju³ta² ĩ³yau¹ũ³jau³su²

1 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²kxai³lu²
ĩ³ye³na² a²yo²ka³te³h³nãu³a¹ Txa²wã¹sũ³na²
wãn³txa² wi¹jau³xa² ĩ³yau¹ũ³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Ai¹nha²kxai³ a²nũ²a² kã³li³khaix¹tũ³ka³txa²
ã³nũ²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ai¹nha²kxai³
Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu², ka²no¹a²
ĩ³ye³na² sxa³ka³lo³a² ã³wih¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Ai¹nha²kxai³ kã³li³tũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu²
a²yo²ha³kxa¹, ĩ³ye³na² a²yo²ka³te³h³nãu³ai²na²
yxau³yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 2 A²nxe³tãu³a² Je³su²jah³la²
hi²sen³su² wãn³txa² ĩ³yau¹ũ³jau³xa² yau³ka³lxa¹txi³
ĩ³tih³nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

3 ĩ³tih³nxain¹te³nah¹lxi¹:

— Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. A²nũ²a² hai³sxa²
wa³kxēn³yah³la² yain³txa³ki³a² wi¹ki³a²
wxa²sa²tāu³wa³ya²txũ³lhain¹sxã³ ũ³whĩ¹nũ²nhai¹.
4 Ũ³whĩ¹tāu³a² ki³ka³na³ku² ki³su² ki³a² tĩh³na²
yxo²ki³sa² ã³yun¹na³nũ²nhai¹. ã³yun¹na³tāu³
ai³ka² wxã³sxã³ yai³nhxa³je²nũ²nhai¹.
5 ãh¹ki³ka³na³ku² ki³su² ki³a² kxĩh³nũ³xa²
au³txi³ tah³lxa² yũ³ko³xa² ã³yun¹na³nũ²nhai¹.
A²nxe³ kxĩh³nxai²na² kxĩh³nxã² au³lxa³ha²kxai³
wa³su³txi³ ka³lũ³ye²nũ²nhai¹. 6 Ka³lũ³ye²te³na¹
u³je³na³kai²li² wxa²ki³ka³la³ka³tu³ i³wa³ne²nũ²sxã³
wãn³txi³ye²nũ²nhai¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³tu³
yain³ta³ki³a² a²nxe²kxa² au³txi³ sxa²nxã³ha²kxai³
ya²lun¹txi³ye²nũ²nhai¹. 7 ãh¹ki³ka³na³ku² ki³su²
ki³a² ha³lo²a² ũ³yen³ko³xa² ã³yun¹na³nũ²nhai¹.
A²nxe³ki³ai²na² sa²kxai³lu² ka³lũ³xi²ye²nũ²nhai¹.
Nxe³ta¹ ũ³yen³ko³su² ha²kxai³ hi³a² kha¹ka³txa²
ka³lxa¹txi³ ka³lũ³ye²nũ³nha²kxai³ nxe³te²kxai³lu²
yain³ta³nxe²kxa² wa³ne³sa³te³kxi²sxã³
ya²lun¹txi²ye²ha²kxai³ hai³txi³ wi¹ki³la³
ã³ki³i²ye²nxã³nũ²nhai¹. 8 Nxe³yãn¹ta¹
ãh¹ki³ka³na³ku² ki³su² ki³a² kxĩh³nũ³xa² tĩ³tĩn³tũ³xa²
ã³yun¹na³nũ²nhai¹. A²nxe³ki³ai²na² sa²kxai³lu²
wi¹ka³lũ³ha²kxai³ wi¹we¹nha²kxai³ yain³txa²
kãin² ki³kan²kxi²ha²kxai³ kãin² sxa³ye²nũ²nhai¹.
A²nxe³ki³ai²na² sa²kxai³lu² ã³nhai¹tũ³ta³ki³sa²
ki³an²tu³ kũ³we²ki²la² ka³lxa²nxã³txi³
ãn³ki³i¹ye²ha²kxai³, ãh¹ã³nhai¹tũ³ta³ki³sa² ki³an²tu³
ka³lxa¹txi³ ã³ki³i¹ye²ha²kxai³, hã²wxãn³txa³ ãh¹
ã³nhai¹tũ³ta³ki³sa² ki³an²tu³ wa³lĩ³kha³lhon¹txi³
ãn³ki³i¹ye²ha²kxai³ nxe³ye²nũ²nhai¹.

⁹ Jã¹nxa¹jau³su²wi¹ko³nyah¹lxi³ti³ten³nxa²lxin¹kxai²nã²tu³,
wi¹lain³kxi¹sah¹lxi³hẽ¹li¹. Je³su²jah³la²
ta¹hxai²hẽ¹la².

Yain³txa³ki³a²ũ³whĩ¹jau³su²a²si³yxau³tãu³jau³su²

¹⁰ Ain¹ka³tu³, hã²wxã³txa³ ye³jen¹nãu³kxai³
kã²li³tũ³kã³txai²na² a³li³yai¹nha²kxai³ Je³su²jah³la²
nũh¹yxau³hĩn¹kxai³ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa²
nxe³ha²kxai³ a²nũ²a² on³sxã³ he¹yain¹tũ³kã³txa²
nxe³ha²kxai³ whã²na¹ Je³su²jah³lai²na²
ĩ³wã³txain¹te³nah¹lxi¹:

— Wãn³txa², ĩ³yau¹ũ³jau³xai²na²
ĩ³ye³kxi²sa²nhĩn¹jau³xai²na² a²si³yxau³tãu³a²
ĩ³tih³nxe³sa²sĩ¹nhẽ³li¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

¹¹ Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹
ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Wxa²yu³tai²na² so¹lxi³ wãn³txai²na²
tah²yau³xai²na² Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu²
a²nũ²a² ĩ¹nãu³a² sa²hau³ko³jau³nũ³su²
nxe³jau³jau¹xai²na²txa²nũ²ã³ne³wxe³yah³lxin¹tu¹wi¹.
Yxã¹ta¹ tũ¹kã³txai²na² hĩ¹na² ti³he¹xai¹nxa³wi¹.

¹² Nain¹kxai²nã²tu³,

Wi¹lĩ²ain¹kxa²ha³ta³nxã²ti³wi¹ne³ka¹nain¹kxa²ha³ta³nxã²ti³
ã³ne³wxe³ai¹nhĩ³nx2nxa³wi¹.

Ã³ne³wxe³ain¹ke³la³te²kxai³, a²ko³nxe³ti³
kã²ain¹ju³ta² sa²ne³wa³tĩ³nhai¹nha²kxai³
sa²wa²su¹tai¹nhĩ³nx2na³li¹.

Jã¹nxain¹kxa²yan³ti³su², Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²
ĩ³yau¹ũ³jau³xai²na² so¹lxi³, ĩ³ye³kxain¹na³li¹,
a²nũ²a² ã³xa²su¹.

Ta¹hxai²hẽ¹la².

¹³ Jã¹nxe³jau³su² Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu²
a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Wãn³txa² ĩ³yau¹ũ³jau³xa² ka³lxa²na³li¹.
 Nxe³jau³jau¹xai²na² ĩ³ye³kxi¹nx2ta¹jau³xai²na²
 ă³ne³wxe³yah²lxa³lxi¹. Yxãn¹ta¹ jau¹xai²na²
 ha³ta³nxãn²txi³ ă³ne³wxe³yah²lxan³kxai²nãn²tu³,
 ĩh¹nxet3sxă³ wãn³txa² ĩ³yau¹ũ³jau³xa² yxo²ha³kxa¹
 ă³ne³wxe³yah³lxi³hĩ³nxãn¹te²la¹xă³?

14 Jă¹nxai¹jau³su² wãn³txai²na²
 e³kxi¹nx2ta¹jau³xai²na² a²si³yxau³tău³a¹
 ĩ³yau¹ũ³nx2ta¹tu¹wi¹. A²nũ²a² yain³txa³ki³a²
 wxa²sa²tău³wa³ya²txũ³lhain¹sxă³ ũ³whĩ¹jah¹lo²su²
 te²an²tu³ a²nũ²a² Txa²wă¹sũ³na² wãn³txa²
 ĩ³ye³jah¹lo²su² kxa²yă¹nx2na³li¹. 15 A²ki³ai²nãn²tu³
 tĩh³na² yxo²ka³teh³nău³a² ă³yun¹na³sxă³
 sxa³ye²ki³ai²nãn²tu³, a²nũ²a² ă³xa² Txa²wă¹sũ³na²
 wãn³txa² ain³kxi²kxa² yă¹nxe³te²ju²hě³li¹. Yxãn¹ta¹,
 ain³kxain¹tău³a¹, kwěn¹ta²kxai³, Sa³ta³na²jah¹la²
 a²ta³a² hxi²kan¹jah¹lan²tu³ wxă³sxă³ a²wãn³txa²
 wi¹jau³xai²na² ă³wa²lho¹kxain¹te²ju²hě³li¹.
 16 Jă¹nxe³sxă³ a²ki³ai²nãn²tu³ tah³lxi³ju³ta²na²
 ă³yun¹na³ki³kxa² yă¹nxe³ju³tan²tu³, a²nũ²a²
 Txa²wă¹sũ³na² wãn³txa² ain³kxi²kxa²
 yă¹nx2na³li¹. Te²nãn²tu³ a²wãn³txai²na²
 ain³kxain¹ka³tu³ ĩ³ka³li³hai¹nha²kxai³ wãn³txai²na²
 te³nain¹te²ju²hě³li¹. 17 Yxãn¹ta¹ te²na²
 yain³txa³ka³ta² a²nxe²ka² yũ²nxai³kxe³yă¹nxe²
 yxau²xai³jah¹lo²yă¹nx2na³li¹. Nxe³ha²kxai³ au³txi³
 yxo²ĩ²xa³kxe³su² ha³lo²a² kq³nxe³to³nha²kxai³
 Sũ³na² wãn³txa² ain³kxi²ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
 ĩ³khăuh³lxa³thi¹nai¹nha²kxai³ nxe³te²ju²hě³li¹.
 Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² wãn³txai²na²
 wa³su³txi³ sa²yxo²ă³te²ju²hě³li¹. 18 A²ki³ai²na²

ha³lo²a² ũ³yen³ko³nāu³a² ā³yun¹na³ki³kxa²
 yā¹nxe³ju³tan²tū³ a²nū²a² Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
 ain³kxi²kxa² yā¹nx2na³li¹. 19 Yxān¹ta¹ ha³lo²a²
 hxi²waut3ta³lxi³nha²khaix1nxe³ha²kxai³ a²yen³kxa²
 ta³nxa², a²ha³teh³nxā³nxa² yo³hi²ki³txā³nxa² ta³nxa²
 kāin² yxo²kwai³nai¹nha²kxai³, Txa²wā¹sū³na²
 wān³txa² wi¹jau³xa² ā³na¹ain¹sxā³ kwa²
 wa³ni³lon³sxā³ yxau²xai³lai¹nha²kxai³ nxe³kxa²
 yā¹nxain¹na³li¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Sū³na²
 wān³txa² sa²yxo²we¹tain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².
 20 Āh¹ki³ai²nān²tū³, kxīh³nū³xa² ti³tin³tū³xa²
 ā³yun¹na³sxā³ sxa³ye²ki³ai²nān²tū³
 wā³li³kha³lhon¹sxā³ ān³ki³i¹ye²nū²nhai¹. Nxe³kxa²
 yāx1ju³tai²nān²tū³, a²nū²a² Txa²wā¹sū³na²
 wān³txa² ain³kxa²so¹sxā³ kan²txi³ i³te²ju²hē³li¹.
 Nxe³te²a² ā³nhai¹tū³tū³kā³txa² i²li³te²a² jū¹nxe²
 wi¹lhin¹sxā³ sa²yxo²wet1sai¹nha²kxai³ āh¹
 ā³nhai¹tū³tū³kā³txa² āh¹ i²li³te²a² wi¹lhin¹sxā³
 sa²yxo²wet1sai¹nha²kxai³ āh¹li³nūn³sxā³
 ā³nhai¹tū³tū³kā³txa² āh¹ i²li³nūn³te²a²
 wi¹lhin¹khai¹nxe³sxā³ sa²yxo²wet1sai¹nha²kxai³,
 nxe³kxa² yā¹nx2na³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Sxi²hē¹na² sa²kxi³kxi³ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

21 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³te³nah¹lxi¹:

— ĩh¹nxe³te³lhxā³ sa²kīx3ki³tē³na² ũ³thū²sxā³
 sxi²hē¹nāu³a¹ tē³sxā³ ā³wih¹ki³te²la¹xā³? Hai³txi³
 kwa³ta³lē³na² ũ³tī¹kxi²wxe³ki³sxa³ha²kxai³
 hai³txi³ ka²ma²ka³lo³a² sxa³sxā³ āu³xi²ki³ka³lo³a²
 a²yu³hē³nāu³a¹ ũh³wxe³ki³sxa³ha²kxai³
 nxe³ki³te²sxa³yu²hē³li¹. Yxān¹ta¹ kīn³txi³
 ũh³wxe³ki³kxi²nān²tū³ sxi²hē¹nāu³a¹ whāi²na¹

wxa²ko²ko²ta²nē¹te²jai¹ti²ti¹. 22 Jā¹nxa¹jut³su²
 kxān³nāu³ān²tu³ Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu²
 oh³na² yxau³jah¹la²kxai³lu² yen³kxa² hāi³te²a²
 whāi²na¹ wā²nā³ū¹nx2ti³tu¹wi¹. Jā¹nxe³sxā³
 Txa²wā¹sū³na² yen³kxa² ū³ho¹ain¹kxa²
 whāi²na¹ i³yau¹ū¹nx2ti³tu¹wi¹. 23 Jā¹nxa¹jau³su²
 wi¹kō³nyhah¹lxi³ti³ten³nxa²lxin¹kxai²nān²tu³
 Txa²wān³txai²na² wi¹lain³kxi¹sah¹lxi³hē¹li¹.
 24 Wxa²kāi³nyhu¹ah³lxin¹kxa² yā¹nxe²
 Txa²wā¹sū³na² kāi³ūh¹nx2ti³tu¹wi¹. Ā³wa²to²hi²
 kāi³ūh¹nx2ti³tu¹wi¹. 25 A²nū²a²yen³kxi³nh²te²na² āh¹
 kāi²non³sxā³ yen³kxa² ū³hū¹nyhain¹tu¹wi¹. Yxān¹ta¹
 a²nū²a² yen³kxi³txa²jah¹la² yen³kxa²jū¹nxe²
 yū³kxan²ti³ sa²sai¹xi²hxa³tain¹tu¹wi¹.
 Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

Yain³txa³ki³a² a²wen¹ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

26-27 Nxe³ha²kxai³la¹, āh¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Txa²wān³txa² i³yau¹ū¹nx2ta¹jau³xa²
 yā¹nx2na³li¹. Nxe³te³nah¹lxi¹. A²nū²a²
 hai³sxa²nāu³a¹yain³txa³ki³a² wxa²sa²tāu³wa³ya²txū³lhain¹sxā³
 ū³whī¹nū²nhai¹. Nxe³ka³tu³, ka³nxah³ti³na²
 āu³xi² a³lan²tin³na² i³sa²yxau² jā¹nxe² jā¹nxe²
 nxe³kxai²nān²tu³ a²ki³ai²nān²tu³ wi¹ka³lū³xi²
 wi¹we¹ni² ye²nū²nhai¹. Yxān¹ta¹ a²nxe³ki³ai²na²
 īh¹nxet³sxā³ wi¹ka³lū³sxā³ wi¹wen¹te²sin²ta²ku².
 Kī³nhai¹. Kō³nxe²kī³sxa³nhai¹. Nū²nhai¹.
 Nxe³kxa² yā¹nx2na³li¹. 28-29 Kxīh³nū³nāu³a¹
 yxau³te²ki³a² kwa²hāi¹nxe² ān³ki³i¹ye²nū²nhai¹.
 A²wi¹lhīn¹ju³ta² kāun³sxā³ ka³lū³ka³tu³ a²nxā³nxa²
 ka³lū³ka³la²na³na¹. Nxe³ka³tu³, a²wxi²a² ā³wxi²i²sxā³
 ā³wxi²kan²kxi²na³na¹. Nxe³ka³tu³ hai³sxa²

wa³kxēn³yah³la² wān³txi³kxai³lu¹: “Ka³ya³txa²
 kan¹na²hē³ni¹. Wxa²nāu²so¹jah³lxi³hē³ni¹.”
 Nxe³nū²nhai¹. Txa²wān³txa² yā¹nx2na³li¹.
 Wxa²ē¹nāu³ai²na² a³la³kxi² kǎi²non³tu¹wi¹.
 Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Mos³tar²ta²ki³a² wi¹lwen¹ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

30 Āh¹lxi³sxā³ wān³txa² i³yau¹ū³jau³xa²
 i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Txa²wān³txa² i³yau¹ū³nx2ta¹jau³xa²
 yā¹nx2na³li¹. 31 Nxe³te³nah¹lxi¹. Yain³txa³ki³a²,
 Mos³tar²ta²ki³a² yā¹nx2na³li¹. Nxe³ki³ai²na²
 kxīh³nū³xa² ū³wh¹l¹ki³tāu³a¹ hī³ne³ka³ki³a²
 yxo²ha³kxa¹ ki³jū¹lxi²sa²sai¹ki³ai²la¹wi¹.

32 A²nxe³ki³ki¹ai²na² ki³jū¹lxi³khai¹nxe³ki³su²
 kxan²ti³ ta³ki¹ai²na² ka³lū³nū²la² wi¹wen¹nū²la²
 hai³sxan¹tē³kxa² ā³wa²tot1sa²sai¹nū²nhai¹.
 Hī³a²khai³xa² wen¹nū²nhai¹. Nxe³sxā³
 ai³ka² ā³wxā³ha²kxai³ yeh²nxī³nū²nhai¹.
 Nxe³kxa² yā¹nxe³sxā³ Txa²wān³txa²
 sa²yxo²we¹jah³lxin¹kxai²nān²tu³ wi¹la²
 i³ā³lxa³ti³hi¹txā²ti³tu¹wi¹. Nxe³sxā³ a²wi¹lhī¹na²
 jū¹nx²a² so¹lxi³ yxo²i²sah¹lxin¹kxan²ti³ ye³jen¹na²
 i³kāi²non³sxā³ yxo²i²sah¹lxin¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

33 Jā¹nxe³sxā³ wān³txa² i³yau¹ū³jau³xa²
 ka³lxa¹jau³xa² te²u¹jā¹nxe³jau³xa²
 i³yau¹ū³hain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nū²a²
 hxi²kan¹ti³ wi¹kq³nyhain¹kxa² yā¹nxe³sxā³
 i³yau¹ū³hain¹ta¹hxai²hē¹la². 34 Wān³txa²
 i³yau¹ū³jau³xa² so¹lxi³ i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².
 Yxān¹ta¹ a²si³yxa³tāu³khai³xa²na² sa²kxai³lu²
 a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² so¹lxi³ wā²nxū^h
 i³yau¹ū³hain¹ta¹hxai²hē¹la².

ĩ³ye³na² ā³wxe³lhu²si¹ju³ta² ĩ³yau¹ũ³jau³su²

35 Nxe³nxa²ha¹te¹ sũ²ni²khai¹nxũ²la²
Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa²
ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— ĩ³ye³na² Ka³li³le²a² ye³na²
yxo²ha³ti³lhi³a³sah¹lxi³wxi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

36 Nxe³te³na¹, a²nũ²a² nũ³ka³txa² ka³lxa¹txi³
wxã³sxã³ ãn³sa²ki³nũ²kxain¹tũ³ka³txa²
ĩ³sa²si¹hã³yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ai¹nha²kxai³
Je³su²jah³lo²su²te²kxai³a²sa³wi³ha³lxi³khai³nũ³ka³txa²
sa²kxai³lu² whã²na¹ ka²no¹a²ka³lo³ai²na²
ũh³nxũ³sa²tã³nũ¹xi²sxã³ ai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Nxe³ju³ta² ka²no¹a² ã³ka³lo³a² kũ³we²ki²la²
ka³lxa²nxa³ka³lo³nãu³xa² ai³yain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

37 Nxain¹tãu³a² kãin² sa²xit3jain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Sa²xit3sxã³ ĩ³yau³xa² sa²so¹sxã³ sa²ta³kãu³sxã³
sa²ka²la¹so¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ka²no¹ai²na²
ĩ³ni³sa²wi¹sxã³ ã³nũ¹te³lhxã³ yain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

38 Nxe³hĩ¹kxai³lu² Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu²
ka²no¹a² si³ka³la³nhãu³ã¹ sxa³sxã³ ãu³xi²nũ²la²
wã²la²ka³lo³a² ãn³ne³ka²la¹nha²sxã³ sxa³sxã³
ãu³xi²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹
a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹
Je³su²jah³la² ĩ³tu¹lxi²si¹hain¹jau³xa²sa¹:

— Tih³nxe³sa²jah¹lãi³. Nxet3sĩ¹lxi¹.
ĩ³lo³nxĩ²nẽ³te³lhxã³ sĩn¹na³li¹. Hxi²waun³ta²kxi¹nha²sĩn¹nxãn³ji¹wi¹
Yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

39 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹
ĩ³sa²yxau³sxã³ i³txai²na² ĩ³kwai²kwai²kxi²ha²kxai³,
ĩ³yau³xai²na² ĩ³ye³kxi²ha²kxai³:

— Ā³yit1sxã³ ã³nhãu²no³txa²sã²nhẽ³li¹.
Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ i³txai²na² ã³wxe²,

ĩ³ye³nai²na² ã³nhãu²no³ti² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².
 40 Nxe³ha²kxai³lu¹ Je³su²jah³la² ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ yuh³li³nx2ti³ji¹wi¹?
 Hãi¹nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² so¹lxi³
 yxo²ĩ²jah³lxi³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

41 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na²
 sa²kxai³lu¹ ĩ³yon²ta³kxi²nha²sxã³
 ĩ³ye³kxi²nyhu¹te³nah¹lxi¹:

— ĩh¹nxe³jah¹lo²tan³te²la¹xã³? Jah¹lai²na²
 wãn³txa² it3ta² ũn³ju³ta² ã³wxe³si¹jau³su²
 ĩ³ye³na² sa²hãu²not3si¹jau³su² nxe³ten¹tu³wi¹.
 Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

5

Ko³nxe³te²yãu³ka³txa²nxũ²kwai³li³jau³su²

1 Nxe³nxa²ha¹te¹ ĩ³ye³nai²na²
 ã³yxo²ha³ti³sai¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³
 ha³lo²a² Je³ra²sa² nũ³kã³txa² yxau³ta³ko³xa²
 ã³wi¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 2 ã³wi¹hain¹tãu³a¹
 Je³su²jah³lai²na² ka²no¹a² a³li³tãu³a¹ a²nũ²a²
 ko³nxe³te²a² yãu³ka³txa² nxũ²kwai³yxau³jah¹lo²su²
 te²kxai³lu¹ ne³kha²hain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

3-4 A²nxe³jah¹la² ya³lu²te²a² sa²nĩ³kxi²ko³nãu³a¹
 yxau³jah¹lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². Hai³txi³ a²nũ²a²
 ã³xa² hxi²kan¹ti³ ũh³wxe³ain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².
 Ye³ka³lxa¹txi³ kwa³thi³lĩh³na² sa²hxi²kĩ¹i²
 sa²yux3kĩ¹i² nain¹to³kxan²ti³ ya³lot3sxã³
 ĩ³hxau³kxi²nyhain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la². Hxi²kan¹ti³

ĩ³hau³kot3tain¹to³ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².
 5 A²nxe³jah¹la² ya³lu²te²a² sa²nĩ³kxi²ko³nãu³a¹
 nũh¹yxau² wã³la³ka³txa²nãu³a¹ nũh¹yxau²
 ka³nxah³ti³na² wxan¹to³hi² tah³lxa³ka³ta²

to¹ka³ta² ũ³yho³li³nha²to³hi² a³lan²ti³nha²
jā¹nxe³to³hi² nxe³yain¹to³ta¹hxai²hē¹la².

⁶ Nxe³nxa²ha¹te¹ jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la²
u²ten³sa²tā³sxĩ²tāu³ yān³txi³ ĩ³ha²no¹nha²kxai³
Je³su²jah³lai²na² ĩ³sa²nē¹kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

⁷⁻⁸ Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹:

— A²ta³a² kō³nxe³jah¹lāi³. Wa²li³txu¹li¹.
Jah¹lai²na² wxa²nxũ²kwai³li³txu¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³nxa²ha¹te¹ in³jah¹lai²na² sa²kxai³lu¹
wxan¹te³nah¹lxi¹:

— Je³su²jah³lāi³. Txa²wā¹sũ³na² Si³yxau³jah¹la²
Tah²si¹lxi¹. ĩh¹nxe³sa²te³lin¹ji¹wi¹?

ĩ³khāu³lhxa³ti³sa²txa³hē¹li¹. Txa²wān³txai²na²
ĩ³wā³txi³sain³nxa²ha¹jau³xai²na² Txa²wā¹sũ³na²
hi²sen³su² oh³nāu³a¹ yxau³jah¹la² hi²sen³su²
ain³kxi²sa²jau³xai²la¹i¹. Ta¹hxai²hē¹la².

⁹ Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹:

— ĩh¹nxe³sa²te³lin¹ji¹wi¹, wxa²ĩ³lxa²su¹?
Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ jah¹lai²na²
ĩ³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

— Txa²ĩ³lxa² Yxo²ka³lxa¹jah¹lo²sa¹wi¹,
ka³lxa¹khaix¹te²sa²sĩ¹nha²kxai³lu¹.

¹⁰ Jā¹nxa¹jau³su² ta²ko¹xai²na²
a³li³si¹sa²nhĩn¹jau³su² ĩ³sa²si¹hā³sa²sĩn¹txa³hē¹li¹.
Ta¹hxai²hē¹la². ¹¹ Nxe³hĩ¹nāu³a²
wā³la³ti²ka³nāu³a¹ ka³yxuh³xa² kwa³jan³ta²
yxa³kxa² ũ³yhait¹ho³hain¹ta¹hxai²hē¹la².

¹² Nxe³ain¹ye²ha²kxai³ a²ta³a² nũ³ka³txa²
a²wān³ti³kxai³lu¹ Je³su²jah³la² ĩ³wā³txi³sain³te³nah¹lxi¹:

— Yxa³kxa³nāu³xai²na² ĩ³sa²si¹hā³sa²sĩn¹hē³li¹.
Ka³yxuh³xai²na² ā³nxũ²kwai³wi¹ti³ten³sa²sĩn¹nhai¹.
Ta¹hxai²hē¹la².

13 Nxe³nx²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wān³ti³kxai³lu¹:

— Jā¹nxe³jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³sxā³, a²ta³a²
 nū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² in³txai²na²
 wxa²nxū²kwai³li³ain¹sxā³, yxa³kxi³nāu³xai²na²
 ā³nxū²kwai³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³
 yxa³kxa² ka³lxa¹tū³ka³txa² sa²kxai³lu² yxo²ha³kxa¹
 a²wā³la³ti²ka³nāu³ai²na² ā³ni³hi²kan³sxā³
 ī³yen³nāu³ai²na² ā³yu¹nū³sxā³ ī³lo³nxi²
 ya²lun¹ti²hxan³ta¹hxai²hē¹la².

14 Nxe³ha²kxai³lu¹ yxa³kxa² nū³ka³txai²na²
 a²wa³kxēn³ti³nāu³xa² sa²kxai³lu² yuh³lxa³txi³
 ā³ni³hain¹ta¹hxai²hē¹la². Sxi²yhe³nai²na² ā³ni³hi²
 Je³ra²sa² nū³ka³txa² a²ko³xai²na² yxo²ha³kxa¹
 ā³ni³hi² nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ka³tu³
 ha³lo²ai²na² ī³ye³kxa²sa²sai¹ain¹ta¹hxai²hē¹la².
 Ai¹nha²kxai³, a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ aun³ti²
 wxā³ain¹ta¹hxai²hē¹la², ha³lo²ai²na² ī²te³lhxā³ka².

15 Aun³ti² wxā³ain¹ka³tu³ Je³su²jah³lai²na²
 ī³ha¹txai¹nha²kxai³ in³txai²na² a²ta³a²
 nxū²kwai³li³nyhain¹jah¹lai²na² ī²ai¹nha²kxai³,
 nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². In³txai²na²
 wā²la² wi¹wi²kxi²nha²sxā³ yxau³ha²kxai³
 wi¹lxon³kxi² yxau³ha²kxai³ ta¹hxai²hē¹la².
 Nxe³ju³ta² a²nū²a²nāu³xai²na² ī²ain¹tāu³,
 yuh³lā¹khaix¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². 16-18 Nxe³ju³ta²
 sa²kxai³lu¹ a²nū²a² ha³la³je¹nai³kxai³ ha³lo²a²
 ī²ain¹tū³ka³txa² sa²kxai³lu¹ ī³ye³sxā³ aun³ti²
 wxā³ain¹tū³ka³txai²na² ī³hen³txain¹ta¹hxai²hē¹la².
 ī³hen³txain¹te³nah¹lxi¹, a²nū²a² ko³nxe³te²
 a²yāu³ka³txi³nāu³xai²na² nxū²kwai³yxau³jah¹la²
 we²nxi²ju³ta² ha³tā³nxain²txi³ ī³yau¹ū³ai¹nha²kxai³
 yxa³kxa² nū³ka³txa² ī³ya²lun¹ti³ju³ta²

ĩ³yau¹ũ³ai¹nha²kxai³ ta¹hxai²hẽ¹la². Ai¹nha²kxai³
a²nũ²a² aun³ti² wxã³ain¹tũ³ka³txai²na²
ain³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ai¹nha²kxai³
ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Je³su²jah³lãi³. Txa²ha³lo²a² ko¹xai²na²
wxa²li³txa²sĩ¹nhẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la²
Nxe³hĩ¹kxai³lu¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu¹
wa²li³te³lhxã³ nxe³ha²kxai³ ka²no¹a² ã³wih¹ka³tu³
a²nũ²a² a²ta³a² nxũ²kwai³li³yain¹jah¹la² wxã³sxã³
ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— ã³si³tẽ³nxa²ha¹ju³ta² ten³khaix¹sa³nhai¹.
Ta¹hxai²hẽ¹la².
19 Yxãn¹ta¹ hai³txi³ Je³su²jah³lo³la³ hãĩ¹nxe²
wxã²nã¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². Nxe³ju³kxai³lu¹
Je³su²jah³la² a²wãn³ti³kxai³lu¹:

— Wxa²sxi²yhe³na² wxa²ya³lxi³nãũ³xa²
sxi²ha² ĩ³txu¹li¹. Nĩn¹ka³tu³ Txa²wã¹sũ³na²
kãi³kxi¹nxa²ju³ta², ĩ³hen³txi³txai¹nhẽ³li¹.
Ta¹hxai²hẽ¹la²

20 Nxe³nxa²ha¹te¹ jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ĩ³sxã³,
a²sxi²yhen³nãũ³xai²na² hxi²ka² hxa³jen³nãũ³xa²
yxo²ha³kxa¹ ĩ³hen³txain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Je³su²jah³lai²na² kãi³kxi²ju³ta² ĩ³hen³txi³sxã³
ĩ³yau¹ũ³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ a²nũ²a²
yxo²ha³kxa¹ kãĩn²ĩ³wã³wã³txi³kxi²nhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Jai²rah³la² Je³su²jah³la² ĩ³ye³kxi²jau³su²

21 Nxe³nxa²ha¹te¹, ĩ³ye³na² a²yxo²ha³tih³nãũ³a¹
Je³su²jah³lai²na² ka²no¹a² ã³yxo²ha³ti³sa²sai¹ka³tu³
a³li³hĩ¹na¹ a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa² sa²kxai³lu²
ã³nũ²kxain¹sxã³ yxau³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

22-23 Nxe³ju³ta² in³txa² a²ĩ³lxa² Jai²rah³la²
ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹la² Ju³te²a² nũ³ka³txa²

ã³nũ²kxi²thĩ³na² a²hxi²kan¹jah³lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxe³nxa²ha¹te¹ Jai²rah³lo²su² te²kxi³lu¹ wxã³sxã³
 Je³su²jah³la² ĩ²ain¹ka³tũ³, ã³ka³tĩ³wxe³sxã³,
 ĩ³wã³txain¹te³nah¹lxi¹:

— Je³su²jah³lãi³. Txa²ka³ne³lxa²
 ya³lu²kxi²sa²tẽ³na³li¹. Wxã³sxã³ txa²ka³ne³lxa²na²
 wxa²wxai³kxi¹sẽ¹li¹. Nĩn¹kxai²nãn²tũ³
 we²nxi²xi²tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

24 Nxe³ha²kxi³ Je³su²jah³lai²na² sa²kxi³lu²,
 Jai²rah³la² ã³si³tẽ³kxa² ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxe³ju³ta² a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa²
 ã³ki³ka³ti³kxain¹sxã³ ã³kax3tũ³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Txu¹ha²ĩ³ton³kxi²ta¹ka³lxa²ĩ³yau¹ũ³jau³su²

25-26 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txai²na²
 nxe³tau³ta² ka³na³ka³na³ta¹ka³lxu³su²
 ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³ta¹ka³lxa²na² kãin²
 ĩ³ton³to³ta¹hxai²hẽ¹la². Hxi²ka²hxa³sxã³ ha¹li¹
 wxa²sa²so¹xi²nũn³sxã³ kwẽ³ko³nhĩ¹nai³ta²
 sa²kxi³lu², ĩ³si³ti³hon³ka³txa² ã³nĩ³ton³
 ã³si³wxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxi³ hĩ³ne³kxa²
 hoh³lxi³sa²jah³la² ĩ³ta³ka³txai²na² o²la³kxi²te³lhxã³
 a²ha³tẽh³nxã³nxa² ũ³yho³hi²txã³nxa²
 hãĩ¹nxe³ti³xa² ũ³hũ¹hxa³tain¹kxan²ti³nũ¹ hai³txi³
 we²nxi²ti³hexi¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². Hãĩ¹nxe³sxã³
 khãũh³lxi³ton³nha²ha²kxi³ hãĩ¹nxe³sxã³
 ã²la² kãin² ĩ³ton³to³ha²kxi³ ta¹hxai²hẽ¹la².

27 Nxe³nxa²ha¹te¹ ta¹ka³lxa²na² sa²kxi³lu²
 Je³su²jah³la² a²nũ²a² ĩ³ton³te²su²te²a² we²txi²jau³su²
 ain³kxi²nha²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxi³ wxã³sxã³
 Je³su²jah³la² ĩ³hit1sxã³ ã³yau³son³kxi²ka³tũ³
 a²wã²la²ka³lo³a² wxa²to³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la².

28 Nxe³ju³ta² ta¹ka³lxa²na² a²ẽ¹nãn¹jau³la³
 ĩ³ye³kxi²nha²te³nah¹lxi¹:

— Je³su²jah³la² a²wã²la³ka³lo³a² he³la³ku³
wxa²to³kxi²na¹kxai²nãn²tu³ we²nxi²sa³tũ¹xã¹.
Nxe³nha²sxã³ wxa²to³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la².
29 Wxa²to³kxi²ka³tu³ wa³su³txi³ i³ta³ka³txai²li²
we²nxi²ta¹hxai²hẽ¹la².

— Txa²nũ²ai²na² wa²su¹wa²sun¹khaxi¹sa³nhã¹.
Nxe³nha²ta¹hxai²hẽ¹la². 30 Nxe³nxa²ha¹te¹,
Je³su²jah³la² a²ẽ¹nãn¹jau³kxai³lu¹:

— Txa²sĩ³na² wi¹la¹tãu³a² so¹kxi²sain¹na²na¹.
Nxe³nha²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³ a²nũ²a²
nũ³ka³txai²na², a²nxũ²kwai³ye³la³nãu³a¹
ã³sa²wa³ti³nha²sxã³ i³ye³te³nah¹li¹:

— ĩh¹te²la³ta³ txa²wã²la³ka³lo³ai²na²
wxa²to³syah¹lin¹si²li¹? Nxe³yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

31-32 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³li³nãu³xa²
a²wãn³txi³kxai³lu¹ i³ye³li³te³nah¹li¹:

— A²nũ²a² kãĩ²li³tũ³ka³txai²na²
ã³ki³ka³ti³kxi²wxe³sxã³ ãn³to³nxain¹sĩn¹na³li¹.
Nxe³nxai¹nha²kxai³ ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³: “Ĩh¹te²ta³
wxa²to³sain¹ji¹wi¹?” Nxe³nhĩn¹jau³xai²na²
i³ye³nhĩn¹ji¹wi¹? Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³ta²
a²nũ²a² wxa²to³te²a² i²te³lhxã³ Je³su²jah³la²
sa²wa³ti³nha²ta¹hxai²hẽ¹la².

33 Yxãn¹ta¹tu¹ha³ka³lxai²na²sa²kxai³lu²,ju¹ta²na²
sa²kxai³lu² ã³ne³wxe³khai¹xain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Nxe³ha²kxai³, kãin² yuh³li³ha²kxai³
i³ka³ta³txa³sa²ha²kxai³ wxã³sxã³ Je³su²jah³la²
ã³ka³ti³wxe³ka³tu³ ha³lo²a² hãĩ¹nxe³ti³xa¹
i³yau¹ũ³ta¹hxai²hẽ¹la². 34 Nxe³nxa²ha¹te¹
Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹ i³ye³kxi²te³nah¹li¹:

— Nxet3sã¹nxi¹. Yxo²i²sa¹nha²kxai³
we²txi¹nxa²ha¹xĩ¹. Wa²su¹wa²su¹
yxau²xai³txa²hẽ³ni¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

Jai²rah³la² wē³sa² ka³ten³su² ī³sa²yxau³xi²si¹jau³su²
 35 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la²
 ī³ye³kxi²nyhain¹ti³kxai³lu² a²nũ²a²
 ka³na³ku² Jai²rah³lai²na² sxi²ha² wxã³sxã³
 ī³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Jai²rah³lãi³. Nxet3sĩ¹lxi¹. Wxa²ka³ne³lxin³txi²
 ya³lu²kxi¹nx2na²li¹. Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³lai²na²
 ī³hxi²kau³kau³sĩn¹txa³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

36 Nxe³kxan²ta¹ jau¹xai²na² ī³ye³kxain¹kxan²ta¹
 Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹ a²hxi²kan¹jah¹lai²na²
 ī³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Yuh³lxi³txa³hē¹li¹. Hãi¹sxã³ yxo²ĩ²sē¹li¹.
 Ta¹hxai²hē¹la².

37-38 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² hi²sen³kxai³lu¹,
 a²nũ²a²nũu³xai²na² ã³si³tē³kxain¹te²nũu³xa² ha³lo²a²
 yxau³sxã³ wahx3nxe³si¹hain¹ta¹hxai²hē¹la².
 Yxãn¹ta¹ Pe²jah³la² so¹lxi³, Ti³a²kah³la²
 so¹lxi³, Jo³âu²ah³la² Ti³a²kah³la² a²lo³na²
 so¹lxi³, Je³su²jah³la² ã³si³tē³la³kxah¹lxi³sxã³
 a²sxi²ha² yau³son³yah³lxi³ta¹hxai²hē¹la².
 Nxe³te³nah¹lxi¹ thĩ¹nai²li² a²nũ²a²nũu³xã²
 yxau³te²nũu³xa², kãi²nxon³sxã³, kãn²nãn³ti³sxã³
 hxi²kau³kau³nha²sxã³ he¹li³ye²yhain¹ta¹hxai²hē¹la².

39 Nxe³ju³ta²kxai³, Je³su²jah³la² ã³wih¹sxã³
 ī³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ hxi²waun³txi³nha²sxã³
 kãn²nãn³khaix1yah³lxin¹ji¹? Hai³txi³ wē³sa³la³
 ya³lu²nxa³wi¹. Hãi¹nxe³sxã³ kãn² âu³xi²na³li¹?
 Nxe³yhain¹ta¹hxai²hē¹la².

40 Yxãn¹ta¹ a²nũ²a²nũu³xai²na²
 yxo²ĩ²ai¹nxa³jau³su²ĩ³yo²kwa³lxi³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².
 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²kxai³lu¹ a²nũ²a²

a²yo²ha³kxa¹ aun³ta²li³si¹nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².
 Nxe³sxã³ a²wĩ³na² so¹lxi³, a²hã³ka³na² so¹lxi³,
 Je³su²jah³la² sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² so¹lxi³ sxã³
 Je³su²jah³la² tē³li³yhu¹sxã³ a²wē³sa² sxa³thĩ³na²
 ã³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². 41 ã³wi¹hain¹ka³tũ³
 Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu² wē³sa² a²hxi²ka²
 hxi²ki³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Wē³sãi³. Ĩ³sa²yxau³nxi¹. Nxe³nxa²ha¹xi¹.
 Nxe³ta¹hxai²hē¹la²;
 42 Nxe³hĩ¹na¹ wa³su³txi³ wē³sa²kxai³
 i³sa²yxau³ka³tũ³, ã³nxi³ta¹hxai²hē¹la²,
 wãi²ta² wē³sa²kxai³la². Nxe³ju³ta²
 ã³si³tē³kxi²tũ³ka³txai²na² kãin²
 wã³txi³lo³tain¹ta¹hxai²hē¹la². 43 Yxã¹ta¹
 Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu¹, yxo²xũn³txi³
 i³kwa³na³ain¹te³nah¹lxi¹:
 — Ju¹ta²na² a²nũ²a² ã³xa²ĩ³hen³txain¹yah³lxi³txa³hē¹li¹.
 Hãi¹nxe³sxã³ wē³sai²na² yain³txa²
 ũ³hũ¹jah³lxi³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

6

Na³sa³re²thĩ³nãn¹tũ³ka³txa²sa²yo²ã³jau³su²

1 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹
 nũ¹ã¹ wa³li³ain¹ka³tũ³ a³li³lah¹sxã³
 ton¹ta³ko³xai²na² ã³nxi³xi²ta¹hxai²hē¹la²
 Nxe³sxã³ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² sa²kxai³lu²
 ã³si³tē³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². 2 Nxe³nxa²ha¹te¹,
 Sa²ba³to³ nxe³ju³kxai³lu² Ju³te²a² nũ³ka³txa²
 i³ye¹nxain¹to³ju³kxai³lu² Ju³te²a² nũ³ka³txa²
 ã³nũ²kxi²thĩ³na² ã³wih¹sxã³ Txa²wã¹sũ³na²
 wãn³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ũ³hain¹ta¹hxai²hē¹la².
 Wãn³txa² jau¹xai²na² a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa²

sa²kxai³lu² ain³kxain¹ka³tu³ ĩ³wã³wã³txain¹sxã³
yxo²o²lain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

— Je³su²jah³la² ĩh¹nxe³ju³khai³xa²
ĩ³hxi²ka¹txai¹nhĩ³te²la¹ku¹? ĩh¹te²ta³ wxi²kan¹jau³xa²
ĩ³tih³nxe³hĩ³te²la¹ku¹? ĩh¹nxe³sxã³ wã³nxĩn¹sxã³
kãĩ³hĩ³te²la¹ku¹? Kĩ³nhai¹. Ko³nũ¹hxain¹kĩ³sxa³nhai¹.
3 Jah¹lai²na² hãĩ¹nxe³sxã³ sxi²ha² ton³ju³ta²
a²hoh³lxi³su² jah¹lai²la¹wi¹. Jah¹la²
Ma³ri²a³ka³lxai²na² a²ki³lha³lxa² nxe³ha²kxai³
Ti³a²kah³lai²na² Jo³se²ah³lai²na² Ju³ta²sah³lai²na²
Si³mãu²ah³lai²na² ain¹sxã³ a²kan³ti³nãu³xa²
nxe³ha²kxai³ nxe³jah¹la¹wi¹. A²ha³li³ti³nãu³xa²
yxau³ye²nẽ³lain¹na³li¹. Hxi²kan¹jah¹lo²sxa³wi¹.
Nxe³sxã³ hxi²ye¹ta³lxain¹sxã³ e²nain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
4 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹
ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Txa²wã¹sũ³na² a²wãn³txa² hen³txi³jah¹lo²su²
te²kxai³lu¹ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ yxo²ĩ²ain¹na³li¹.
Yxãn¹ta¹ a²wã³tã³xa²nãu³xa² hi²sen³ta³
so¹lxi³ yxo²ĩ²ai¹nxa³ha²kxai³, sxi²yhen³khai³xa²
yxau³yain¹tũ³ka³txa² hi²sen³ta³ so¹lxi³
yxo²ĩ²ai¹nxa³ha²kxai³, a²nũ³ka³txi³khai³xa²
hi²sen³ta³ so¹lxi³ yxo²ĩ²ai¹nxa³ha²kxai³ ain¹na³li¹.
Jã¹nxe³sah²lxin¹nhai¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

5 Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³la² hxi²kan¹ti³
nũ³kxũn³ju³ta² kãĩ³ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². Hãĩ¹nxe³sxã³
a²nũ²a² ĩ³ton³te²su² ka³lxa²nxa³te²su² te²a² so¹lxi³,
wxa²hxi²to³hain¹sxã³ ĩ³we²nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
6 A²nũ²a² yxo²ĩ²ai¹nxa³ju³ta² Je³su²jah³la²
ĩ³wã³wã³nxe³khaix¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³
sxi²yhen³nãu³xa² ai³lha²thet³sxã³ Txa²wã¹sũ³na²
wãn³txa² wi¹jau³xa² ĩ³yau¹ũ³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

*Je*³*su*²*jah*³*la*²*a*²*sa*³*wi*³*ha*³*lxa*²*ĩ*³*sa*²*si*¹*hã*³*si*¹*hain*¹*jau*³*su*²
 7-9 *Nxe*³*nxa*²*ha*¹*te*¹ *Je*³*su*²*jah*³*lo*²*su*² *te*²*kxai*³*lu*¹
*a*²*sa*³*wi*³*ha*³*lxi*³*nãu*³*xai*²*na*² *hxi*²*ka*² *hxa*³*n*³*sxã*³
*ha*¹*li*¹ *wxa*²*sa*²*so*¹*xi*²*nũn*³*tũ*³*ka*³*txai*²*na*²
*ĩ*³*kaix*¹*so*¹*sxã*³, *ha*¹*li*¹ *wxa*²*hau*³*kot*³*sxã*³
*ĩ*³*sa*²*si*¹*hã*³*ain*¹*ta*¹*hxi*²*hẽ*¹*la*². *ĩ*³*sa*²*si*¹*hã*³*ain*¹*sxã*³
*ĩ*³*ye*³*kxain*¹*te*³*nah*¹*lxi*¹:

— *Ko*³*nxe*³*te*²*a*² *yãu*³*ka*³*txa*² *nxũ*²*kwai*³*li*³*si*¹*tain*¹*yah*³*lxi*³*hẽ*¹*li*¹.
*Txa*²*hxi*²*ka*¹*na*¹*ju*³*ta*² *ũ*³*hũ*¹*nx*²*ta*¹*wi*¹. *Yxã*¹*ta*¹
*ai*³*yah*³*lxin*¹*ju*³*ta*² *a*²*yen*³*kxa*² *tẽ*³*sxã*³
*ai*³*yah*³*lxi*³*txa*³*hẽ*¹*li*¹. *Tãu*²*nxa*² *so*¹*lxi*³, *tẽ*³*sxã*³
*ã*³*nxai*³*jah*¹*lxi*³*hẽ*¹*li*¹. *Hai*³*txi*³ *yain*³*txi*³*nũ*³*la*³
*tẽ*³*xa*³*i*² *wã*²*lẽn*¹*ta*³ *tẽ*³*xa*³*i*² *ha*³*teh*³*nxã*³*nxa*²
*ũ*³*yho*²*hi*²*kĩ*³*txã*³*nxa*² *wã*²*lẽn*¹*ta*³ *wi*¹*so*¹*sxã*³ *tẽ*³*xa*³*i*²
*nxe*³*yah*³*lxi*³*txa*³*hẽ*¹*li*¹. *Yu*³*wi*²*kxi*²*nyhah*¹*lxin*¹*ka*³*lo*³*a*²
*so*¹*lxi*³ *yũ*³*wi*²*ki*²*nha*¹*jah*³*lxi*³*hẽ*¹*li*¹. *Yxã*¹*ta*¹
*wã*²*la*²*ka*³*lo*³*la*³ *tẽ*³*yah*³*lxi*³*txa*³*hẽ*¹*li*¹.
 10 *Jã*¹*nxain*¹*jau*³*su*² *ĩ*³*ye*³*kxain*¹*jau*³*xa*²*sa*¹:

— *Sxi*²*yhe*³*na*² *ĩ*²*li*³*jen*³*su*² *je*³*nãn*²*tu*³
*ã*³*nxai*³*yah*³*lxin*¹*kxi*²*nãn*²*tu*³ *sxi*²*ha*² *ã*³*wih*¹*te*³*lhxã*³
*a*²*wa*³*kxẽn*³*yah*³*la*² *ka*²*la*¹*txa*²*lxain*¹*kxi*²*nãn*²*tu*³
*a*²*nxe*³*jah*¹*lo*²*su*² *jah*¹*la*² *sxi*²*ha*² *so*¹*lxi*³ *ãu*³*xi*²,
*yai*³*ni*², *nxe*³*jah*³*lxi*³*hẽ*¹*li*¹. *Sxi*²*yhe*³*nai*²*na*²
*he*¹*yah*³*lxi*¹*nhĩ*¹*nãn*¹*te*²*tu*³ *sxi*²*ha*² *ã*³*xa*²
*ã*³*ya*¹*ya*¹*jah*³*lxi*³*txa*³*hẽ*¹*li*¹. 11 *Yxã*¹*ta*¹
*sxi*²*yhe*³*na*² *ĩ*²*li*³*jen*³*su*² *je*³*nãn*²*tu*³:
“*Wxã*¹*i*²*na*² *ten*³*nxa*²*lxi*³*si*¹*nx*³*nhai*¹.”
*Ne*³*nx*²*tain*¹*kxi*²*nãn*²*tu*³, *Txa*²*wã*¹*sũ*³*na*²
*wãn*³*txi*³*la*³ *ain*³*kxi*²*ti*³*ten*³*ti*³*he*¹*xai*¹*nxa*³*kxi*²*nãn*²*tu*³
*sxi*²*yhe*³*nai*²*nãn*²*tu*³ *wa*²*li*³*jah*³*lxi*³*hẽ*¹*li*¹.
*Wa*²*li*³*yah*³*lxin*¹*kxi*²*nãn*²*tu*³ *kĩh*³*nũ*³*xa*²
*wxa*²*yũ*³*kxa*² *ti*³*so*¹*yah*³*lxin*¹*tũ*³*xa*²

ti³yu³tun³ta³kxi²nha¹jah³lxi³hē¹li¹.
 Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ a²ko³nxe³ti³
 kǎi³ain¹ju³ta² ĩ³yau¹ũ³ain¹yah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹.
 Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².
 12-13 Nxe³ka³tu³ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na²
 ǎ³nxai³ain¹ka³tu³ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹
 Txa²wā¹sũ³na² wān³txa² wi¹jau³xa²
 ĩ³hen³txain¹ta¹hxai²hē¹la². Txa²wā¹ko³nxe³ti³
 kǎi³ki³ju³ta² ǎ³na¹sxǎ³ ǎ³ta³lo³ta³wxe³ki³si¹jau³su²
 ĩ³hen³txi² ko³nxe³te²a² yǎu³ka³txa² ka³lxa¹txi³
 nxũ²kwai³li³si¹hai¹ni² a²nũ²a² ĩ³ton³te²su²
 te²a² ka³lxa¹txi³ o²lyau³xa² a³se³to²na²yau³xa²
 tē³sxǎ³ wxa²ne³to¹la³kxi²sxǎ³ ĩ³we²txi²
 nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Jo³ǎu² Ba³tis²jah³la² su²lhǎ³jau³su²

14 Nxe³ju³ta² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la²
 kǎi³ju³ta² sa²kxai³lu² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹
 ĩ³ye³lain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹jau³xa²
 a²hxi²kan¹ta² si³yxau³jah¹la² E³ro²jah³lo²su²
 te²kxai³lu² ain³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ka³tu³
 a²nũ²a² ĩ²li³te²a² e³te³nah¹lxi¹:
 — Jo³ǎu² Ba³tis²jah³la² ĩ³yau³xa²
 ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹nē³jah¹lo²su² ya³lu²ka³tu³
 hǎ²wxǎn³txa³ ka³ten³su² ĩ³sa²yxau³xi²ha²kxai³ hĩ¹na²
 a²yen³kxa² hxi²kan¹ti³ kǎi³ain¹na³li¹.

15 Ain¹ka³tu³ a²nũ²a² ǎ³xa² ĩ²li³te²a² e³te³nah¹lxi¹:
 — E³li²ah³lo²su² te²la¹i¹. Nxe³ain¹ka³tu³ a²nũ²a²
 ǎ³xa² ĩ³lxi³nũn³te²a² e³te³nah¹lxi¹:
 — Jah¹lai²na² Txa²wā¹sũ³na² wān³txa²
 ĩ³hen³txi³jah¹lai²la¹i¹. Kxǎ³nhxi¹nai³tǎ²
 ĩ³sa²si¹hǎ³nē³kxu¹jǎ¹nxe³jah¹lai²la¹i¹. Ta¹hxai²hē¹la².

16 Yxān¹ta¹ jau¹xai²na² E³ro²jah³lai²na²
ain³kxi²ka³tu³ i³ye³te³nah¹lxi¹:

— Ha³la³je¹nai³tā² Jo³āu² Ba³tis²jah³la²
ū³nhe³ki²lho¹si¹hai¹na¹jau³su² kwa³na³ai¹na¹hē³li¹.
A²nxe³jah¹la² hī¹na² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²na³li¹.
Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

17-18 Nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu¹,
ha³la³je¹nhī¹nai³kxai³lu¹ E³ro²jah³lai²na² a²lon³na²
a²i³lxa² Fi³li²pah³la² i³yī¹li²ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³ka³tu³ Fi³li²pah³lai²na² a²sxe³xa³ka³lxa²
a²i³lxa² E³ro³ti²a³ka³lxa² i³yī¹li²ta¹hxai²hē¹la².
E³ro³ti²a³ka³lxi²na² sa²kxai³lu² E³ro²jah³lai²na²
a²hi²sen³kxai³lu² ha³la³je¹nhī¹nai³kxai³lu²
hait1so¹kxi²yha¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³ta¹
Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² sa²kxai³lu¹ E³ro²jah³lai²na²
i³tih³nxe³jau³xa²sa¹:

— E³ro²jah¹lāi³. Nxet3sī¹lxi¹. Wxa²lon³na²
Fi³li²pah³la² a¹he¹na³li¹. Nxe³kxa²yu³su²
a²sxe³xa³ka³lxi²na² hait1so¹kxi²yha¹hin¹ju³ta²
wai³nxa³wi¹. Kāi³in¹ju³ta² Txa²wā¹sū³na²
te³nxa³wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

19 Nxe³ha²kxai³ E³ro³ti²a³ka³lxi²na²
a²hi²sen³kxai³lu² Jo³āu² Ba³tis²jah³la²
i³xan³ta³kxi²khai¹xain¹ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²wē³sāi¹yah³lai²na²
sa²kxai³lu² Jo³āu² Ba³tis²jah³la²kxai³ i³ain¹sān²sxā³
sa²tai³kxain¹sxā³ sxi²ha² kan²thi³na²
ū³tī¹kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³kxa²yu³su²
E³ro³ti²a³ka³lxi²na² sa²kxai³lu² Jo³āu²
Ba³tis²jah³lai²na² i³su²lhā³ti³ten³khaix1ain¹ta¹
hxi²kan¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². 20 Hxi²ka¹nai¹nxa³ju³ta²sa¹:
E³ro²jah³lai²na² sa²kxai³lu¹ a²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹:

— Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² wi¹lhin¹khai¹nxe³sxā³
wain¹khaix¹jah¹lai²la¹xā¹. A²ko³nxe³ju³ta³la³
yū³ti³hex¹jah¹lo²sxa³xā¹. Yuh³lxai¹na¹nhā¹,
Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na²su¹. Ain¹to³ta¹hxai²hē¹la².
Ai¹nha²kxai³ a²sxe³xa³ka³lxa² an³txi³ju³ta²kxai³
ĩ³su²lhā³ain¹kxa²yan³ti³su² E³ro²jah³lai²na²
sa²kxai³lu² Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na²
ā³non²ta³kxi²to³ta¹hxai²hē¹la². Ain¹sxā³ Jo³āu²
Ba³tis²jah³lai²na² wān³txa² E³ro²jah³lai²na²
ain³kxi²sxā³ kāin² yuh³li³to³nha²sxā³
ĩ³wā³wā³ta³kxi²nha²kxan²ti³nū¹ ka³lih³kxi²nha²sxā³
ain³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

21 Nxe³to³ta¹ a²ha² yan³nāu³kxai³lu¹
E³ro²jah³lai²na² a²hi²sen³kxai³lu¹ a²hā³ka³na²
ē¹na² a³li³la¹hain¹ju³ta³tā² ain³kxi¹xi²nha²te³lhxā³
kāi³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Kāi³ain¹ju³ta²sa¹,
a²sa³wi³ha³li³nāu³xa² ka³lxa¹txi²
so³ta²to² nū³ka³txa² a²hxi²kan¹ti³nāu³xā²
hāi¹nxe³ti³xa² ka³lxa¹txi² Ka³li³le²a²ko³xa²
a²hxi²kan¹ti³nāu³xa² ka³lxa¹txi², nxe³ain¹ka³tu³
ā³yā³nū²kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹sxā³ a²yain³txa²
ka³lxa¹txi³ kāin² ĩ³yai³ni², yain³txi³yau³xa²
ūn³jau³xa² kāin² ĩ³na², nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³ka³tu³ta¹ E³ro³ti²a³ka³lxa² a²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹
e³kxi²nha²te³nah¹li¹:

— Hī¹na² txa²ha³lo²a² hau³kon³na³na¹. Hī¹na²
Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² su²lhā³ai¹na¹ju³ta³nū³a²
ain³nha¹nhā¹. Ta¹hxai²hē¹la². 22 Nxe³ju³ta²kxai³
E³ro³ti²a³ka³lxa² a²ka³ne³lxa² ya³sxā³ a²nū²a²
ā³yā³nū²kxain¹thi³nāu³a¹ ā³wih¹sxā³ nūh¹
ā³ha³te³yain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³ta² E³ro²jah³la²
kāin² ĩ³ka³li³kxi², E³ro²jah³la² ĩ³ka²la¹tū³ka³txa² kāin²

ĩ³ka³li³kxi² nxe³yhain¹te³nah¹lxi¹ E³ro²jah³lai²na²
a²wãn³txi³kxai³lu¹ wãn²ta¹ka³lxai²na²
ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Yã¹te² yen³kxa² ten³nxa²ji¹xi¹? A²yen³kxa²
a²te³nĩn¹kxa² ĩ³wã³txi³san¹kxai²nãn²tu³
ũ³hũ¹nxa²ha¹tũ¹xĩ¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

23 Jã¹nxe³sxã³ E³ro²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

— Txa²yen³kxa² yxo²ha³kxa² ha³ta³nxãn²txi³
ĩ³ha³la³tãu²so¹sxã³ ũ³hũ¹nxa²ha¹tũ¹xĩ¹,
ĩ³wã³txi³san¹kxe³la³ti¹. Ki³han³nxa³xi¹. Nxe³ju³ta²
txa²wãn³txai²na² ĩ³wa²li²na¹ke³la³te²kxai³,
Txa²wã¹sũ³na² a²ko³nxe³ju³ta² ũ³hũ¹sa²hĩ³nx²na³ni¹.
Jã¹nxe³sa²kxa²yan³ti³su² na¹nhi¹.
Nxe³yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

24 Nxe³nxa²ha¹te¹ wãn²ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu²
wa²li³sxã³ a²hã³ka³na² ĩ³wã³txi³te³nah¹lxi¹:

— Hã³kãi³. Nxe³nxi¹. Yã¹te²a² yen³kxa²
ĩ³wã³tain¹hĩ³na¹te²la¹ku²? Na¹nhi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².
Yxãn¹ta¹:

— “Jo³ãu² Ba³tis²jah³la², ĩ³yau³xa²
ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹nẽ³jah¹la² a²ne³ka² so¹lxi³
ten³sa³nha²wi¹.” Nxe³txai¹nhẽ³ni¹. A²hã³ka³nai²na²
wãn³txa² ĩ³wã²lũ³xi²jau³xa² ta¹hxai²hẽ¹la².

25 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²wãn²ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu²
ã³ni³hi² ĩ³whi¹xi²ka³tu³ a²hxi²kan¹te²a² sa²kxai³lu²
ĩ³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

— Jo³ãu² Ba³tis²jah³la², ĩ³yau³xa²
ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹nẽ³jah¹la² a²ne³ka² so¹lxi³
pra²ta²ka³lo³a² ũ³yhe³hẽ²ti³sxã³ ũ³hũ²xa¹sẽ¹li¹.
Kwẽn¹tai²na² ten³sa³nhai¹. Nxe³yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

26 Nxe³ju³ta²kxai³ a²hxi²kan¹ta² si³yxau³jah¹lai²na²
ĩ³ãin²txi³khaix¹ta¹hxai²hẽ¹la². Yxãn¹ta¹
ha³la³je¹nĩn³kxai³ a²wãn³txai²na² a²yen³kxa²

wāin²ta¹ka³lxai²na² ũ³hũ¹te³lhxã³ nxe³jau³xai²na²
 yxo²an³ta³ti³ e³ain¹jau³xai²na² a²nũ²a²
 yxo²ha³kxa¹ î²i² ain³kxi² nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Ai¹nha²kxai³ E³ro²jah³lai²na² sa²kxai³lu²
 wān³txai²na² î³wa²li²ju³ta³la³ ten³ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².
 A²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ a²ẽ¹nãu³a¹ o³nxa³jau³su²
 î³ye³kxain¹kxa²yan³ti³su² Sũ³na² ko³nxe³ju³ta³la³
 ũ³hũ¹ain¹kxa²yan³ti³su² ta¹hxai²hẽ¹la².
 27-28 Nxe³ha²kxai³ kwẽn¹ta²kxai³ so³ta²to²jah¹la²
 î³kwa³na³ta¹hxai²hẽ¹la². Jo³ãu² Ba³tis²jah³la²
 ũ³nhe³ki²lho¹sxã³ tẽ³sxã³ wxã³si¹hain¹jau³su²
 î³kwa³na³ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹ka³tu³,
 so³ta²to²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a³li³sxã³ sxi²ha²
 kan²thĩ³na² ã³wih¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nũ²la²
 yu³la² kãin²ta³wxi²a² tẽ³sxã³, Jo³ãu² Ba³tis²jah³la²
 a²ne³ka² ũ³nhe³ki²lho¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ka³tu³
 a²ne³kai²na² pra²ta²ka³lo³a² ũ³yhe³hẽ²ti³so¹sxã³
 a²wāin²ta¹ka³lxai²na² ũ³hũ¹ka³tu³ ta¹ka³lxai²na²
 a²hi²sen³kxai³lu² a²hã³ka³na² ũ³hũ¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 29 Nxe³ju³ta²na² Jo³ãu² Ba³tis²jah³lai²na²
 a²sa³wi³ha³lxa² ain³kxain¹ka³tu³ ya³lu²ta²na²
 a²ne³ki³la³ yũ²nxa³sxã³ a²nũ²a²nãu³ai²na² so¹lxi³
 so¹sxã³ sa²nĩ³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

A²nũ²a² ka³lxai²nãu³xa²yai³nain¹jau³su²

30 Nxe³nxa²ha¹te¹ hã²wxã³txa³ Je³su²jah³la²
 î³sa²si¹hã³ta³nũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu²,
 ã³wa³lain¹ka³tu³ a²yen³kxa² kãi³ain¹ju³ta² a²yen³kxa²
 a²nũ²a² ã³xa² î³yau¹ũ³yhain¹jau³xa² a²hã¹nxe³ti³xa²
 Je³su²jah³la² î³hen³txain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 31 Nxe³hĩ¹na² a²nũ²a² ka³lxai¹tũ³ka³txa²
 Je³su²jah³la² î²te³lhxã³ ã³tĩ³i² wxã³li² jã¹nxe²

nxe³ain¹to³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³
 Je³su²jah³lai²na² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na²
 whāi²na¹, hxi²kan¹ti³ yain³txa²ha³ta³nxān²ti³
 i³yai³nain¹to³ta¹hxai²nxa³hē¹la². Ai¹nha²kxai³,
 Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:
 — Ha³lo²a² a²nū²a² yxau³ai¹nxa³ko³xa²
 nūh¹ ā³nxai³ya³sah¹lxi³hē¹li¹. Nū¹ā¹ jū¹nxe²
 i³ye¹nxi²ya³sah¹lxi³hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

32 Ai¹nha²kxai³ ka²no¹a² nūh¹ ā³wi¹hain¹ka³tu³
 ha³lo²a² a²nū²a² yxau³ai¹nxa³ko³xa² ā³nxai³te³lhxā³
 wa²li³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 33 Yxān¹ta¹
 wa²li³ain¹ju³ta² a²nū²a²nāu³xai²na² i²ai¹nha²kxai³
 ain³kxi²xain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ka³tu³
 sxi²yhen³nāu³xa² hāi¹nxe³tj³xa¹ wa²li³sxā³
 a²yu³kxa² ā³ni³hain¹ka³tu³ a²ko¹xai²na² sa²kxai³lu²
 a²nū²a² yxau³ai¹nxa³ko³xai²na² sa²kxai³lu²
 a²ne³hē³txa¹ ā³wi¹hū³yhain¹ta¹hxai²hē¹la².
 34 Nxe³ka³tu³ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu²
 ān³yxo²ha³ti³lhi³nū²la² ka²no¹a² a³li³ka³tu³,
 a²nū²a²nāu³xai²na² ka³lxa¹tū³ka³txai²na² i²ain¹tāu³
 Je³su²jah³lai²na² āin²ta³lxi³nha²ta¹hxai²hē¹la².
 Āin²ta³lxi³nha²te³nah¹lxi¹:

— Tū¹ka³txai²na² o³ve²a³ nū³ka³txi³hū³na³na¹.
 O³ve²a² nū³ka³txa² a²wa³kxēn³yah¹la²
 yū²nxa³kxe³hū³nxe² hxi²kau³kau³nha²sxā³
 yxau²xai³tū³ka³txi³hū³na³na¹. Nxe³ha²kxai³
 ā³nāin²ta³lxi³sa³nhā¹. Je³su²jah³la² a²ē¹nāu³a¹
 nxe³nha²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³
 Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² ka³lxa¹jau³xa²
 i³yau¹ū³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

35 Nū²la² sū²ni²khai³nxe³nū²la²
 a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹

Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Ti¹ai²na² sxi²jen³ti³la³ yũ²nxa³ti²tu³wi¹.
 Hĩ¹na² ka³nxa³hi²tẽ³na³li¹. 36 Nxe³ha²kxai³
 a²nũ²a²nũ³xai²nãn²tu³ i³sa²si¹hã³txain¹sĩ¹nhẽ³li¹.
 Ha³lo²ai²na² tã³nxa², sxi²yhen³nũ³xa²
 tã³nxa² a²yain³txa² so¹kxain¹si¹hain¹jau³su²
 i³sa²si¹hã³txain¹sĩ¹nhẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

37 Yxãn¹ta¹ Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹,
 i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

— Wxãi²na² ã³hũ¹txain¹yah³lxi³hẽ¹li¹,
 a²yain³txa²sa². Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹
 a²sa³wi³ha³lxi³nũ³xa² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

— Hxi²kan¹sa²sĩ¹nxa³nha²wi¹ A²nũ²a²
 nũ³ka³txai²na² yain³txa³tũ³xa² te³nain¹tũ³xa²
 kãin²khaix¹na³li¹. Nxe³tũ³xai²na² sa²kxai³lu²
 a²nũ²a² ka³na³ka³na³jah¹la² kwẽ³kxa²
 hãĩ¹nxe³tĩ³xa² wa³ko³ni² yxau²xai³kxai²nãn²tu³
 hxi²kan¹ti³ ã³yho³hi²nxa³lho³li¹. Nxe³ha²kxai³
 hxi²kan¹ti³hex¹sa²sĩ¹nx³nhai¹. Ĩh¹nxe³thĩ³nha¹ji¹ku¹?
 Nha¹nhai¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

38 Yxãn¹ta¹ Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

— Yain³tũ³xa² yũ³ah³lxin¹tũ³xa² ai³sxã³
 wxa²hau³ko³jah¹lxi³sã²nhẽ³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxe³sxã³ wxa²hau³ko³ta³lu²nain¹ka³tu³
 i³hen³tain¹jau³xa²sa¹:

— Yain³tũ³xa² tũ³ha¹li¹ tũ³ha¹li¹ ka³na³ki¹
 tũ³xa² yũ² ai³na² ha¹li¹ yũ² nxe³sĩn¹nĩn²su²li¹.
 Ta¹hxai²hẽ¹la².

39 Nxe³ain¹ka³tu³ Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

— Si³sa³yu³ta² au³ju³ta² ã³nhai²wxe²xai³jah¹lxi³hẽ¹li¹.
 Ha³na³ka³lxi² ã³nũ²kxi²sxã³ jũ¹nxe² so¹lxi³ ã³wxe²,
 jũ¹nxe² so¹lxi³ ã³wxe² jã¹nxe² nxe²xai³jah³lxi³hẽ¹li¹.
 Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 40 Nxe³nxa²ha¹te¹

$a^2n\ddot{u}^2a^2n\ddot{a}u^3xai^2na^2$ hxi^2ka^2 $hxa^3n^3sx\ddot{a}^3$ $ye^3ha^1li^1$
 $ye^3ha^1li^1$ $wxa^2sa^2wa^2la^3kxi^1xi^2n\ddot{u}^3ka^3txa^2$
 $a^2n\ddot{u}^3ka^3txi^3su^2$ $ha^3na^3ka^3lxi^3$ $\ddot{a}^3wxe^2$ $j\ddot{a}^1nxe^2$
 $j\ddot{a}^1nxe^2$ $\ddot{a}^2la^2$ $k\ddot{a}i^2lxi^3t\ddot{u}^3ka^3txa^2$ $\ddot{a}^3wxe^2$
 $nxe^2xai^3ain^1ta^1hxai^2h\ddot{e}^1la^2$. ⁴¹ $Nxe^3nxa^2ha^1te^1$
 $Je^3su^2jah^3lo^2kxai^3lu^1$ $yain^3t\ddot{u}^3xai^2na^2$ $t\ddot{u}^3ha^1li^1$
 $t\ddot{u}^3ha^1li^1$ $ka^3na^3ki^1$ $t\ddot{u}^3xa^2$ $wxa^2sa^2so^1xi^2$
 $\ddot{a}i^3nai^2na^2$ ha^1li^1 $wxa^2sa^2so^1xi^2$ $nxe^3ta^1hxai^2h\ddot{e}^1la^2$.
 $Nxe^3sx\ddot{a}^3$ $ten^3sa^2t\ddot{a}^3ka^3la^3yxo^2n\ddot{u}^2la^2$
 $a^2yain^3txa^2$ $Txa^2w\ddot{a}^1s\ddot{u}^3na^2$ $\ddot{r}^3wi^1lxon^3kxi^2jau^3xa^2$
 $\ddot{r}^3ye^3kxi^2ta^1hxai^2h\ddot{e}^1la^2$. $Nxe^3n\ddot{u}^2la^2$ $a^2yain^3t\ddot{u}^3xai^2na^2$
 $so^1sx\ddot{a}^3$ $wxa^2n\ddot{a}u^2lxi^3sx\ddot{a}^3$ $nxe^3t\ddot{u}^3xai^2na^2$
 $sa^2kxai^3lu^2$ $a^2sa^3wi^3ha^3lxi^3n\ddot{a}u^3xai^2na^2$ $sa^2kxai^3lu^2$
 $\ddot{u}^3h\ddot{u}^1ain^1ta^1hxai^2h\ddot{e}^1la^2$. $H\ddot{a}^2wx\ddot{a}n^3txa^3$ $a^2n\ddot{u}^2a^2$
 $yxo^2ha^3kxa^1$ $\ddot{u}^3h\ddot{u}^2xai^3ain^1ta^1hxai^2h\ddot{e}^1la^2$.
 $J\ddot{a}^1nxe^3sx\ddot{a}^3$ $\ddot{a}i^3nai^2na^2$ $wxa^2n\ddot{a}u^2lxi^3sx\ddot{a}^3$
 $a^2n\ddot{u}^2a^2$ $yxo^2ha^3kxa^1$ $\ddot{u}^3h\ddot{u}^2xai^3ain^1ta^1hxai^2h\ddot{e}^1la^2$.
⁴²⁻⁴³ $Nxe^3ka^3t\ddot{u}^3$, $a^2n\ddot{u}^2a^2n\ddot{a}u^3xa^2$ $h\ddot{a}i^1nxe^3t\ddot{u}^3xa^1$
 $\ddot{r}^3yain^3tain^1ka^3t\ddot{u}^3$ $\ddot{u}^3kxain^1ta^1hxai^2h\ddot{e}^1la^2$.
 $Yain^3txa^3t\ddot{u}^3xa^2$ $\ddot{a}i^3na^2$ $wxa^2n\ddot{a}u^2lxi^3kxe^3su^2$
 $\ddot{u}^3kxain^1nxa^2ha^1te^1$ $a^2w\ddot{a}^3kxi^3kxai^3$ $w\ddot{a}^2nxa^3kxa^2$
 $so^1sx\ddot{a}^3$ $ha^3ti^2a^2$ hxi^2ka^2 $hxa^3n^3sx\ddot{a}^3$ $n\ddot{e}^3nha^1li^1$
 $wxa^2sa^2so^1xi^2n\ddot{u}n^3t\ddot{e}^3na^2$, $ne^3ki^1lhain^1ta^1hxai^2h\ddot{e}^1la^2$.
⁴⁴ $Nxe^3ju^3tai^2na^2$ $sa^2kxai^3lu^2$, in^3txa^2 $n\ddot{u}^3ka^3txa^2$
 $h\ddot{a}i^1nxe^3t\ddot{u}^3xa^1$ $ka^3lxa^1khai^1nxe^3t\ddot{u}^3ka^3txa^2$ 5.000 nxe^2
 $yain^3t\ddot{u}^3xai^2na^2$ $\ddot{r}^3yain^3tain^1ta^1hxai^2h\ddot{e}^1la^2$.

$Je^3su^2jah^3la^2$ $\ddot{r}^3ye^3na^2$ $ne^3ka^3na^2ha^2$ $wx\ddot{a}^3jau^3su^2$

⁴⁵ $Nxe^3nxa^2ha^1te^1$, $kw\ddot{e}n^1ta^2kxai^3$
 $yain^3ta^3lun^2ka^3t\ddot{u}^3$ $Je^3su^2jah^3la^2$ $hi^2sen^3su^2$
 $a^2sa^3wi^3ha^3lxi^2na^2$ $ka^3no^1a^2ka^3lo^3a^2$
 $\ddot{a}^3wih^1sx\ddot{a}^3$ $\ddot{r}^3ye^3nai^2na^2$ $Bet3sa^3i^2ta^3th\ddot{r}^3na^2$
 $yxo^2ha^3ti^3lhi^3si^1hain^1jau^3su^2$ $\ddot{r}^3ye^3kxain^1ta^1hxai^2h\ddot{e}^1la^2$.

Nxe³ain¹tâu³a² a²nũ²a²nâu³xin³txi²
ĩ³xi²si¹hain¹jau³su² ĩ³sa²si¹haun¹ta²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

46 ĩ³sa²si¹haun¹ta²ain¹ka³tu³ nũh¹xai³sxã³
wã³la³ka³txa² wxa²ka³la³nũ²la² Txa²wã¹sũ³na²
e³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². 47 Nũ²la²
ka³nxa³hi²nũ²la², ka²no¹a²ka³lo³ai²na²
ĩ³ye³na² nxũ²kwai³ye³la³nâu³a² ne³hẽn³kxa²
hãu¹ha²kxai³ Je³su²jah³la² so¹lxi³, ha³lo²a²
nũ¹he¹ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 48 Nxe³tâu³a¹
i³txa² nũ³kxũn³txi³ ka²no¹a²ka³lo³ai²na²
sa²ne³khau²kxain¹ju³ta²kxai³ a²sa³wi³ha³lxi³nâu³xa²
hxi²kan¹ti³ ũ³kwa³lxĩ¹nha²sxã³ ai³ai¹nxa³ju³ta²kxai³
nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³ta²na² a²yxo²ha³kxa¹
Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² ĩ²ta¹hxai²hẽ¹la².
Nxe³te³nah¹lxi¹ ka³la³ka³la²a² ĩ³yxai²lxi²ti³xa²
Je³su²jah³la² ĩ³yau³xa² a²ne³ka³na²ha²
wxã³yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²yu³kxa²
wxã³ta¹hxai²hẽ¹la².

— Ā³wa²to¹ta¹na¹tũ¹xã¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

49 Yxã¹ta¹ a²sa²wi³ha³lxi³nâu³xai²na²
a²hi²sen³kxai³lu² ĩ²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Je³su²jah³la²
ĩ³yau³xa² a²ne³ka³na²ha² ã³wxã³ju³ta²
ĩ²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

— Ya³lu²te² yãu³ka³txi³sa²lxã²nx3nha²khi³.

Nain¹jau³su², ĩ³wxan¹sxã³ yuh³lxi³khai¹nxẽn³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

50 Yxã¹ta¹ Je³su²jah³lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

— Txai¹ta³li³na¹we¹. Yuh³lxah³lxi³txa³hẽ¹le¹.

Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

51 Nxe³sxã³ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu²
ka²no¹a²ka³lo³a² wi³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹sxã³
i³txai²na² wxa²nhãu²no³jain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Yxã¹ta¹ a²sa³wi³ha³lxi³nâu³xai²na² kãin²
yuh³lxai¹nha²kxai³ kãin² wã³ta¹nha²kxai³

ain¹ta¹hxai²hē¹la². 52 Nxe³ain¹ju³ta²
 yain³txi³nũ³xa² a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa²
 i³yā³lā³tain¹ju³tai³tā² a²si³yxau³tāu³khai³xa²
 ā³ne³to³hain¹ta¹hxai²nxā³hē¹la². Ai¹nha²kxai³
 yuh³lxai¹nha²kxai³wā³tai¹nha²kxai³ta¹hxai²hē¹la².

*Je³su²jah³la² hxi²ka² i³ton³te² nũ³ka³txa²
 we²txa³li³jau³su²*

53 Nxe³nxā²ha¹te¹ ā³yo²ha³ti³lhi³ain¹ka³tũ³
 ha³lo²a² Je³ne³sa³re²ko³xa² wa²li³hain¹ka³tũ³
 ka²no¹a² sa²ha³lo²sa²tā³ain¹te³na¹ hi³sa³ka³txa²
 kan²ka³ta² sa²nĩ¹sa²tai³ka¹tain¹ta¹hxai²hē¹la².

54 Nxe³ain¹ka³tũ³ kwē¹ta²kxai³ a²nũ²a²nāu³xa²
 hi²sen³su² Je³su²jah³la² i²kxi²xain¹ta¹hxai²hē¹la².

55 Ai¹nha²kxai³, sxi²nhāu³xi²na² yxo²ha³kxa¹
 ā³ni³sxā³ ā³wi¹hain¹ka³tũ³ a²nũ²a²
 i³ton³te²su² te²a² sxa³ain¹ka³lo³a² whāi²na¹
 sa²ye³hē²ti³so¹nyhain¹ka³tũ³ Je³su²jah³la²
 a²he¹tāu³a² sa²kxai³lu² ā³nxai³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

56 Ain¹ka³tũ³ Je³su²jah³la² he¹tāu³a¹ i²li³tāu³a¹
 sxi²yhen³nāu³a¹ tā³nxā², sxi²ha² ka³lxa¹thi³nāu³a¹
 tā³nxā², ha³lo²a² tā³nxā² a²nũ²a² wi¹lain³kxi²nha²te²
 hi²sen³kxai³lu² a²nũ²a² i³ton³te²a² tē³sxā³
 sxi²yhe³na² nxũ²kwai³ye³li³nāu³a¹ a²yuh³xa²
 ũh³wxe³yhain¹ka³tũ³ wi¹lain³kxi²nha²tũ³ka³txa²
 a²wān³txi³kxai³lu¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹li¹:

— Wxa²wā²la² yxo²ka³teh³nāu³a¹
 ha³tā³nxān²txi³ a²nũ²a² i³ton³te²su²
 te²a² wxa²to³hũx1ti³ten³nxain¹na³li¹
 Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹ka³tũ³ a²nũ²a²
 i³ton³te²su² te²an²tũ³ Je³su²jah³la² wā²la²
 yxo²ka³teh³nāu³a¹ wxa²to³hain¹te²nāu³xa² ha³kxa¹,
 we²nhxa³sa²sai¹ain¹ta¹hxai²hē¹la².

7

*Ju*³*te*²*a*² *si*³*yah*³*la*²*n̄u*³*xu*¹*ta*²*na*² *ĩ*³*tih*³*nxe*³*jau*³*su*²
 1-4 *Nxe*³*nxa*²*ha*¹*te*¹ *fa*³*ri*³*se*²*a*² *nũ*³*ka*³*txa*²,
*Ju*³*te*²*a*² *nũ*³*ka*³*txi*³*n̄u*³*xa*² *ã*³*nhai*¹*tũ*³*ka*³*txi*³*su*²
*ta*¹*hxi*²*hẽ*¹*la*². *Nxe*³*nxa*²*ha*¹*te*¹ *kxã*³*nxai*³*tã*²
*txa*²*wã*¹*si*³*yah*³*la*²*n̄u*³*xu*¹*ta*²*na*² *a*²*wãn*³*txa*²
*ĩ*³*wẽ*³*not*³*so*¹*ain*¹*jau*³*xa*², *fa*³*ri*³*se*²*a*²
*nũ*³*ka*³*txain*²*txi*³ *sa*²*wai*³*wait*³*sxã*³
*sa*²*yxo*²*we*¹*ti*² *Ju*³*te*²*a*² *nũ*³*ka*³*txi*³*n̄u*³*xain*²*ti*³
*yxo*²*ha*³*kxa*¹ *sa*²*wai*³*wait*³*sxã*³ *sa*²*yxo*²*we*¹*ti*²
*nxe*³*ain*¹*to*³*ta*¹*hxi*²*hẽ*¹*la*². *Nxe*³*ain*¹*kxa*²*yu*³*su*²
*kãin*² *wxa*²*hxi*²*han*³*ta*³*kxi*²*ti*³*nha*²*sãn*²*sxã*³
*ĩ*³*yai*³*nain*¹*to*³*ta*¹*hxi*²*hẽ*¹*la*².

— *Kãin*² *wxa*²*hxi*²*han*³*ta*³*kxi*²*ti*³*nha*²*sãn*²*kĩ*³*sxa*³*kxi*²*nãn*²*tu*³
*ĩ*³*yain*³*kĩ*³*sxa*³*lho*³*li*¹. *Nxe*³*ain*¹*to*³*ta*¹*hxi*²*hẽ*¹*la*².
*Jã*¹*nxai*¹*nha*²*kxi*³, *ha*³*lo*²*a*² *a*²*yen*³*kxa*²
*so*¹*kxi*²*nyhu*¹*ain*¹*tãu*³*a*¹ *ã*³*sxã*³ *sxi*²*ha*²
*ã*³*wi*¹*hai*¹*nha*²*kxi*³ *txa*²*wã*¹*nũ*²*a*² *hã*¹*nxe*³*ti*³*xa*¹
*wxa*²*ho*³*xi*²*han*³*kxi*²*ti*³*nha*²*sãn*²*sxã*³
*ĩ*³*yai*³*nain*¹*to*³*ta*¹*hxi*²*hẽ*¹*la*². *Wxa*²*ho*³*xi*²*han*³*kxi*²*ti*³*nhai*¹*nxa*³*kxi*²*n*
*hai*³*txi*³ *ĩ*³*yain*³*ti*³*hex*¹*nai*¹*nhĩ*³*nx*²*to*³*ta*¹*hxi*²*nxa*³*hẽ*¹*la*².
*Jã*¹*nxain*¹*nũ*³*nha*²*kxi*³, *ka*³*lxa*¹*txi*³
*yau*³*xã*³*xa*² *txa*²*wã*¹*si*³*yah*³*la*²*n̄u*³*xu*¹*ta*²*na*²
*wẽ*³*not*³*so*¹*ain*¹*jau*³*xa*² *fa*³*ri*³*se*²*a*² *nũ*³*ka*³*txai*²*na*²
*sa*²*yxo*²*we*¹*tain*¹*to*³*ta*¹*hxi*²*hẽ*¹*la*². *Nxe*³*jau*³*xa*²*sa*¹.
*Kwa*³*ta*³*lẽ*³*na*² *ĩ*³*na*²*kĩ*³*tẽ*³*na*² *wxa*²*hi*³*hi*³*la*³*kxi*²,
*kwa*³*ta*³*lẽ*³*na*² *te*³*tu*³*kxi*²*kĩ*³*tẽ*³*na*² *wxa*²*hi*³*hi*³*la*³*kxi*²,
*kwa*³*thi*³*lẽ*³*na*² *ĩ*²*li*³*tẽ*³*na*² *wxa*²*ye*³*hi*³*hi*³*li*²
*nain*¹*to*³*ta*¹*hxi*²*hẽ*¹*la*². *Nxe*³*nxa*²*ha*¹*te*¹
*ha*³*teh*³*nxã*³*nxa*² *ho*³*lxi*³*su*² *tũ*³*ka*³*txa*² *kwa*²
*ã*³*nhai*¹*tũ*³*ka*³*txa*² *Je*³*ru*³*sa*³*lẽ*²*thi*³*na*² *a*³*li*³*ka*³*tu*³
*wxã*³*ain*¹*ta*¹*hxi*²*hẽ*¹*la*². *Wxã*³*ain*¹*tũ*³*ka*³*txa*²

sa²kxai³lu², fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² sa²kxai³lu²
 whã³na¹, ã³sa²nũ²kxi²sxã³ Je³su²jah³la² i³ha¹txi²sxã³
 he¹ye²yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ai¹nha²kxai³,
 nxe³hĩ¹na² Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xã²
 i³yai³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Txa²wã¹hxi²nã³txa²
 whã²na¹ wxa²hxi²han³ta³kxi²nhai¹nxa³kxe³tu³
 i³yai³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³ta²na²
 hxi²nã³ti³sxã³ i³yai³nain¹ju³ta²na² fa³ri³se²a²
 nũ³ka³txai²na² ã³nhai¹tũ³te²nãu³xai²na² hi²sen³su²
 i²i² ha³teh³nxã³nxa² hoh³lxi³su² tũ³ka³txai²na²
 ã³nhai¹tũ³te²nãu³xai²na² hi²sen³su² i²i²
 nxe³ain¹ka³tu³ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

5 I³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Wxa²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na², hai³txi³
 txa²wã¹si³yah³la²nãu³xu¹ta²na² ã³wẽ³not3sxã³
 ũ³hũ¹nẽ³jau³xa² sa²yxo²we¹ta¹nxa³te¹ni²ti¹.
 Yxã¹ta¹ hxi²nã³ti³ i³yai³nain¹te¹ni²ti¹.
 I³h¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ txa²wã¹si³yah³la²nãu³xu¹ta²na²
 ũ³hũ¹nẽ³jau³xa² sa²yxo²we¹ta¹nxa³te²la¹xã³?
 Nxe³yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

6 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹
 i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Wxã²na² wi¹lhin¹kj³lxot3sxã³
 yxau²xai³yah³lxi³to³hi¹lxi¹. Yxau²xai³yah³lxi³ju³ta²
 kxã³nhi¹na¹ti³tã² I³sa³i²ah³lu¹ta²na²
 Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³ye³ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹.
 A²nxe³jah¹lu¹ta²na² ũ³wha²li¹lain¹jau³xa²sa¹:

“Txa²nũ³ka³txai²na² a²yxo²wãn³txa² so¹lxi³
 sa²nẽn¹kxi²ti³hit1sain¹na³li¹. Yxã¹ta¹
 a²ẽ¹nãn¹jau³xai²na². Sũ³na² na¹xai²na²
 ten³sain¹jau³xa² yũ³ai¹nxa³wi¹.

7 Yxān¹ta¹ kwa²hāi¹nxe² sa²nēn¹kxi²sa²ki³lxot3sai¹nhxai²na²hē¹li¹.
 A²wān³txai²na² ī³tih³nxe³nyhain¹jau³xai²na²
 a²nū²a² wān³txa² sa²so¹sxā³
 Sū³na² wān³txi³su² ki³lxo³jau³su²
 ī³tih³nxe³nyhain¹to³hxai²na²hē¹li¹.”

Nxe³jau³su² I³sa³i²ah³lu¹tai²na² wān³txa²
 nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.

8 Wxāi²na², te²yā¹nxe³sxā³ kăi³yah³lxi³to³hi¹lxi¹.
 Yah¹lxi¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na²
 ī³kwa³na³nē³jau³xa² sa²yxo²ā³yah³lxi¹nha²kxai³
 a²nū²a² wān³txa² so¹lxi³ a²nū²a²
 ī³wē³no³tūh¹nē³jau³xa² so¹lxi³ sa²wai³wait3sxā³
 sa²yxo²we¹jah³lxi³to³hi¹lxi¹.

9 Wxāi²na², sa²nēn¹nha² ko³nxe³ti³
 kăi³yah³lxi³to³hi¹lxi¹. Yah³lxin¹ju³ta²:
 “Txa²wā¹sū³na² wān³txi³la³ ī³kwa³na³nē³jau³la³
 o³nxa³wi¹.” Nxe³yah³lxi³to³hi¹lxi¹.

Yah³lxi¹nha²kxai³, txa²wā¹si³yah³la²nāu³xu¹tai²na²
 wxa²wē³not3so¹yah³lxin¹jau³xa² so¹lxi³,
 a²nū²a² wān³txa² so¹lxi³ sa²wai³wait3sxā³
 sa²yxo²we¹jah³lxi³to³hi¹lxi¹. 10 Jā¹nxa¹jau³su²

Moi³se²ah³lu¹tai²na² wān³txi³kxai³lu¹: “Wxa²wi³na²
 wxa²hā³ka³nu¹na² wi¹kăi³ūh¹xai³jah¹lxi³hē¹li¹.”

Ta¹hxai²hē¹li¹. A²nxe³jau³xa² yā¹nxe³te³nah¹lxi¹:
 “Wxa²wi³na² ta³nxa² wxa²hā³ka³na² ta³nxa²
 ko³nxe³jau³su² nxe³ti³hi¹txain¹kxai²nān²tu³
 nxe³te²su² te²a² ī³su²lhā³jah¹lxi³hē¹li¹.”
 Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 11 Nxe³yān¹ta¹

wxa²wān³txa² e³kxah²lxin¹jau³su²
 nxe³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: “A²nū²a² ī²li³te²su²
 te²a² a²wi³na² ta³nxa² a²hā³ka³na² ta³nxa²
 yen³kxa² tau³to³nain¹kxe³su² ī³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

‘Wĩ³na², nxe³txi¹. Txa²yen³kxa² ũ³hũ³na¹tũ¹xã¹.
 Nxa¹hẽ¹li¹. Yxã¹ta¹ sa²yat1sxã³ Txa²wã¹sũ³na²
 so¹lxi³ ũ³hũ¹ai¹na¹tu¹wi¹, txa²yen³kxai²na²su¹.”
 Nxe³ain¹jau³su². ¹² Nxe³ain¹kxai²nãn²tu³
 wxa²nũ³ka³txai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹
 a²nũ²ai²na² ĩ³ye³kxain¹yah³lxin¹te³nah¹lxi¹:
 “Wxa²yen³kxai²na² wxa²wĩ³na² wxa²hã³ka³na²
 ũ³hũ¹ai¹nxa³ju³ta² wain³na³li¹. Sũ³na²
 yen³kxai²la¹wi¹, hĩ¹na²su¹.” Nxe³yah³lxi³to³hi¹lxi¹.
¹³ Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³, Txa²wã¹sũ³na²
 wãn³txi³khai³xa² ĩ³hxi²ka¹nxa³si¹yah³lxin¹jau³su²
 nxe³te²lo³jah³lxi¹nha²kxai³ wxa²si³yah³la²nãu³xu¹ta²na²
 wãn³txa² sa²wa²lho¹xi²yah³lxi¹nha²kxai³
 nxe³yah³lxi³to³hi¹lxi¹. A²yen³kxa² ã³xa²
 te²u¹jã¹nxe³te²a² ka³lxa¹te²a² kãi³yah³lxi³to³hi¹lxi¹.
 Ta¹hxai²hẽ¹la².

Yen³kxa² kō³nxe³ti³hi¹tẽ³jau³su²

¹⁴⁻¹⁵ Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹
 a²nũ²a²nãu³xa² yxo²ha³kxa¹ ĩ³kaix1sxã³
 ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— A²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ nex3ka²kxi²sah¹lxi³hẽ¹li¹.
 Sah¹lxin¹kxai²nãn²tu³ wi¹kō³nha¹jah³lxi³hẽ¹li¹.
 Txa²wã¹yxo²a² ũh³yxo²wih¹nẽ³kxe³su² hai³txi³
 kō³nxe³ti³hit1tẽ³lxa³wi¹. Yxã¹ta¹ txa²wã¹yxo²a²
 sa²yxo²sai¹nẽ³kxe³su² kō³nxe³ti³hit1tẽ³na³li¹.
¹⁶ A²ne³nxẽ³na² yũ¹nx2ti³kxai²nãn²tu³
 ain³kxi¹sah¹lxi³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

¹⁷ Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nũ²a²nãu³xai²na² ã³ain¹sxã³
 sxi²ha² ã³wi¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ã³wi¹hain¹ka³tu³
 a²sa³wi³ha³lxi³nãu³khai³xai²na² sa²kxai³lu²
 Je³su²jah³la² ĩ³ye³kxain¹sxã³ wãn³txai²na²

ĩ³yau¹ũ³jau³xai²na² ĩ³wã³txain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 18 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxí¹:

— Wxãí²na² ã³ne³to³nxa²lxi³nũn³ta²lu¹wi¹.
 Jã¹nxa¹jau³su² ĩ³ye³kxi¹nx²ta¹wi¹. Kõ³nxe³ti³
 kãí³kĩ³ju³tai²nãn²tu³ yain³txi³la³ ĩ²li³te²la³
 ĩ³yain³kĩ³kxa² ha³ta³nxãn²txi³, hai³txi³
 kõ³nxe³ti³ kãí³kĩ³te²sxa³yu²hẽ³li¹. Jau¹xai²na²
 ã³ne³wxe³nx²ti³xa³ji¹wi¹? 19 A²yain³txai²na²
 ĩ³yain³sxã³ txa²wã¹ẽ¹nãu³ai²na² ã³wih¹sxã³
 tan³sa²tã³kĩ³te²jai¹ti²ti¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxe³jau³xai²na² a²si³yxau³tãu³a¹ yain³txa²
 yxo²ha³kxa¹ wi¹te²ju²hẽ³la².

20 Jã¹nxe³sxã³ Je³su²jah³la² wãn³txa²
 nxe³te³nah¹lxí¹:

— Kwa²hãí¹nxe² txa²wã¹ẽ¹nãu³a¹ tẽ³kĩ³jau³xa²
 kõ³nxe³jau³xai²la¹wi¹. Nxe³jau³xai²na²
 ne³kxe³kxi²nha²kĩ³sa²kxai³ hã²wxãn³txa³
 txa²wã¹hxi²ka² kõ³nxe³ti³ kãí³kĩ³te²ju²hẽ³li¹.
 21-22 Txa²wã¹ẽ¹nãu³a¹ tẽ³kĩ³jau³xa²sa¹. Wãn³txa²
 kõ³nxe³ti³ ain³nha²kĩ³jau³xa² tẽ³i², kõ³nxe³thin¹sxã³
 o²la³kxi²yhu¹kĩ³jau³xa² tẽ³i² a²nũ²a² ã³xa²
 a²yen³kxa² kãí³kxi²yhu¹kĩ³jau³xa² tẽ³i²,
 su²lhã³yhu¹kĩ³jau³xa² tẽ³i² ã³xa² sxe³xa³ka³lxa¹
 ũ³whĩn¹ti³kxi²yhu¹kĩ³jau³xa² tẽ³i² ã³xa² wẽ³sãí¹ah³la²
 ũ³whĩn¹ti³kxi²yhu¹kĩ³jau³xa² tẽ³i² a²nũ²a² ã³xa²
 yen³kxa² yxo²kwai³no³nyhu¹kĩ³ju³ta² tẽ³i²
 a²yen³kxa² kõ³nxe³ju³ta² kãí³kĩ³jau³xa² tẽ³i²
 ki³han³sxã³ kõ³nxe³ti³ kãí³ti³hi¹kĩ³jau³xa² tẽ³i²
 kwa²yxo²ka³ka³ti³ e³kĩ³jau³xa² tẽ³i² a²nũ²a²
 ã³xa² ĩ³ka³tã³yhu¹kĩ³jau³xa² tẽ³i² a²nũ²a²
 ã³xa² o³nxa³sxã³ ĩ³ye³kxi²yhu¹kĩ³jau³xa² tẽ³i²

yx²sa³te³txi³ ĩ³ye³kxi²yhu¹ki³jau³xa² tē³i²
wān³txa² wain³jau³xa² sa²yo²ā³ki³jau³xa² tē³i²,
nxe³jau³xa²nāu³xai²na² whāi²na¹ txa²wā¹ē¹nāu³a¹
tē³ki³te²ju²hē³li¹. 23 Tē³ki³kxai²nān²tū³ a²nū²a²
ne³kxe³kxi²nha²ki³kxai²nān²tū³ kō³nxe³ju³ta²
kāi³ki³te²ju²hē³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Txu¹ha³ka³lxa²yo²i²jau³su²

24 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²su²
te²kxai³lu² ĩ³sa²yxau³sxā³ nū¹ā¹ a³li³ain¹ka³tū³
Ti²ro³thi³nān¹ko³nāu³a³ Si³tō²thi³nān¹ko³nāu³a²
ā³nxai³ta¹hxai²hē¹la². Ā³nxai³ka³tū³ sxi²ha²
ā³wih¹ta¹hxai²hē¹la².
— Thi¹nāu³ai²li² nūh¹yxau³ti³ten³sa³nhā¹.
Yxau³na¹ju³ta² a²nū²a² ā³xa² ĩ²kxi²sain¹ju³ta²
ten³sa²nxa³nhā¹. Je³su²jah³la² nxe³nha²ta¹hxai²hē¹la².
Yxān¹ta¹ a²nū²a² ka³na³ku² te²a² ĩ²ain¹ta¹hxai²hē¹la².
25-26 Ain¹ka³tū³ txu¹ha² yau³ā³li³ti³ e³ta¹ka³lxu³su²
te²a² Si²ri³a³ko³xa² tōn¹ta¹ka³lxu³su² te²a²,
Kre²ka²yau³xa² so¹li³ e³ta¹ka³lxu³su² te²a²
ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ta¹ka³lxai²na² a²ka³ne³lxa²
ĩ³ton³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Kō³nxe³te²a² yāu³ka³txa²
nxū²kwai³yxau³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹
ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² yxau³ju³ta²
ain³kxi²ka³tū³ wxā³sxā³ Je³su²jah³la² a²yu³kxa²
ān³yo²thu²kxi² ā³yu³ka³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³,
ĩ³ye³kxi²te³nah¹li¹:

— Kō³nxe³te²a² yāu³ka³txa² txa²wē³sa²
nxū²kwai³yxau²na³li¹. Te²su²ĩ³sa²si¹hā³kxi²txai¹nhē³li¹.
Txu¹ha³ka³lxai²na² a²wān³txa² nxe³ta¹hxai²hē¹la².
27 Yxān¹ta¹ Je³su²jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹
txu¹ha³ka³lxai²na² ĩ³ye³kxi²te³nah¹li¹:

— Ha³lo³kxit1sã²nhẽ³ni¹. Ju³te²a² nũ³ka³txai²na²
txa²ya³lxa³khai³xai²na² sa²hau³kot3sã²na¹tũ¹xĩ¹.
Na¹kxai²nãn²tũ³ hã²wxãn³txa³ a²nũ²a² ã³lxi³te²su²
sa²hau³ko³tũ³na¹tũ¹xĩ¹. Nxe³jut3sũ³ju³ta²sa¹.
A²wi¹lhĩn¹khai¹xa² a²wẽ³ha³lxi³khai³xa²
ĩ³yai³nain¹sãn²ka³tũ³ hã²wxãn³txa³nũ²
ãn³ta³lo³hẽ²ti²nũ²la² wai³a³lxi³nãu³xa²
sa²kxai³lu² ũ³yhai¹tain¹te²ju²hẽ³ni¹. Ju¹ta²
wain³na³ni¹. Nxe³ha²kxai³ ha³lo³kxit1sã²nhẽ³ni¹.
Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

²⁸ Yxãn¹ta¹ txu¹ha³ka³lxai²na²
ĩ³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹.

— Txa²hxi²kan¹jah¹lãi³. Wxa²wãn³txa²
wain³khai¹nx2na³li¹. Yxãn¹ta¹
wẽ³ha³lxi³nãu³xa² ĩ³yai³nain¹kxai²nãn²tũ³
a²yain³txa²nũ³xa² a²yu³hxai²na² a³hi²te²su²
ã³yã³nũ³nũ¹tã³tũ³xa², a²wai³a³lxi³nãu³xa²
sa²kxai³lu² ũ³yhai¹tain¹te²jai¹ti²tu³wi¹.
Ta¹hxai²hẽ¹la².

²⁹ Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹
ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹.

— Wxa²wãn³txai²na² wain³nũn³na³ni¹.
Na¹ha²kxai³ a²yen³kxa² te³nĩn¹kxa², kãi³sxã³
ũ³hũ¹nxa²ha¹tũ¹xĩ¹. Kõ³nxe³te² a²yãu³ka³txai²na²,
wxa²ka³ne³lxa² nxũ²kwai³li³na²ni¹.
Wa²su¹wa²su¹xai³txu¹ni¹, Ta¹hxai²hẽ¹la².

³⁰ Nxe³ka³tũ³ txu¹ha³ka³lxai²na² sa²kxai³lu²
ĩ³xi²ka³tũ³ a²wẽ³sai²na² sa²kxai³lu² a²sxa³ka³lo³a²
wi¹lain³kxi²nha²sxã³ sxa³ta¹hxai²hẽ¹la². Kõ³nxe³te²
a²yãu³ka³txai²na² yũ³ti³he¹yxe²ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².

Yxo²kan²jah¹la² yxo²we²txi²jau³su²

³¹ Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²
Ti²ro³thĩ³nãn¹ko³nãu³xa² wa²li³xi²sxã³

Si³tō²thi³na² ā³wa²to¹ti², sxi²yhen³nāu³xā²
 hxi²ka² hxi³jen³nāu³xā² ā³wa²to¹ti² nxe³sxā³
 i³ye³na² Ka³li³le²a²ye³na² ā³nxai³ta¹hxai²hē¹la².
 32 Nxe³nxā²ha¹te¹ in³txa² hxi²kan¹ti³ha²kxai³
 ne³ka³tū³ha²kxai³ nxe³jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹la².
 A²nxe³jah¹la² a²nū²a²nāu³xa² hi²sen³kxai³lu² tē³sxā³
 ai³ain¹ka³tū³ Je³su²jah³la² i³wā³txi³te³nah¹li¹:

— Je³su²jah³lāi³, jah¹la² wxa²wxait3sī¹nhē³li¹.
 Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 33-34 Nxe³te³na¹,
 Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ in³txai²na²
 i³yū³so¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² a²hxi²ka²
 wē³ha³lxa² a²nū²a² i³ton³jah¹lai²na² a²ne³nxē³na²
 wxa²ne³tī¹la³kxain¹ka³tū³ i³ka³su³hā¹sān²sxā³
 wxa²yu²hē³to³hain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tū³
 oh³sīn³nāu³a¹ ten³sa²ka²la¹sxī²ka³tū³
 i³yat1sai¹kxi²nha²sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹li¹:

— We²txi¹jxa³hxu¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

35 Nxe³sxā³ in³txai²na² sa²kxai³lu²
 e³xa³ju³ta² yxo²we²nxi²sxā³ wi¹li³ye³i²
 nē³ka³tū³ju³ta² we²nxi²sxā³ wi¹ne³kat1sa²tā³i²
 nxe³ta¹hxai²hē¹la². 36 Nxe³te³na¹, Je³su²jah³la²
 a²wān³txi³kxai³lu¹ a²nū²a²nāu³xai²na² hāi¹nxe³ti³xa¹
 i³ye³kxain¹te³nah¹li¹:

— Ju¹ta²na² i²yah³lxin¹ju³ta² a²nū²a² ā³xa²
 i³hen³txi³yah³lxi³txa³hē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹,
 kāin² i³ye³kxain¹to³kxa² ha³ta³nxān²txi³nū¹
 kāin² i³ye³kxain¹to³ta¹hxai²hē¹la². 37 Ain¹sxā³
 a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ i³wā³wā³txi³sxā³
 i³ye³kxi²yhain¹te³nah¹li¹:

— Je³su²jah³lai²na² a²yen³kxa² hāi¹nxe³ti³xa¹
 wi¹khai¹nxe³sxā³ kāi³na³li¹. Kāi³ha²kxai³,
 a²nū²a² ne³ka³tū³jah¹la² ha³ta³nxān²txi³ hī¹na²

wi¹ne³kat1sa²tã³i², a²nũ²a² hai³txi³ ã³ye³xa³jah¹la²
 ha³ta³nxã²txi³ hĩ¹na² ã³ye³i² nxain¹na³li¹.
 Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

8

A²nũ²a² ka³lxa¹khaix1te²nũ³xa²yai³nain¹jau³su²

1 Hã²wxã³txa³ a²nũ²a² ka³lxa¹khaix1tũ³kã³txa²
 ã³yã³ki³nũ²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹nũ²la²
 yain³txi³ txa²khaix1ai¹nha²kxai³ Je³su²jah³lo²su²
 te²kxai³lu¹ a²sa³wi³ha³lxi³nũ³xa² ã³kaix1sxã³
 ã³ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

2 ã³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Tũ¹kã³txai²na² ã³ain²ta³kxi²na¹nhai¹.
 Ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³lan²tãu³a² ã³si³tẽ³la³kxi²
 yxau³kxi²sain¹na²hẽ³li¹. Nxe³hi¹nãn¹te²tũ³
 yain³txi³la³ yũ³ai¹nxa³ta¹tu³wi¹.
 3 Yũ³ai¹nxa³ha²kxai³heh³ti³ya²lun¹tain¹kxa²yã³ti³su²
 hai³txi³ ã³sa²si¹hã³ai¹na¹ju³ta² ten³sa²nxa³nhai¹,
 u¹lxi³ wxã³ai¹nha²kxai³lu¹. Je³su²jah³la²
 ta¹hxai²hẽ¹la².

4 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxi³nũ³xai²na²
 a²wãn³txi³kxai³lu¹ ã³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

— Ha³lo²ai²na² a²nũ²a² yxau³ai¹nxa³ko³su²
 ye²ha²kxai³ ã³h¹nxet3sxã³ ka³lxa¹ain¹tũ³kã³txai²na²
 ã³yã³lã³ja³hain¹sĩn¹ki³te³ji¹wi¹? Hxi²ka¹nha²sĩn¹nx3nhai¹.
 Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

5 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² ã³wã³txain¹te³nah¹lxi¹:

— Yã¹te² yain³txi³nũ³txa³ yũ³nx2ti³ji¹wi¹?
 Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ai¹nha²kxai³,
 a²sa³wi³ha³lxi³nũ³xai²na² a²wãn³txi³kxai³lu²:

— Nũ³ha¹li¹ nũ³ha¹li¹ nũ³ha¹li¹ ka³na³ki¹
 yũ³sĩn¹na³li¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

6 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu¹
 a²nũ²a²nũ³xa² ã³wxe³si¹hain¹jau³su²
 i³ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxain¹ka³tũ³
 yain³tũ³xai²na², hxi²tẽ³nha²nũ²la²
 Txa²wã¹sũ³na² i³wi¹lxon³kxi²ki³jau³xa²
 i³ye³kxi²ka³tũ³ wxa²nũ²nũ²lxi³sxã³
 a²sa³wi³ha³lxi³nũ³khai³ai²na² sa²kxai³lu²
 ã³hũ²xai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la² Nxe³sxã³
 a²sa³wi³ha³lxi³nũ³khai³ai²na² sa²kxai³lu²,
 a²nũ²a² ã³xa² ka³lxa¹tũ³ka³txai²na²
 sa²kxai³lu² wxa²nhũ²xai³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 7 Jã¹nxai¹nha²kxai³, ai³na² wẽ³ha³lxi³su²
 kwa²ha³ya³kxa² ka³lxa²nxa³te²a²
 yũ³ain¹nũ³ta¹hxai²hẽ¹la². Te²su²
 hxi²tẽ³nha²nũ²la² i³wi¹lxon³kxi²ki³jau³xai²na²
 i³ye³kxi²sãn²ka³tũ³, a²sa²wi³ha³lxi³khai³xa²
 ã³hũ²xai³ka³tũ³ a²nũ²a²nũ³xai²na²
 sa²nũ²xai³nyhain¹nũ³ta¹hxai²hẽ¹la². 8 Nxe³sxã³
 a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ ã³kxin²tain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxe³nũ²la² yain³txa² wxa²nũ²lxi³kxe³su²
 a²wã³kon³kxe³su² wxa²sa²wi¹sxã³ ha³ti²a²
 nẽ³nha¹li¹ nẽ³nha¹li¹ nẽ³nha¹li¹ ka³na³ki¹
 ne³ki²lhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 9 A²nxe³sxã³
 a²nũ²a²nũ³xa² wa³li³kha³lhon¹tũ³ka³txa²
 ka³lxa¹khai¹nxe³sxã³ 4.000 nxe²
 wa³li³kha³lhon¹tũ³ka³txi³su² ta¹hxai²hẽ¹la².
 A²nxe³tũ³ka³txai²na² Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu²
 i³xi²si¹hain¹jau³su² i³sa²si¹hã³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 10 Nxe³te³na¹ kwẽ¹ta²kxai³ Je³su²jah³la²
 a²sa³wi³ha³lxi³nũ³khai³xai²na² whã¹na¹ ka²no¹a²
 ã³wi¹hain¹ka³tũ³ ha³lo²a² Tal³ma³nũ²ta³ko³xa²
 ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² yen³kxa² wã³nxĩn¹te²a²

ĩ³wã³txain¹jau³su²

11 Nxe³nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a² nũ³ka³txa²
ã³nhai¹tũ³te²nãu³xai²na² a²hi²sen³kxai³lu²
tĩ³yhain¹sxã³ Je³su²jah³la² ĩ³wã³wã³txi³sxã³
ĩ³ye³ye³kxa² ĩ³sa²nũ¹xi²yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

— Oh³nãu³a² wã³nxĩn¹sxã³ kãi³ju³ta²
wã²na³ũ¹sah¹lxi³hẽ¹li¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Yxãn¹ta¹ Je³su²jah³la² ko³nxe³ti³hi¹tain¹jau³su²
ĩ³ye³kxi²sai³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la², fa³ri³se²a²
nũ³ka³txai²na²sa². 12 Nxe³sxã³ Je³su²jah³lo²kxai³lu¹
kãin² ãin²ti³sxã³ ĩ³ye³te³nah¹li¹:

— Wxãi²na² yxau²xai³yah³lxin¹tũ³ka³txi³
ĩ³nxai²na² wã³nxĩn¹ti³ ĩ³yau¹ũ¹nx2ta¹ju³ta²
ten³yah³lxin¹nhai¹. ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³
ten³yah³lxin¹ji¹wi¹? A²ya³la³tu³ ĩ³ye³kxi¹nx2ta¹i¹.
Hai³txi³ wã³nxĩn¹ti³ ĩ³yau¹ũ¹nx2ta¹ju³ta³la³
wã²nã³ũh¹nx2ti³nxa³lho³li¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

13 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu²
ã³ain¹sxã³ ka²no¹a²ka³lo³a² ã³wi¹hain¹ka³tu³, ĩ³ye³na²
yx0²ha³ti³nhãu³ã¹ ã³nxai³ta¹hxai²hẽ¹la².

Yain³txa² ĩ³wã¹txi³nũ³xa² ĩ³yau¹ũ³jau³su²

14 ĩ³ye³nai²na² yxo²ha³ti³lhi³ain¹tãu³a²
a²sa³wi³ha³lxi³nãu³khaix3ai²na² yain³tũ³xa²
ne³wã²na³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ka³na³ka³na³tũ³xa²
so¹lxi³ ka²no¹a²nãu³a² yũ³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

15 Ai¹nha²kxai³ Je³su²jah³la² ĩ³ye³kxain¹te³nah¹li¹:

— Fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² E³ro²jah³la²
nxe³sxã³ a²yain³txa² ĩ³wã¹tũ³xa² ĩ²jah¹lxi³hẽ¹li¹.
Ã³toh³nx2ti³ha³tai¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

16 Nxe³jau³xai²na² yain³txi³nũ³yau³xai²na²
a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² nũh¹ĩ³ye³kxi²nhain¹te³nah¹li¹:

— Yain³tũ³xa² yũ³nẽ³lxa³i¹. Nxe³ha²kxai³
 nẽ³lain¹na²li¹. Nxe³nhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 17 Nyhain¹jau³su², Je³su²jah³lai²na²
 ain³kxain¹ka³tũ³ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ yain³tũ³xa²
 yũ³nẽ³lxa³jau³su² e³ah¹lxin¹ji¹wi¹? Ha³lo²a²
 ĩ³yah³lxan³ji¹wi¹? ã³ne³wxe³nx2ti³xa³ji¹wi¹?
 ĩ³ne³wã³nũn³kxi¹nx2ti³ji¹wi¹? Nxe³yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

18 — Wxa²ye³na² whã²na¹ yũ³nx2ti³kxan²ti³,
 ĩ²yah³lxan³ji¹? Wxa²ne³nxẽ³na² whã²na¹
 yũ³nx2ti³kxan²ti³, ain³kxi²nyhah¹lxan³ji¹?
 Nxe³wã²yah³lxin¹ji¹wi¹? 19 Ha³la³je¹nhĩ¹nai³tã²,
 yain³tũ³xa² nũ³ha¹li¹ nũ³ha¹li¹ ka³na³ki¹
 wxa²nãu²lxa¹sxã³, a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txi³su²
 5.000 nxe³tũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu²
 ũ³hũ²xai³ai¹na¹hĩ¹nai³tã² a²yain³tũ³xa²
 a²wã³kon³te²tũ³xa² ĩh¹nxe² ha³ti²a² ne³ki¹sxã³
 so¹ah³lxin¹thai¹li¹? Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxa²ha¹te¹:

— Ha³ti²a² hxi²ka² hxi²ka² ha¹li¹
 wxa²sa²so¹xi²nũn³tẽ³na¹, ne³ki¹sxã³
 so¹a³sain¹tai¹ti²ti¹, A²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa²
 nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

20 Jã¹nxe³sxã³ Je³su²jah³la² e³kxain¹te³nah¹lxi¹:
 — Ha³la³je¹nũn³tãu³ai³tã² nũ³ha¹li¹ nũ³ha¹li¹
 nũ³ha¹li¹ ka³na³ki¹ wxa²nãu²lxa¹sxã³, a²nũ²a²
 ka³lxa¹tũ³ka³txi³su² 4.000 nxe³tũ³ka³txai²na²
 sa²kxai³lu² ũ³hũ²xai³ai¹na¹hĩ¹nai³tã²
 a²wã³kon³te²tũ³xa² ĩh¹nxe² ha³ti²a² ne³ki¹sxã³
 so¹ah³lxin¹thai¹li¹?
 Nxe³nxa²ha¹te¹:

— Ha³ti²a² nẽ³nha¹li¹ nẽ³nha¹li¹ nẽ³nha¹li¹
 ka³na³ki¹ ne³ki¹sxã³ so¹a³sain¹tai¹ti²ti¹.
 A²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

21 Ai¹nha²kxai³ Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

— Wãn³txai²na² a²si³yxau³tãu³khai³xa²
 ã³nẽ³wxe³nx2ti³lã²nxãn³khi³. Nxe³nx2ta¹nhai¹.
 Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Ye³han³jah¹la² we²txi²jau³su²

22 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² nũ³ka³txa²
 Bet3sa³i²ta³thĩn³su² ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³thĩ³na²
 ã³wi¹hain¹ka³tu³, a²nũ²a² nũ³ka³txi³ ã³xa²
 sa²kxai³lu² ye³han³jah¹la² tẽ³nũ²la² Je³su²jah³la²
 i³ha¹txi²te³lhxã³ tĩ³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxe³te³nah¹lxi¹:

— Wxa²to³txain¹sĩ¹nhẽ³li¹. A²nũ²a²nãu³xai²na²
 i³wã³txi³sxã³ i³ye³ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

23 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹
 ye³han³jah¹lai²na² a²hxi²ki³kxai³lu¹
 hxi²ki³sxã³, tẽ³sxã³ ha³lo²a² sxi²yhe³na²
 yxo²tu³ka³nãu³a¹ ã³nxai³ya³ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxe³sxã³ a²ye³na² ye³han³jah¹lai²na²
 a²ye³na² txa²wã¹yxo²ka²si¹yhau³xa²
 wxa²ye³wã³lã³kxain¹ka³tu³ a²hxi²ka²
 wxa²wxai³ain¹ka³tu³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— ĩh¹nxe³ju³ta² ĩ²in¹ji¹wi¹? Je³su²jah³la²
 ta¹hxai²hẽ¹la².

24 Nxe³nxa²ha¹te¹ ye³han³jah¹lai²na²
 a²wãn³txi³kxai³lu¹:

— A²nũ²a² ĩ²a¹wi¹. Yxãn¹ta¹
 hi³sa³kat3sũ³tain¹na³li¹. Te²su² ã³nxai³ain¹na³li¹.
 Ta¹hxai²hẽ¹la².

25 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²kxai³lu²
 jã¹nxe³sxã³ wxa²ye³wxai³ai¹nha²kxai³,
 wi¹ten³sa²tã³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²yen³kxa²
 yxo²ha³kxa¹ wi¹lĩ²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

26 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu²
ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Sa²wai³wait³sxã³ wxa²sxi²yhen³khai³xai³tã²
ĩ³xi²txu¹li¹. Yxã¹ta¹ sxi²yhe³nai²na² ti¹nãn²ta³,
ã³wih¹txa³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

Txa²wã¹sũ³na²A²hxi²kan¹ta²Si³yxau³tãu³lo³jah¹lo²ye²kxe³jau³su²

27 Nxe³nxa²ha¹te¹, Se²sa³re²a²
Fi³li³po²thi³nãn¹ko³xai²na² ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Ain¹tãu³a² Je³su²jah³la² a²yxu²wãn³txa²
a²sa³wi³ha³lxa² ĩ³wã³txi³te³nah¹lxi¹:

— A²nũ²a² ã³nũ³xai²na² sa²kxai³lu²
ĩ³yĩ¹li²sain¹jau³xa² e³kxi²nyhain¹kxai²nãn²tu³
ĩh¹nxe³jau³ta³ ĩ³yĩ¹li²sain¹jau³su² e³lain¹te²la¹xã³?
ĩ³yau¹ũ³nha¹jah³lxi³hẽ¹li¹. Je³su²jah³la²
ta¹hxai²hẽ¹la².

28 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxi³nũ³khai³xai²na²
wãn³txi³kxai³lu¹ Je³su²jah³la² ĩ³wã²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

— A²nũ²a²nũ³xai²na² a²ha³tih³xa² Jo³ãu²
Ba³tis²jah³lo²su² ka³ten³su² ĩ³sa²yxau³xi²sxã³
wã³li²jah¹la² ĩ³yĩ¹li²nxai¹nha²kxai³ ã³xa²
ha³tih³xai²na² sa²kxai³lu² E³li²ah³lo²su²
ĩ³yĩ¹li¹nxai²nha²kxai³ ã³xa² ha³tih³xai²na²
sa²kxai³lu² Sũ³na² wãn³txa² ĩ³hen³txi³jah¹lo²su²
ĩ³yĩ¹li²nxai¹nha²kxai³ nxe³nyhain¹sĩ¹nhxai²na²hẽ³li¹.
A²sa³wi³ha³lxa² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

29 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹
ĩ³wã³txain¹te³nah¹lxi¹:

— Yxã¹ta¹ wxãi²nãn²ta³ ĩh¹nxe³jau³ta³
ĩ³yĩ¹li²syah¹lxin¹jau³su² e³yah³lxin¹ji¹wi¹?
Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lai²na²
te²kxai³lu¹ ĩ³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

— Wxãi²na² Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta²
Si³yxau³tãu³lo³txa²jah¹lo²si¹lxi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

30 Nxe³ha²kxai³lu¹ Je³su²jah³la²
ĩ³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

— Nxe³jau³jau¹xai²na² a²nũ²a² ã³xa²
ĩ³hen³txain¹yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² su²lhã³ju³ta³nũ³a²ĩ³yau¹ũ³jau³su²

31 Jã¹nxain¹jau³su² Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹
ĩ³yau¹ũ³hain¹jau³xa²sa¹:

— Txai²na² Sũ³na² A²hxi²kan¹ta²
Si³yxau³tãu³lot³sa²jah¹lo²na¹xai²na²
Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² ai³na¹ju³ta³nũ³a²
yũ²na³li¹. Nxa¹kxai²nãn²tu³ I³sa³e²
a²hxi²kan¹txi³su² te²a² Sũ³na² sxi²ha² wã³nxĩ¹te²
si³yxau³tũ³ka³txi³su² te²a² ha³te³h³nxã³nxa²
a²hoh³lxi³su² te²a² nxe³sxã³ te²nãu³xa²
ĩ³an³ta³kxi²sai¹nha²kxai³ khãuh³lxa³txi³sai¹nha²kxai³
ĩ³su²lhã³sa²si¹nyhain¹jau³su² ĩ³kwa³na³nyhain¹tu¹wi¹.
Nxe³nũ²la² hã²wxãn³txa³ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹
a³la²ni²sxã³ ka³te³n³su¹ ĩ³sa²yxau³xi²na¹tu¹wi¹.
Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

32 Nxe³jau³xai²na² yxo²wain³ti³
ĩ³ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹ka³tu³ Pe²jah³la²
a²hi²sen³kxai³lu² Je³su²jah³lo²kxai³lu² ĩ³yũ³so¹sxã³
ĩ³kwai²kxi²te³nah¹lxi¹:

— Jã¹nxe³txa³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la²,
Pe²jah³la² wãn³txa²sa². 33 Nxe³nxa²ha¹te¹
Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ sa²wa³ti³nha²sxã³
a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² ĩ²sa²sai¹ain¹ka³tu³
Pe²jah³lai²na² ĩ³kwai²ta³lxi³te³nah¹lxi¹:

— Sa³ta³na²jah¹lāi³. Txa²si³yo³na² ā³waix³txu¹li¹.
Txa²wā¹sū³na² a²ten³jau³su² ten³nxa²nxa³i¹.
A²nū²ai²na² a²ten³jau³xai²na² so¹lxi³ te³ni¹lxi¹.
Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

34 Jā¹nxe³jau³su² a²nū²a²nāu³xai²na²
ā³si³tē³kxain¹te²nāu³xa² a²sa³wi³ha³lxa² ain¹sxā³
ī³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Nxe³jah³lxi³wxi¹. A²nū²a² ī²li³te²nān²tu³
ā³si³tē³kxi²ti³ten³sain¹kxai²nān²tu³ a²ē¹nāu³a¹
au³txi³ ten³khai¹nxe³ju³tan²tu³ ā³na¹txai²lxi¹.
Te²yā¹nxe³sxā³ yxo²ī²sain¹ju³tan¹te²kxa³yan³tu³
ī³ya²lut¹ju³ta³nū³a² yuh³lxi²nxa³sxā³
ā³si³tē³kxi²sain¹txai²li¹. 35 Jā¹nxa¹jau³su² wxāi²na²
sa²kxai³lu² ī³ye³kxi²nyhah¹lxin¹kxai²nān²tu³:
“Yuh³xai²na² ti¹ai²na² yxau³na¹tāu³a²
txa²wi¹la¹tāu³a¹ a³lxi²sa³nha¹. Je³su²jah³lai²na²
wān³txa² sa²yxo²ā³a¹kxan²ti³ ya³lu²ju³ta²
ten³sa²nxa³nha¹.” Nxe³nyhah¹lxin¹kxai²nān²tu³
Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² yxau²xai³lyah²lxan³tho³li¹.
Yxān¹ta¹: “Yuh³xai²na² ti¹ai²na²
yxau³na¹tāu³a² txa²wi¹la¹tāu³la³
a³lxi²sa²nxa³nha¹. Je³su²jah³lai²na² wān³txa²
yxo²ī²a¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Je³su²jah³lai²na²
wān³txa² ī³hen³txai¹na¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
ī³su²lhā³sain¹kxan²ti³ yxo²ī²a¹ju³ta²
ā³na¹nxa³lho³na¹.” Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³
Txa²sa³wi³ha³lxi³syah¹lxin¹tu¹wi¹. Nxe³kxa²yu³su²
Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² yxau²xai³lyah³lxin¹tu¹wi¹.

36 Te²yā¹nxūn³sxā³ yuh³nāu³ān¹ta² yen³kxa²
a²hāi¹nxe³ti³xa¹ so¹kxi²hxa³kxai²nān²tu³ yxān¹ta¹
a²ē¹nāu³ai²na² a²ka³ten³yu³ta² tī¹kxi²kxai²nān²tu³

nxe³te²su² te²na² ju³ju¹tai²na² a²yo²ha³kxa¹
 t̃¹kxi²h̃³nx2na³li¹. 37 Ya³lu²ki³kxai²nān²tu³
 a²ka³te²n³sa²ki³ju³khai³xa² hxi²kan¹ti³ ũ³yho³hxi²sxā³
 so¹xi²ki³s̃³nx2nxa³wi¹. 38 A²nũ²a²nāu³xai²na²
 yxau²xai³lain¹t̃³ka³txai²na² ko³nxe³ti³
 k̃ai³ain¹to³hi² Txa²wā¹s̃³na² ā³na¹sxā³
 ā³xa²s̃³na² te³nain¹to³hi² nxe³ain¹to³nha³li¹.
 A²nxe³t̃³ka³txai²na² a²nũ²a² i²li³te²an²tu³
 Txai²li² i³yāu²li² txa²wān³txa² wi¹jau³xa²
 i³yāu²li² nxe³sain¹kxai²nān²tu³ Txai²li² S̃³na²
 Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3sa²jah¹lo²na¹xai²na²
 yan¹nāu³a¹ wxā³na¹tu¹wi¹. Txa²wi³na²
 wxi²kin³ti³ton³ju³ta² wxā³na¹tu¹wi¹. S̃³na²
 sa³wi³ha³li³nāu³xa² wi¹lhin¹te²nāu³xa² oh³nāu³a¹
 yxau³te²nāu³xā¹, ā³si³tē³kxi²sa²sxā³ wxā³na¹tu¹wi¹.
 Wxā³na¹kxai²nān²tu³ āu²li²sa²jah¹lai²na² sa²kxai³lu²,
 Txai²li² āu³lxain¹nũ³na¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la²
 ta¹hxai²hē¹la².

9

1 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹
 i³ye³kxain¹te³nah¹li¹.

— Jā¹nxa¹ju³kxai³lu² a²ya³la³tu³ i³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹.
 Txa²wā¹s̃³na² wān³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kan¹ta²
 Si³yxau³tāu³lo³sa³ju³ta³nũ³su² nxe³jau³xai²na²
 yxau³son³na³li¹. Wxa²nũ³ka³txe² i³nxai²na²
 ka³na³ki²nũ² ya³lu²yah³li³xa³ta³lxa¹ ju¹tai²na²
 i²yah³lxin¹tu¹wi¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹. Je³su²jah³la²
 nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² i³ā³li³jau³su²

2 Nxe³nxa²ha¹te¹, ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹
 a³lan²ni²tāu³kxai³lu², Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu²

wã³la³ka³txa² kĩn³khaix¹ka³ta² ka³la³ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxe³te³na¹ Pe²jah³la² Ti³a²kah³la² Jo³ãu²ah³la²
 whã²na¹, Je³su²jah³la² ãn³sa²so¹sxã³
 ka³la³ya³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ka³la³ya³hain¹ka³tu³
 a²ne³ka³nah²nãu³a² he¹ain¹tãu³a² Je³su²jah³la²nũ²a²
 sa²yã¹nha²ha²kxai³ ã³lxa³txi³ĩ³we¹yhe²ta¹hxai²hẽ¹la².
³ A²wã²la³ka³lo³a² ũ³whih²kxi²nha²ka³lo³a²
 wã²la² yãn³txi³ hã³ka³lo³a² ĩ³ya¹nha²ha²kxai³
 kãin² hã³ni² nxe³ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ti¹
 ye³ha²te¹ta³lxi³ta¹hxai²hẽ¹la². ⁴ Nxe³tãu³
 Moi³se²ah³lu¹ta²na² E³li²ah³lu¹ta²na² ain¹sxã³
 a³ka³nxa² wxã³yai¹nha²kxai³ Je³su²jah³la²
 ĩ³ye³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ⁵ Nxe³tãu³a¹
 Pe²jah³lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹ Je³su²jah³la²
 ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Je³su²jah³la² Txa²hxi²kan¹jah¹lãi³. Ti¹ai²li²
 ha³lo²a²wi¹yxau³khaix¹sĩ¹na¹nhai¹. Nxe³sĩ¹nha²kxai³
 sxi²ha² thĩ³nha¹li¹ ka³na³ki¹ txon³sĩ¹na¹tu¹wi¹.
 Wxa²sxi²ha² txo³ni² Moi³se²ah³la² sxi²ha² txo³ni²
 E³li²ah³la² sxi²ha² txo³ni² nxe³sĩ¹na¹tu¹wi¹,
 ten³nxa²sĩn¹ke³la³te²kxai³lu¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

⁶ Nxe³ju³ta² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² kãin²
 yuh³lai¹nha²kxai³ ĩ³wã³wã³ta³kxi²nha²sxã³
 ĩ³ye³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ⁷ Nxe³nxa²ha¹te¹ oh³sĩ³na²
 hã³thĩ³na² a³hxi²sxã³ ãn³tĩ¹kxai¹nha²kxai³
 oh³sĩ³nãn¹ta² wãn³txa² ain³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Je³su²jah³lai²na² Txa²ki³lha³lxa²
 a³lxi²khaix¹na¹jah¹lai²la¹wi¹. Wi¹lain³kxi¹txai¹nhẽ³li¹.
 Ta¹hxai²hẽ¹la².

⁸ Ain¹ka³tu³ a²ha² kwẽn¹ta²kxai³
 a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² sa²kxai³lu²
 sa²ne³wa³ti³nha²sxã³ ĩ²sa²sai¹ain¹ka³tu³ Je³su²jah³la²

so¹lxi³ ĩ²ain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nũ²a² ā³te²su²
yũ³ye²ta¹hxai²nxa³hē¹la².

9-10 Nxe³nxa²ha¹te¹ wā³la³ka³txai²na²
wxa²ka³nain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²
a²wān³txi³kxai³lu¹ a²sa³wi³ha³lxai²na²
ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Ju¹ta²na² ĩ²syah¹lxin¹ju³ta²na² a²nũ²a²
ā³xa² ĩ³hen³txi³ti³hex¹yah³lxi³sān²txa³hē¹li¹.
Hā²wxān³txa³ Txai²na¹xai²na² ya³lu²na¹ka³tu³
ka³ten³ti³ ĩ³sa²yxau³xi²na¹tāu³a² hā²wxān³txa³
a²nũ²a² ĩ³hen³txain¹yah³lxin¹ju³ta³nũ³a² wain³na³li¹.
Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ a²sa³wi³ha³lxai²na²
kon³ton³ti³khaix¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹
nxe³ju³ta²na² sa²kxai³lu² ĩ³ye³lain¹te³nah¹lxi¹:

— Ya³lu²sān²sxā³ ka³ten³su² ĩ³sa²yxau³xi²ju³ta²
a²si³yxau³tāu³khai³xa² ĩh¹nxe³khaix³te²la¹ku¹?
Ain¹ta¹hxai²hē¹la². 11 Nxe³te³nah¹lxi¹
a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² a²wān³txi³kxai³lu¹
Je³su²jah³la² ĩ³wā³txain¹te³nah¹lxi¹:

— Ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su² tũ³ka³txa²
e³jau³xa²sa¹: “E³li²ah³lu¹ta²na² txa²nũ² wxā³tu¹wi¹.”
Ain¹na³li¹. Nxe³ju³ta² ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ wān³txa²
jau³xai²na² ĩ³ye³ain¹te²la¹xā³? Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

12 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²
ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Ya²la³tu³ E³li²ah³la² wxā³tu¹wi¹.
Txa²ne³hē³txa² wxā³sxā³ yen³kxa² yxo²ha³kxa¹
sa²hau³kot³tũ¹sa³tu¹wi¹. Nxe³to³ta¹
a²nũ²a²nāu³xa² en²sain¹sxā³ kō³nxe³ti³
kāi³ũ¹sain¹tu¹wi¹. Nxe³ju³ta²nũ³a²

ha³teh³nxā³nxa² ũ³wha²li¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.
13 Yxān¹tah¹lxa¹ wān³txi³khai³su² e³kxi¹nx²ta¹wi¹
E³li²ah³la² ā²la² wxā³na²hē³li¹. Nxe³txai³tā²

a²hxi²kan¹ti³nāu³a² hi²sen³su² ko³nxe³ti³
 kǎi³ju³ta² so¹lxi³ te³nai¹nha²kxai³ ko³nxe³ti³
 kǎi³ũ¹hain¹na²hē³li¹. Nxe³ju³ta² ha³teh³nxā³nxa²
 ũ³wha²li¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Je³su²jah³la²
 nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Wē³sa²we²txi²jau³su²

14 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² nũ³ka³txa²
 a²hi²sen³kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³khai³xa²
 wā³kon³tũ³ka³txa² yau³so³nain¹ta¹hxai²hē¹la².
 Nxe³ju³ta² a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txi³ ā³xa²
 hi²sen³kxai³lu² a²wā³kon³tũ³ka³txai²na²
 ā³ki³ka³ti³kxi²yhai¹nha²kxai³, a²ha³teh³nxā³nxa²
 a²hoh³lxi³su² tũ³ka³txa² a²hi²sen³kxai³lu²
 a²wā³kon³tũ³ka³txai²na² ĩ³wā³wā³txi³sxā³
 ĩ³ye³kxi²yhai¹nha²kxai³, ta¹hxai²hē¹la².
 Nxe³ju³ta²na² Je³su²jah³la² nũ³ka³txa² yau³son³sxā³
 ĩ²kxain¹ta¹hxai²hē¹la². 15 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nũ²a²
 ka³lxa¹tũ³ka³txa² hi²sen³kxai³lu¹ Je³su²jah³la²
 ĩ²ain¹tāu³ ĩ³wā³wā³ta³kxai¹nha²kxai³ ā³ni³sxā³wi¹la³
 ĩ³hen³txain¹ta¹hxai²hē¹la². 16 Ain¹te³na¹ Je³su²jah³la²
 a²wān³txi³kxai³lu¹ ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— ĩh¹nxe³jau³ta³ ĩ³ye³kxain¹yah³lxin¹ji¹wi¹?
 Ta¹hxai²hē¹la².

17 Yxān¹ta¹ ka³lxa¹tũ³ka³txai²na² tau³ta² a²nũ²a²
 ka³na³ka³na³te²su²te²a² ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Tih³nxe³sa²jah¹lāi³. Txa²wē³sai²na²
 tē³sxā³ tĩ³nxa²ha¹wi¹. Ko³nxe³te²a² yāu³ka³txa²
 nxũ²kwai³yxau²na³li¹. Nxe³ha²kxai³
 txa²wē³sai²na² hxi²kan¹txi³ ĩ³ye³xa³wi¹.

18 A²nxũ²kwai³yxau²na³na¹ nain¹ka³tũ³ kĩh³nũ³xa²
 ti³sa²tā³ yxo²ka²tũ¹yhai¹nha²kxai³ kǎin²
 yxo²ka³si³ha²kxai³ kǎin² wxi²ka³ta³ta³tha²kxai³

a²nũ²ai²na² ĩ³kan²ta³kxi²ti³ha²kxai³ ain¹na³li¹;
 Ju¹ta² wxa²sa³wi³ha³li³nũ³xai²na²
 ĩ³ye³kxai¹na¹li¹, ko³nxe³te²a² yãu³ka³txa²
 ĩ³nxũ²kwai³li³si¹hain¹jau³su¹. Yxãn¹ta¹,
 hxi²kan¹ti³hex¹nai¹nxa³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

19 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²
 ĩ³wa²lũ³xi²te³nah¹li¹:

— Ā³ne³tot³syah¹lxa³li¹. Yxo²ĩ²nxa³sxã³
 wain³txi³ ain³kxah²lxa³li¹, kan²txi³
 yxau³kxi¹nx²ta¹kxan²ti³nu¹. Wẽ³sa² tẽ³sxã³
 wxã³jah¹li³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

20 Ain¹ka³tu³ wẽ³sai²na² sa²kxai³lu² tẽ³sxã³
 wxã³ain¹ka³tu³ ko³nxe³te² yãu³ka³txai²na²
 sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² ĩ²tãu³ a²wẽ³sai²na²
 tẽ³sxã³ ĩ³ka³ta³ta³kxai¹nha²ha²kxai³
 kĩh³nũ³xa² ã³ya³hain¹sxã³ ã³nhe¹nhe¹ain¹sxã³
 ãn³wa³ti³wa³ti³txa¹ain¹sxã³ĩ³yo²wxãun¹nha²khaix¹sxã³
 nxe³ta¹hxai²hẽ¹la² 21-22 Nxe³nxa²ha¹te¹
 Je³su²jah³lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu² a²wẽ³sa² wi³na²
 ĩ³wã³txi³te³nah¹li¹:

— ĩh¹nxe³hĩ¹nai³tã² ã³nxũ²kwai³wi¹lhai¹li¹?
 Nxe³sxã³ĩ³wa²lũ³xi²te²an¹jau³kxai³lu¹:

— A²wẽ³son³ti³hĩ¹nai³tã² ĩ³to³nain¹na²hẽ³li¹;
 Ye³ka³lxa¹txi³ ha³nxe²a²nũ³a¹ ã³ya³hi²sxã³
 ã³nhĩ³li² ye³ka³lxa¹txi³ ĩ³yau³xa²nũ³a¹ ã³ya³hi²sxi³
 ã³nũ¹i² nxe³hxai²na²hẽ³li¹, ĩ³ya³lu²si¹jau³su¹.
 Yxãn¹ta¹ hxi²kan¹nxa²ke³la³te²kxai³
 wxa²hau³kot³sa²sĩ¹nhẽ³li¹. Txa²khãuh³lxa³ti³hit¹sa²sĩn¹ju³ta²
 ĩ³ãin²ta³kxi²sa²sĩ¹nhẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

23 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

— “Hxi²kan¹nhĩ³nxãn¹ji¹?” Nxe³sa²txa³hẽ¹li¹.
 Yxo²ĩ²san¹kxai²nãn²tu³ a²yen³kxa² a²te³nĩn¹kxa²

Txa²wā¹sũ³na² hi²sen³su² wxa²hau³ko³txa²tu¹wi¹.
Ta¹hxai²hē¹la².

24 Nxe³nxa²ha¹te¹:

— Yxo²ĩ²nxa²ha¹wi¹. Sa²wai³wait³sxã³
yxo²ĩ²nxa²ha¹ju³ta² sa²wet¹sē¹li¹. A²wĩ³na² wãn³txa²
ta¹hxai²hē¹la².

25 Nxe³ka³tu³ a²nũ²a²nãu³xa² ã³ni³sxã³
ã³yã³nũ²ki² ã³si³wxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³ta²
Je³su²jah³la² ĩ²ka³tu³ wxi²kan¹sxã³ kō³nxe³te²a²
yãu³ka³txa² ĩ³kwa²ĩ²kxi²te³nah¹li¹:

— Kō³nxe³te²a² yãu³ka³txã³, ne³ka³tũ³si¹te²
yãu³ka³txã³, yxo²ka³tũ³si¹te² yãu³ka³txã³.
ĩ³kwa³na³nxa²ha¹wi¹. Wē³sai²na²
wxa²nxũ²kwa²ĩ³li³txu¹li¹. ã³wi²xi²ti³hex¹txa³hē¹li¹.
Ta¹hxai²hē¹la².

26 Nxe³nxa²ha¹te¹ kō³nxe³te²a²
a²yãu³ka³txai²na² kãin² wxan¹ka³tu³
wē³sai²na² kãin² ã³nhe¹nhe¹khaix¹ain¹ka³tu³,
a²nxũ²kwa²ĩ³li³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxã³ a²wē³sai²na²
sa²kxai³lu² ya³lu²te²hũ³nxe² sxã³ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³ju³ta² a²nũ²a² ka³lxa¹te²a² ĩ³ye³ain¹te³nah¹li¹:

— Ya³lu²na³li¹. Ta¹hxai²hē¹la². 27 Yxãn¹ta¹
Je³su²jah³la² hxi²ki³sxã³ sa²yxo²ka³ta³wxe³ain¹ka³tu³
wē³sai²na² ĩ³sa²yxau³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

28 Nxe³nxa²ha¹te¹ ye³jen¹nãu³a¹ Je³su²jah³la²kxai³
sxi²nhãu³ã¹ ã³wih¹ka³tu³ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³khai³xa²
nũh¹ ĩ³wã³txain¹te³nah¹li¹:

— ĩh¹nxe³kxa²yã³ti³ta³ kō³nxe³te²yãu³ka³txai²na²
hxi²kan¹ti³ nxũ²kwa²ĩ³li³si¹sĩ¹nxa³thi²li¹?
Ta¹hxai²hē¹la².

29 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²kxai³
ĩ³wa²lũ³xi²te³nah¹li¹:

— A²yāu³ka³txai²na² te²u¹jā¹nxe³ka² he³la³ku³la³
 wa³su³txi³ nxū²kwai³li³si¹te²sxa³yu²hē³li¹.
 Hāi¹nxe³sxā³ sa²wai³wait³sxā³ Txa²wā¹sū³na²
 ĩ³ye³kxi²kj³sa²kxai³, ĩ³sa²si¹hā³kj³te²ju²hē³li¹.
 Ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² su²lhā³ju³ta³nū³a² ĩ³yau¹ū³to³jau³su²
 30 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la²
 nū³ka³txai²na² wa²li³ain¹ka³tu³ Ka³li³le²a²ko³xa²
 wxa²ha³nāu³hain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹
 he¹ain¹ju³ta² ha³ta³nxa² a²nū²a²
 ā³xa² ain³kxain¹ju³ta² Je³su²jah³la²
 te³nain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la². 31 Hāi¹nxe³sxā³
 nūh¹yxau³sxā³ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa²
 wān³txi³khai³xa² ĩ³yau¹ū³ti³ten³ta¹hxai²hē¹la².
 ĩ³yau¹ū³te³nah¹lxi¹:

— A²nū²a² ko¹ko¹xa² hxi²ka² ā³yū³nhi²sain¹tu¹wi¹.
 Nxe³sain¹kxai²nān²tu³ ĩ³su²lhā³sain¹tu¹wi¹. Yxān¹ta¹
 su²lhā³sain¹kxan²ti³ye³ha¹li¹ka³na³ki¹a³la²ni²tāu³a¹
 ka³ten³su² ĩ³sa²yxau³xi²na¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la²
 nxe³ta¹hxai²hē¹la².

32 Yxān¹ta¹ nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu²
 a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² ā³ne³wxe³ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².
 Ain¹kxan²ti³ yuh³lain¹jau³su² wān³txai²na²
 a²si³yxau³tāu³khai³xa² ĩ³wā³txain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

A²nū²a² kāin²ti³yxau³te²la³ ĩ³yau¹ū³jau³su²
 33 Nxe³nxa²ha¹te¹ Ka³far³na³ū²thi³na²
 ā³wi¹hain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²su²
 te²kxai³lu¹ sxī²ha² ā³wih¹sxā³ yxau³ka³tu³
 a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² ĩ³wā³txi³te³nah¹lxi¹:

— Tīh³na² ā³nxi³yah³lxin¹tāu³a² ĩh¹nxe³jau³ta³
 ĩ³ye³kxi²nyhah¹lxin¹yu²lhi²li¹? Ta¹hxai²hē¹la².

34 Yxān¹ta¹ kōn³ton³tain¹ta¹hxai²hē¹la².

— Txa²wã¹wa³kxê³na¹xai²na¹, ĩh¹te²la³ta³
 hxi²kan¹ti³la³ ki³te³ji¹wi¹? Nxe³jau³xai²na²
 tĩh³na² ĩ³ye³lain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ai¹nha²kxai³
 kon³ton³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 35 Nxe³nxa²ha¹te¹
 Je³su²jah³lo²kxai³lu¹ ã³wxe³sxã³,
 a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² hxi²ka²hxan³sxã³
 ha¹li¹ wxa²hait¹so¹xi²nũn³te²su² te²a² ĩ³kaix¹sxã³
 ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— ĩ¹ne³ka²sah¹lxi³sã²lxi¹. A²nũ²a² a²ten³te²su²
 te²an²tu³:

“Hxi²kan¹txi³su² ti³ten³sa³nhã¹.”
 Nĩn¹kxai²nãn²tu³, a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹
 a²wa³ka³li³lo³je²txai¹nhu¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

36 Nxe³te³na¹, wẽn³su² sa²so¹sxã³
 nxũ²kwai³ye³ye³lot³sxã³ ũh³wxe³ka³tu³
 wxa²sa²ha³lxo¹so¹ka³tu³, a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na²
 ĩ³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². 37 ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— A²nũ²a² ĩ²li³te² ĩ³nxa² a³lxi²sa¹nha²kxai³
 wẽ³sai²na² te²yã¹nxe³ te²he³la³ku³la³
 sa²hau³ko³tai¹nĩn¹kxai²nãn²tu³ Txai²na²
 hxi²nũ¹san¹kxa² yã¹nxe³hĩ³nx²na³li¹.
 Hxi²nũ¹san¹kxai²nãn²tu³ Sũ³na²
 ĩ³sa²si¹hã³sa²jah¹lo²su² te²a² hxi²nũ¹nain¹kxa²
 yã¹nxe³hĩ³nx²na³li¹. Hai³txi³ Txai²na² so¹lxi³
 hxi²nũ¹sa²hĩ³nx²nxa³lxi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

Wxa²ya³lxah³lo²su² ĩ³yau¹ũ³jau³su²

38 Nxe³nxa²ha¹te¹ Jo³ãu²ah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

— ĩ³tih³nxe³sa²jah¹lãi³. In³txa²
 ĩ²sĩ¹na¹hẽ³li¹. A²nxe³jah¹la² wxi²ka¹nĩn¹ju³ta²
 ĩ²so¹nxain¹sxã³ ko³nxe³te²a² yãu³ka³txa²
 a³li³si¹jau³su² ĩ³kwa³na³ain¹na²hẽ³li¹. Yxãn¹ta¹
 ĩ³hit²txi²nxai¹nxa³ha²kxai³: “Hãĩ¹nxã¹txai¹nhẽ³li¹.”

Nxe³si¹jau³su² kwa³na³ain¹sĩ¹na¹hẽ³li¹,
ĩ³hi²txi²nẽ³lxa³ha²kxai³lu¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

39 Yxân¹ta¹ Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

— ĩ³hxi²ko²lain¹yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Nxe³ju³ta¹na²
ĩ³yau¹ũ³nx2ta¹wi¹. A²nũ²a² a²ten³te²su² te²an²tu³,
Wxi²ka¹na¹ju³ta² ĩ²so¹sa²sxã³ wã³nxĩn¹sxã³
kãi³ain¹kxai²nãn²tu³ hai³txi³kwẽn¹ta²kxai³ wãn³txa²
ko³nxe³jau³xa² ĩ³ye³kxi²sai¹nxa³lho³li¹. Nxe³ha²kxai³
ya³nx2ta¹wi¹.

40 A²nũ²a² ĩ³ko³x1ko¹son²kxi²nẽ³lai¹nxa³te²su²
te²an²tu³ txa²wã¹yan³tain¹te²lxã²na³li¹. Nxe³ha²kxai³
ĩ³hxi²ko²lain¹yah³lxi³txa³hẽ¹li¹.

41 A²ya³la³tu³ ĩ³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. Wxãi²na²
txa²sa³wi³ha³lxi³nãu³sah¹lxi¹lxi¹. Yah³lxi¹nha²kxai³,
a²nũ²a² ĩ²li³te²a² a³lxi²sai¹nha²kxai³
ĩ³yau³xa² ka³te³ha² ne³ki¹sxã³ ĩ³na²te³lhxã³
ũ³hũ¹nxa²lxain¹kxai²nãn²tu³ te²kxai³ a²yo³ha²
yũ³ain¹tu¹wi¹. Txa²wã¹sũ³na² a²ya³la³tu³
ũ³yho³hain¹tu¹wi¹.

Ko³nxe³ti³ kãi³si¹nyhain¹jau³su²

42 A²nũ²ai²na² yxo²ĩ² ã³si³wxe³te²na²
sa²kxai³lu² Txa²wãn³txa² sa²yxo²ã³si¹jau³su²
ĩ³tih³nxe³yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Nxe²
ĩ³tih³nxain¹kxa²yo³ha² kãin² khãuh³lxa³thin¹tu¹wi¹.
A²nũ²a² tah³lxa³kxa² sa³txe²khai¹nxe³ka³txa²
tẽ³sxã³ ĩ³ye²ta³kũ¹nha²te²su² jah¹lan²tu³ ĩ³yau³xa²
u¹jau³xa² so¹sxã³ ãn³sa³nũ¹ke³la³te²kxai³ nxe³jah¹la²
khãuh³lxa³ti³nha²ju³ta² kãi²nhĩ³nx2na³li¹.
Nxe³kxa² ha³tih³xan²tu³ a²nũ²ai²na² kwẽn¹ta²
yxo²ĩ² ã³si³wxe³te²na² sa²kxai³lu² Txa²wãn³txa²
sa²yxo²ã³sa²si¹hain¹jau³su² ĩ³tih³nxe³te²su²

jah¹lan²tu³ ko³nxe³thin¹khaix¹jah¹lo²su²
 hĩ³nx²na³li¹. A²nxe³jah¹la²kxai³la¹
 khãuh³lxa³ti³ wa³to²hi²hai¹nhĩ³nx²na³li¹.
 43 Ko³nxe³ti³ kãi³yah³lxin¹kxa²yan³ti³su²
 wi¹li²nha¹jah¹lxi³hẽ¹li¹. Nxe³yãn¹ta¹
 wxa²hxi²ka² ko³nxe³ti³ kãi³sih¹nx²ti³te³lhxã³
 kxai²nãn²tu³ i³hxi²yo³la³kã¹nha¹jah³lxi³hẽ¹li¹.
 Nxe³ha²kxai³ hxi²ka³na³ka³na³ta² so¹lxi³
 yũ³ah³lxin¹kxan²ti³ yan¹nãu³a¹ ka³te³na²
 ne³ki³so³txa³ju³ta² ã³wi¹yhah³lxin¹kxai²nãn²tu³
 wi¹lhin¹yah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹. Nxe³yãn¹ta¹
 hxi²kha¹li¹ yũ³ah³lxin¹sxã³ ha³nxe²a² i³sa²tẽ³ju³ta²
 i³yũ¹li²nxa³ju³ta² ã³wih¹ah³lxin¹kxai²nãn²tu³
 khãuh³lxa³ti³nha²khai¹yxah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹.
 44 Nxe³tãu³a² a²nũ²a² ya³lu²ju³ta²
 yũ²nxa³ha²kxai³ ha³nxe²a² i³sa²tẽ³ju³ta²
 yũ³ha²kxai³ nxe³sa²tẽ³tu¹wi¹. 45 Te²yã¹nxe³sxã³
 wxa²yu³kxa² ko³nxe³ti³ kãi³sih¹nx²ti³te³lhxã³
 kxai²nãn²tu³ i³yu³yo³la³kã¹nha¹jah³lxi³hẽ¹li¹.
 Nxe³ha²kxai³ yu³ka³na³ka³na³ta² so¹lxi³
 yũ³ah³lxin¹kxan²ti³ yan¹nãu³a¹ ka³te³na²
 ne³ki³so³txa³ju³ta² ã³wi¹yhah³lxin¹kxai²nãn²tu³
 wi¹lhin¹yah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹. Nxe³yãn¹ta¹
 yu³kha¹li¹ yũ³ah³lxin¹sxã³ ha³nxe²a² i³sa²tẽ³ju³ta²
 i³yũ¹li²nxa³ju³ta² ã³wih¹yah³lxin¹kxai²nãn²tu³
 khãuh³lxa³txi³nha²khai¹yxah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹.
 46 Nxe³tãu³a² a²nũ²a² ya³lu²ju³ta²
 yũ²nxa³ha²kxai³ ha³nxe²a² i³sa²tẽ³ju³ta²
 yũ³ha²kxai³ nxe³sa²tẽ³tu¹wi¹. 47 Te²yã¹nxe³sxã³
 wxa²ye³nai²na² ko³nxe³ti³ kãi³sih¹nx²ti³te³lhxã³
 kxai²nãn²tu³ ã³yhe³ki³sa²tã³nha¹jah³lxi³hẽ¹li¹.

Nxe³sxã³ ye³ki³ka³na³ka³nat3sxã³
 ye³yũ³ah³lxin¹kxan²ti³ yan¹nãu³a¹ Txa²wã¹sũ³na²
 A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3sa³hĩ¹na¹
 yxau³yah³nx2ti³kxai²nãn²tu³wi¹lhin¹yah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹.
 Yxãn¹ta¹ ye³ki³ha¹li¹ ye³yũ³ah³lxin¹sxã³
 ha³nxe²a² ĩ³sa²tẽ³ju³ta² ĩ³yũ¹li²nxa³ju³ta²
 ã³wih¹yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ khãuh³lxa³ti³nha²khai¹yxah³lxi³hĩ³nxa¹
 48 Nxe³tãu³a² a²nũ²a² ya³lu²ju³ta² yũ²nxa³ha²kxai³
 ha³nxe²a² ĩ³sa²tẽ³ju³ta² yũ³ha²kxai³ nxe³sa²tẽ³tu¹wi¹.
 49 Jã¹nxa¹jau³su² kxã³nhxi¹nu¹ta²na²
 ka³yxuh³xa² ũ³hi³lhxã³ Txa²wã¹sũ³na²
 ũ³hũ¹ain¹ki³kxai²nãn²tu³, sah²ne³kxa²
 ũ³kah¹sãn²sxã³ wxa²sĩ³nãu³ta³lxi³sãn²sxã³
 ũ³hi³lhxã³ ũ³hũ¹ain¹to³ki³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.
 Jã¹nxe³to³ki³tã³li¹. Jã¹nxe³sxã³
 a²nũ²a² sa²yo²wet1sah²lxin¹kxai²nãn²tu³
 ã³ne³wxe³yah³lxin¹tu¹wi¹. Nxe³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³,
 wxa²ẽ¹nãu³nũ¹ai²na² whãi²na¹ wi¹le³nx2ti³tu¹wi¹.
 50 Sah²ne³ki³su² tẽ³ki³kxai²nãn²tu³ yain³txa²
 ũ³sa²wi²kxi²ki³kxai²nãn²tu³ wi¹yain³ki³te²ju²hẽ³li¹.
 Yxãn¹ta¹ a²kah³ju³ta² yũ²nxa³sxã³ sũ¹kxai²nãn²tu³
 hxi²kan¹txi³ kah³xi²te²sxa³yu²hẽ³li¹.
 Te²yã¹nxe³kxe³hũ³sxã³ hãu²no³nyhu¹sxã³
 yxau²xai³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ sah²ne³kxa² yã¹nxe²
 a²nũ²a² wi¹kãi³ũ¹hain¹yah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹.

10

Txu¹ha² kwa² ã³na¹ju³ta² ĩ³tih³nxe³jau³su²

1 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² ĩ³sa²yxau³sxã³
 a³li³ka³tu³ Ju³te²a²ko³nãu³a¹ Jor³tãu²yau³xa²
 a²yo²ha³tih³nãu³a¹ ã³wi¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Nxe³ju³ta²na² a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa²
 tĩ³nhãun¹sxã³ Je³su²jah³la² ĩ²ain¹te³lhxã³
 tĩ³xain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³
 Je³su²jah³la² wãn³txa² ĩ³yau¹ũ³hain¹to³kaix³
 jã¹xain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ² Nxe³nxa²ha¹te¹
 fa³ri³se²an¹te²a² ka³na³ku² wxã³ain¹sxã³
 Je³su²jah³la² ĩ³ki³ha¹kxi²si¹hain¹jau³su²
 ĩ³wã³txain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ĩ³wã³txain¹te³nah¹lxi¹:

— Je³su²jah³lãi³. In³txai²na² sa²kxai³lu² ĩ²li³tãu³a²
 a²txu¹ha³ka³lxa² ã³na¹kxai²nãn²tu³ wain³ji¹wi¹?
 Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

³ Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹
 ĩ³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

— ĩh¹nxe³jau³tã³ Moi³se²ah³lu¹ta²na²
 ĩ³ye³kxi¹nx2tain¹ta¹hxai²hẽ²lhai¹li¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

⁴ Nxe³nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a² nũ³ka³txa²
 ĩ³wa²lũ³xi²te²an¹jau³kxai³lu¹:

— Moi³se²ah³lu¹ta²na² hãĩ¹nxa²
 ã³ni³lain¹ju³ta³ta²su¹: “In³jah³lo²su²
 te²ĩ³nxa²: ‘Txa²sxe³xa³ka³lxa² ã³na¹a¹tũ¹xã¹.
 Nẽn¹kxai²nãn²tu³ wxa²sxe³xa³ka³lxa² ã³na¹te³lhxã³
 nẽn¹jau³su² ha³teh³nxã³nxa² tẽ³sxã³ a²ten³jau³su²
 ũ³wha²li¹txa²hẽ³li¹. Nẽn¹kxai²nãn²tu³
 a²sxe³xa³ka³lxa² ã³na¹in¹ju³ta² yũ²na³li¹.”

Nxe³ju³ta² Moi³se²ah³lu¹ta²na² hãĩ¹nxa²
 ã³ni³lain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.

⁵ Yxãn¹ta¹ Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu²:

— Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yxo²we¹ti³ten³nxa²lxa³nha²kxai³,
 Moi³se²ah³lu¹ta²na² wãn³txa² txu¹ha²
 ã³na¹te³lhxã³ nxe³jau³xai²na² ũ³wha²li¹lhxã³
 ũ³hũ¹nx2tain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.

⁶ Yxãn¹ta¹ a²wi¹lhĩ¹nu¹ta²nãn¹te²tu³,
 Txa²wã¹sũ³na² a²hi²sen³kxai³lu¹ in³txa² we¹ti²

txu¹ha² we¹ti² nxe³to³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.
 7 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² in³txai²na² sa²kxai³lu²
 a²wi³na² a²hā³ka³nū¹na² nxe³sxa³
 ā³waix³tū²la² a²sxe³xa³ka³lxa² so¹lxi³
 tē³tu¹wi¹. 8 Nxe³sa³ha²kxai³ in³txa² txu¹ha²
 a²nū²ka³na³ka³nat3ton³tu¹wi¹. A²nū²a²
 ha¹li¹o³nxa³wi¹. A²nū²ka³na³ka³nat3jah³na³li¹.
 9 Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu²
 ā³nū²kxi²ya³te²sin²ta²wi¹. Nxe³kxe³su² a²nū²ai²na²
 sa²kxai³lu² ā³nhai²ta³lxi³si¹hain¹kxai²nān²tu³
 nxe² kāi³yah³lxi³txa³hē¹li¹. Je³su²jah³la²
 nxe³ta¹hxai²hē¹la².
 10 Nxe³ju³ta¹na² sa²kxai³lu² sxi²ha²
 ā³wi¹hain¹ka³tu³ a²sa³wi³ha³lxi²na²
 jā¹nxe³ju³ta² ī³wā³txi³sain³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².
 11 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹
 ī³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— In³txa² a²ten³te²su² te²an²tu³ a²sxe³xa³ka³lxa²
 ā³na¹ka³tu³ txu¹ha² ā³lxi³te²a² so¹ain¹ke³la³te²kxai³
 txu¹ha² ā³xa² ũ³whīn¹ta³kxi²nyhain¹kxa²
 yā¹nxe² hxi²ki³lot3hī³nx2na³li¹. Ko³nxe³ju³ta²
 kāi³kxi²hī³nx2na³li¹, in³jah¹la²sa³. 12 Jā¹nxe³jau³su²
 txu¹ha² a²ten³te²su² te²an²tu³ a²wē³sāi¹ai²na²
 ā³na¹ka³tu³ in³txa² ā³lxi³te²a² so¹ain¹ke³la³te²kxai³,
 in³txa² ā³lxi³te²a² ũ³whīn¹ta³kxi²nyha²kxa² yā¹nxe²
 hxi²ki³lot3ta¹ka³lxu³su² hī³nx2na³li¹. Ko³nxe³ti³
 kāi³ju³ta¹la¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² wē³ha³lxa² a³lxi²jau³su²

13 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nū²a² a²wē³ha³lxa²
 tē³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Je³su²jah³la² wxa²wxai³ta¹la¹
 ain¹jau³su² tē³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹
 a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xā² ī³hxi²ko²lain¹jau³su²

yx²o²xūn³txi³ ī³kwai²kxain¹ta¹hxai²hē¹la².
 14 Nxe³ju³ta² sa²kxai³lu¹ Je³su²jah³lai²na² ī²ka³tū³
 ī³xan³txi³sxā³ ī³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Ne³ka²sah¹lxi³sa²lxi¹. Wē³ha³lxa² tē³sxā³
 wxā³ain¹ju³ta²na² ī³hxi²ko²lain¹yah³lxi³txa³hē¹li¹.
 Wē³sai²li² a²wī³na² wān³txa² yxo²ī²te²ju²hē³li¹.
 Nxe³kxa²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² Txa²wā¹sū³na²
 wān³txa²yx²ī²jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³yah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³yā³lhu²
 Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² yxau³yah³lxin¹ju³ta³nū³a²
 yū³nx2ti³tu¹wi¹. 15 A²ya³la³tū³ Txa²wā¹sū³na²
 wān³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kan¹ta²
 Si³yxau³tāu³lo³ju³ta³nū³su² nxe³jau³xa²
 ten³nxa²lxi³kxai²nān²tū³ Txa²wā¹sū³na²
 wān³txa² sa²yo²we¹jah³lxi³hē¹li¹.
 Nxe³yah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³yā³lhu² Txa²wā¹sū³na²
 A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³ju³ta³nū³ai²li²
 ī²yah³lxin¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

16 Nxe³sxā³ a²wē³ha³lxi³nāu³xai²na²
 sa²ha³lxi¹so¹ain¹sxā³ wxa²wxai³ain¹sxā³
 ī³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Txa²wā¹sū³na² wi¹ju³ta² ū³hū¹nx2ti³tū¹xā².
 Ta¹hxai²hē¹la².

In³txa²yen³kxi³khaix¹jah¹la² ī³yau¹ū³jau³su²

17 Nxe³nxa²ha¹te¹, Je³su²jah³la² ā³nxai³xi²te³lhxā³
 nxa²ha¹te¹ in³txa² sa²kxai³lu² ā³ni³ha²non¹sxā³
 ī³ha¹txi²sxā³ ān³kax3ti³wxe³sxā³ ī³wā³txi³te³nah¹lxi¹:

— Tih³nxe³sa²jah¹lāi³. Wi¹lhin¹jah¹lo²si¹lxi¹.
 Nxet3sā²lxi¹. Yā¹te²a³ wi¹ju³ta³la³
 kāi³a¹ke³la³te²kxai³ ka³te³na² wi¹tāu³la²
 so¹kxi¹nxa²hī³na¹te²la¹xā³? Ta¹hxai²hē¹la².

18 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹
 ī³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ wi¹lhin¹jah¹lo²su²
 san¹ji¹wi¹? Txa²wā¹sũ³na² so¹lxi³
 wi¹lhin¹te²ju²hē³li¹. Ā³xa² hai³txi³
 wi¹lhin¹te²sxa³yu²hē³li¹.

19 Txa²wā¹sũ³na² wān³txu¹ta¹na²
 ain³kxi²to³hxain¹ta¹ti²tu³wi¹: “Su²lhā³i², ā³xa²
 sxe³xa³ka³lxa²so¹sxā³ũ³whĩn¹ta³kxi², ā³xa²yen³kxa²
 kãi³kxi² a²nũ²a² ā³xa² ki³ha¹kxi²sxā³ ko³nxe³ti³
 kãi³ti³hi¹jau³su² ĩ³ye³kxi²nyhu¹i² ki³han³jau³xa²
 ā³ye³yo²nũ¹ni² nxe³yah³lxi³txa³hē¹li¹. Wxa²wĩ³na²
 wxa²hā³ka³na² wi¹kãi³ũh¹xai³jah³lxi³hē¹li¹.”
 Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

20 Nxe³nxa²ha¹te¹ in³txai²na² sa²kxai³lu¹
 ĩ³wa²lũ³xi²te²an¹jau³kxai³lu¹:

— Tih³nxe³sa²jah¹lãi³. Sa³nxe³la³kxa²
 wet¹sa²hĩ¹nān¹te²tu³ nxe³jau³xai²na²
 sa²yo²wet¹sa²sai¹hxai²na¹hē³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

21 Yxān¹ta¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu² ĩ²ain¹sxā³
 a³lxi²sxā³, ĩ³ye³kxi¹te³nah¹lxi¹:

— Yu³ka³na³ka³na³ton³na³li¹. Wxa²yen³kxa²
 sa²so¹sxā³ a²nũ²a² ā³xa² so¹kxi²nxa²si¹jau³su²
 kãi³txa²hē³li¹. Nxĩn¹kxai²nān²tu³
 so¹kxi²nxain¹kxa² yo³ha² tē³sxā³ a²nũ²a²
 yen³kxi³txa²te²na² wā²nhũh²xai³txai¹nhē³li¹.
 Nxĩn¹kxai²nān²tu³ oh³nāu³nũ¹ka³na¹ yen³kxa²
 wi¹ju³ta³nũ³a² yũ³nxa²tu¹wi¹. Jā¹nxe³sxā³
 nxe² kãi³ta³lu²nĩn¹kxai²nān²tu³ ā³wxā³sxā³
 ā³si³tē³kxi¹sē¹li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

22 Nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu², in³txai²na²
 sa²kxai³lu² ain³kxi²te³na¹ ĩ³ye³han³ti³nhā²sxā³
 ĩ³āin²txi³sxā³ ĩ³ain¹ta¹hxai²hē¹la², kãin²
 yen³kxi³nha²kxai³la².

23 Nxe³nxa²ha¹te¹

Je³su²jah³la²kxai³lu¹ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa²
sa²kxai³lu¹ i²sa²sai¹ain¹sxã³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— A²nũ²a² kãin² yen³kxi³te²su² te²a²,
Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ain³kxi²sxã³
yxau²xai³ju³ta² wa³lxe³te²ju²hẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

24-25 Nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu²,
a²sa³wi³ha³lxi³nāu³khai³xa² i³wã³wã³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Nxe³to³ta¹ Je³su²jah³lo²kxai³lu¹ āh¹
i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Txa²wẽ³ha³lxi³ãi³. Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²
ain³kxi²sxã³ yxau²xai³ju³ta² wa³lxe³te²ju²hẽ³li¹.
Jã¹nxa¹jau³su² ka³me²la² ka³yxuh³xa²
kãin²khai³te²su² te²na² hai³txi³ a²ku¹wxi²si³xẽ¹na²
ã³wih¹sxã³ ã³wa²to¹ti³he¹nxe³lhĩ³nx2nxa³wi¹.
Yxãn¹ta¹ a²nũ²a² kãin² yen³kxi³hã³khai¹nxe³te²su²
te²a² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ain³kxi²sxã³
yxau²xai³ju³ta² wa³to²hi²te²ju²hẽ³li¹
wa³lxe³ju³ta²su¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

26 Nxe³sxã³ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xã²
kãin² i³wã³wã³txi³ yxau³ain¹sxã³
i³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

— Txa²wã¹ha³lo²a²nāu³a² a²nũ²ai²li²
yen³kxi³kxi²nãn²tũ³ Txa²wã¹sũ³nu²su² wi¹lhĩ¹sxã³
i²jah¹lo²su² ye²te²ju²hẽ³li¹. Nxe³jut3su²
ha²kxai³ a²nũ²a² yen³kxi³hã³te²su² te²na²
kxãu³nxa³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ain³kxi²sxã³
yxau²xai³kxi²nãn²tũ³ a²nũ²a²nāu³xa² hã¹nxe³ti³xa¹
Sũ³na² wãn³txa² ain³kxi²sxã³ yxau²xai³kĩ³sxa³lho³li¹.
Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

27 Yxãn¹ta¹ Je³su²jah³la² i²sa²sai¹ain¹sxã³
i³ye³kxain¹te²an¹jau³kxi³lu¹:

— Nxe³ju³tai²na² a²nũ²a² hxi²kan¹ti³he¹xai¹nxa³wi¹.
Yxã¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su²
hxi²kat¹te²lo³jah¹lai²la¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

28 Nxe³nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lo²kxai³lu¹
ĩ³ye³ãn³si³wxe³te³nah¹lxi¹:

— Nxet³sã²lxi¹. Txa²yen³kxa² hã¹i¹nxe³ti³xa¹
ã³na¹sxã³ ã³na³si³tẽ³kxi¹nxa²sĩ¹na¹tai¹ti²tu³wi¹.
Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

29-30 Yxã¹ta¹ Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹:

— A²nũ²a² a²ten³te²su² te²an²tu³ Txai²na²
a³lxi²sai¹nha²kxai³ txa²wãn³txa² wi¹jau³xa²
a³lxi¹nha²kxai³, sxi²ha² ã³na¹i² a²lon³ti³tãu³xa²
ã³na¹i² a²ha³lĩ³ti³nãu³xa² ã³na¹i² a²hã³ka³na²
ã³na¹i² a²wĩ³na² ã³na¹i² a²wẽ³ha³lxi³nãu³xa² ã³na¹i²
a²ha³lo²a²ko³xa² ã³na¹i² nxe³ain¹kxai²nãn²tu³, a²ha²
kwẽ¹tai²na² ye³ka³lxa¹txi³ sxi²ha² yũ² ka³lxa¹txi³
a²lon³nãu³xa² yũ², ka³lxa¹txi³ a²ha³lĩ³ti³nãu³xã²
yũ² ka³lxa¹txi³ a²hã³ka³na² yũ² ka³lxa¹txi³
a²wĩ³na² yũ² ka³lxa¹txi³ a²wẽ³ha³lxa² yũ²
ka³lxa¹txi³ a²ha³lo²a²ko³xa² yũ² nxe³ain¹tu¹wi¹.
Nxe³yãn¹ta¹, hau³hau³kon³sxã³ a²nũ²a² ã³xa²
ko³nxe³ju³ta² ye³khãuh³lxa³thin¹sxã³ kãi³ain¹tu¹wi¹.
Nxe³kxa²yu³su² yxan¹nãu³a¹ ka³te³na² wi¹tãu³a¹
yxau²xai³lain¹tu¹wi¹.

31 Nxe³kxan²ti³nũ¹ sa²nẽn¹kxi²nha²yah³lxi³txa³hẽ¹li¹.
Nxe³sxã³ a²nũ²a² ka³lxa²te²nũ³ka³txa² a²hĩn¹txi³
ĩ³sa²nẽn¹kxain¹ju³ta² yũ³kxan²ti³ yan¹nãu³a¹
ĩ³sa²nẽn¹kxai¹nxa³ju³ta² yũ³tu¹wi¹. Te²yã¹nxe³sxã³
a²nũ²a² ka³lxa²te²nũ³ka³txa² a²hĩn¹txi³
ĩ³sa²nẽn¹kxai¹nxa³ju³ta² yũ³kxan²ti³ yan¹nãu³a¹
ĩ³sa²nẽn¹kxain¹ju³ta² yũ³tu¹wi¹. Je³su²jah³la²
ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² su²lhã³ju³ta³nũ³a² i³yau¹ũ³to³jau³su²
 32 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na²
 wa²li³nhẽ¹tĩh³na² ã³nxai³ain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²
 ãn³ne³ka³ta¹nyhain¹sxã³ ai³yain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Ai³yain¹te³na¹ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa²
 ãn³si³tẽ³tũ³kã³txa² sa²kxai³lu² i³wã³txain¹to³ha²kxai³
 yu³lhain¹to³ha²kxai³ ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxe³ju³ta²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la²
 a²hi²sen³kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³khai³xa² hxi²ka²
 hxa³sxã³ ha¹li¹ wxa²sa²so¹xi²nũn³tũ³kã³txa²
 i³yũ³so¹ka³tũ³ i³ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

33 i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na²
 ã³nxai³ki³tu¹wi¹. Nxe³ki³kxai²nãn²tũ³
 Txai²na² so¹sain¹sxã³ a²nũ²a² wã³nxĩn¹te²
 si³yxau³tũ³kã³txi³nãu³xa² ha³teh³nxã³nxa²
 a²hoh³lxi³su² tũ³kã³txi³nãu³xa² nxe³te²nãu³xai²na²
 a²hxi²ka³nãu³a² ã³na¹sain¹tu¹wi¹.
 Nxe³sain¹kxai²nãn²tũ³ ya³lu²si¹sain¹jau³su²
 i³yĩ¹li²sain¹tu¹wi¹. Nxe³ka³tũ³ Ju³te²a²
 nũ³kã³txi³sxa³te²nãu³xa² sa²nũ¹sain¹tu¹wi¹.

34 Sa²nũ¹sain¹sxã³ kq³nxe³ i³ka³lxi¹lũ¹sain¹ka³tũ³
 i³ye³ka³su³hẽn¹kxi²sain¹ka³tũ³ ãn³txi³
 i³ta³lo³wait¹sain¹ka³tũ³ i³su²lhã³sain¹tu¹wi¹.
 Nxe³yãn¹ta¹ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³lan²tãu³kxai³lu²,
 ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²na¹tu¹wi¹, Txa²wã¹sũ³na²
 Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot³sa²jah¹lo²su²
 na¹ha²kxai³lu¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Ti³a²kah³la² Jo³ãu²ah³la² i³wã³txain¹jau³su²

35 Nxe³nxa²ha¹te¹ Se³be³te²ah³la² a²tah²nãu³su²
 Ti³a²kah³la² Jo³ãu²ah³la² nxe³ya³ta¹hxai²hẽ¹la².

A²nxe³te² tah²nãu³xai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la²
wxã³sxã³ i³ye³kxi²ya³te³nah¹lxi¹:

— İ³tih³nxe³sa²jah¹lãi³. A²yen³kxa²
ĩ³wã³txi³nxa²ya³ha¹kxai²nãn²tu³ũ³hũ¹sa²sĩn¹te³lin¹ji¹wi¹?

36 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹
ĩ³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

— Yã¹te²a² wxa²hau³ko³kxi¹nx2ta¹ju³ta³nũ³su²
ten³nx2ti³ji¹wi¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

37 Nxa²ha¹te¹ ĩ³wã²lũ³xi²ya³te²an¹jau³kxai³lu¹:

— Wxãi²na² wxa²ha³lo²a² a²wa³kxẽn³sin¹kxai²nãn²tu³
ka³na³ki³ wxa²wi¹tãu³a¹ ã³wxe², ka³na³ki²
wxa²wã³tãu³a¹ ã³wxe² nxe³ya³ha¹ju³ta²
ten³ya³sa³nhai¹. Nxe³ya³ta¹hxai²hẽ¹la².

38 Yxãn¹ta¹ Je³su²jah³la² ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— A²yen³kxa² ten³ya³hin¹ju³ta²
ã³ne³wxe³ya³hxa³lxi¹. A²nũ²a²
ko³nxe³thin¹te²nãu³xa² khãuh³lxa³ti³sain¹tu¹wi¹.
Jã¹nxe³nx2tain¹ju³ta³nũ³a² hxi²kan¹ti³
en³ya²te³lin¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

39 Nxe³nxa²ha¹te¹ ha¹lin¹tũ³ka³txa²
wãn³txi³kxai³lu¹:

— Hxi²kan¹ya³ha¹wi¹. Nxe³ya³ta¹hxai²hẽ¹la².
Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹:

— Txai²li² khãuh³lxa³ti³sain¹tu¹wi¹.
Na¹ha²kxai³ wxãi²na² jã¹nxe³sxã³
khãuh³lxa³ti³nx2tain¹nũn³tu¹wi¹.

40 Nxe³yãn¹ta¹ txa²wi¹nẽ³tãu³a¹ ã³wxe²
txa²wã³tãu³a¹ ã³wxe² nxe³ya³hin¹ju³ta² hxi²kan¹ti³
ũ³hũ¹nx2ti³nxa³lho³li¹. Ju¹ta²na² Txa²wã¹sũ³na²
a²ha³lo²ai²la¹wi¹. Txa²ha³lo²sxa³wi¹. Txa²wã¹sũ³na²
a²ten³te²su² te²na² so¹lxi³ sa²we¹tain¹tu¹wi¹.
Ta¹hxai²hẽ¹la².

41 Nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa²
 wã³kon³te²nãu³xa² hxi²ka² hxa³ntũ³ka³txa²
 ain³kxain¹sxã³ kãin² i³xan³txin³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Jo³ãu²ah³lai²na² i³xan³ta³kxi² Ti³a²kah³lai²na²
 i³xan³ta³kxi² ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 42 Yxã¹ta¹
 Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹ a²sa³wi³ha³lxa²
 hã¹nxe³ti³xa¹ i³kaix¹tain¹sxã³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— A²nũ²a² Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³tũ³ka³txa²
 nxe²xai³te²jai¹ti²tu³wi¹. A²hxi²kan¹te²
 hi²sen³su² a²sa³wi³ha³lxa² yxo²ha³nxe¹lhxa³txi³
 hxi²kan¹txi³lo³tain¹te²jai¹ti²tu³wi¹. 43 Yxã¹ta¹,
 wxã¹na² jã¹nxe³yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Wxa²yu³ta²,
 i²li³te² i³nxã²tu³. “Hxi²kan¹te²sa¹i¹.” Nxe³jau³tu³
 ten³nxa²kxai²nãn²tu³, wxa²yu³ta² a²hã¹nxe³ti³xa¹
 i³wa³ka³lxi³lo³txai¹nhẽ³li¹. 44-45 Jã¹nxa¹jau³su²,
 “Txai²na² a²si³yxau³jah¹lo²sa¹wi¹.” Nxa¹jau³su²
 ten³nxa²kxai²nãn²tu³ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹
 ã³wa³ka³lxi³lo³txai¹nhẽ³li¹. Jã¹nxa¹jau³su² Txai²na²
 sa²kxai³lu² wa³ka³li³lo³sa²si¹hai¹na¹jau³nũ³su²
 wxã²nxa³wi¹. Yxã¹ta¹ a²nũ²a²
 yxo²ha³kxa¹ ã³non²ta³kxi²te³lhxã³ wxã³na¹wi¹.
 A²nũ²a²nãu³xai²na² a²kõ³nxe³ti³ kã³sxã³
 wã²nxũ¹lain¹ju³ta²na² ã³wa²su¹te³lhxã³
 ya³lu²kxai¹na¹tu¹wi¹. Nxain¹te³lhxã³ wxã³na¹wi¹.
 Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

In³txa²ye³han³te²a²ye³we²nxi²jau³su²

46 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² nxe³ha²kxai³
 a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² nxe³ha²kxai³,
 ã³lxi³tũ³ka³txa² ka³lxa¹tũ³ka³txa² nxe³ha²kxai³
 whã²na¹, tẽ³li³nyhu¹sxã³ Je³ri³ko²thi³na²
 ai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³thi³na²

wa²li³ain¹tāu³a¹ a²nũ²a² ye³han³jah¹la²
 Bar³ti³me²ah³la² tĩh³na² kxa³lxu³sa³kxu²nxa²
 ā³wxe³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la²
 Ti³me²ah³la² a²ki³lhan³ta³ ta¹hxai²hē¹la²
 Nxe³ju³ta² a²yen³kxa² ĩ³yai³nxũ³yhain¹te³lhxā³
 o²la³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². 47 Nxe³te³na¹ Je³su²jah³la²
 Na³sa³re²thĩ³na² tɔn¹jah¹la², yau³son³ju³ta²
 ain³kxain¹te³na¹ ĩ³kaixl Jain¹ta¹hxai²hē¹la². Kāin²
 ĩ³kaixl Jain¹te²an¹jau³kxai³lu¹:

— Je³su²jah³lāi³. Txa²wā¹sũ³na²
 Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3txa²kah³lo²si¹lxi¹.
 Ye³han³sa²ju³tai²na² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la²
 sa²hau³kot3sē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².
 48 Nxe³ju³ta³la³ a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txai²na²
 a²wān³txi³kxai³lu¹ yxo²xũn³txi³
 ĩ³kwa¹ixain¹te³nah¹lxi¹:

— Ā³ka³nah²nxe³sĩ¹nhē³li¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la²
 Nain¹kxa²ha³ta³nxān²ti³ ā²la² kāin²
 ĩ³kaixl Jain¹jau³xa²sa¹:

— Txa²wā¹sũ³na² Hxi²kan¹ta²
 Si³yxau³tāu³lot3txa²kah³lo²si¹lxi¹. Wi¹lhin¹sxā³
 thāi³ti³la² sa²hau³kot3sē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

49 Nxe³tāu³a¹ Je³su²jah³la² a²hi²sen³kxai³lu²
 ā³yit1sxā³ ĩ³kaixlso¹ain¹ta¹hxai²hē¹la².
 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txai²na²
 ĩ³kaixl tain¹te²an¹jau³kxai³lu¹:

— Ya³lo³txi²sĩ¹nhē³li¹. Je³su²jah³la²
 ĩ³kaixl txa²sĩn¹nhai¹. ĩ³sa²yxau³sxā³ ait3sĩ¹nu¹li¹.
 Yhain¹ta¹hxai²hē¹la².

50 Nxe³te³na¹ a²nũ²a² ye³han³jah¹lai²na²
 wā²la²ka³lo³a² ha³la³sān¹ka³lo³a² sa²sai²ā³sxā³
 ĩ³sa²yxau³sxā³ Je³su²jah³la² ā³tĩ³ta¹hxai²hē¹la².

51 Nxe³te³na¹ Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹:
 — ĩh¹nxe³ju³ta² kǎi³ũh¹nxa²ha¹ju³ta²
 ten³nxa²ji¹wi¹? Nxe³ha²kxai³lu¹ ye³han³jah¹lai²na²
 a²wān³txi³kxai³lu¹:
 — Txa²hxi²kan¹jah¹lǎi³. Ye³we²txi²san¹ju³ta²
 ten³khaix¹sa³nhai¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².
 52 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹:
 — Ā³nxai³txu¹li¹. Hī¹na¹ yxo²ĩ²sa¹nha²kxai³
 ye³we²txi¹nxa²ha¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³
 wa³su³txi³ ye³we²nxi²sxǎ³, Je³su²jah³la² ān³si³tē³kxa²
 ā³nxai³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

11

Je³ru³sa³lē²thĩ³na² ā³yat1ā³wih¹jau³su²
 1 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²
 a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² Je³ru³sa³lē²thĩ³nān¹tĩh³na²
 ā³nxai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ā³nxai³ain¹te³na¹ wā³la²
 o³li³ve²ra³ka³txa² yau³son³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².
 A²nxe³ti³wa³kxa² sxi²jen³txa² thĩ³nha¹li¹
 wā³la³ka³txa² yxo²yxau³ta¹hxai²hē¹la².
 Nxe³thĩn³txa² Bet3fa³je²thĩn³su² ha²kxai³
 Be³tān²ya³thĩn³su² ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².
 A²nxe³thĩ³na² ā³yi¹ka³tu³ Je³su²jah³lo²kxai³lu²
 a²sa³wi³ha³lxa² ha¹li¹ ĩ³sa²si¹hǎ³ta¹hxai²hē¹la².
 2 Nxe³ju³kxai³lu¹ Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹
 ĩ³sa²si¹hǎ³yhai¹te²an¹jau³kxai³lu¹:
 — Sxi²je³na² ha³ti³hi³nāu³a¹ ai³jah³hē¹li¹.
 Ya³hin¹kxai²nān²tu³ a²kwēn¹tai²na¹ ju³mēn²ta²
 ka²va¹lhũ³te²a² wē³sa² nxe³te²a² sa³tai³kxa²
 wxē³sain¹te²a² ĩ²yah³hin¹tu¹wi¹. A²nxe³te²a²
 a²ka³tih³yau³ai¹nhxai²nxa³hē³li¹. Nxe³te²a²
 sa²ta²la³kxi²so¹jah³hē¹li¹.

3 Ya³hin¹kxai²nān²tu³ a²nũ²a²
 i²li³te²an²tu³ i³wā³txi³nx2tain¹kxai²nān²tu³:
 “İh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ sa²ta²la³kxi²ya³hin¹ji¹wi¹?”
 Nxe³nx2tain¹kxai²nān²tu³ i³ye³kxi¹txain¹ya³hē¹li¹.
 “Txa²hxi²kan¹jah¹la² a²ten³jau³su² ha²kxai³
 sa²si¹hā³sain¹sīn¹na²li¹.” Nxe³txain¹ya³hē¹li¹.
 Je³su²jah³la²kxai³ta¹hxai²hē¹la².

4 Nxe³nxa²ha¹te¹ ā³nxai³ya³te³na¹
 ya²la³la¹ ju³mēn²ta² wē³sa² sa²ta¹kxi²kxa²
 sxih²yo²a² a²ti²ta³lo³kxa² yxo²wxe³ain¹kxe³su²
 te²a² i²ya³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³te²a²
 sa²ta²la³kxi²ya³ta¹hxai²hē¹la². 5 Nxe³ju³ta²
 sa²kxai³lu² a²nũ²a² ha³lo²a² he¹ain¹te²a²
 i³ye³kxain¹te³nah¹li¹:

— İh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ ju³mēn²ta² wē³sai²na²
 sa²ta²la³kxi²ya³hin¹ji¹wi¹? Nxain¹ya³ta¹hxai²hē¹la².

6 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²ya³ti³an¹jau³kxai³lu¹:

— Txa²hxi²kan¹jah¹la² a²ten³jau³su² ha²kxai³
 sa²si¹hā³sain¹na²li¹. Nxe³ya³ta¹hxai²hē¹la².

7 Nyhai¹nha²kxai³, ju³mēn²ta² wē³sai²na²
 tē³sxā³ Je³su²jah³la² ũ³hũ¹yhain¹ka³ty³
 wā²la²ka³lo³a² so¹sxā³ ũ³ka³ti³hēt1ta¹hxai²hē¹la²,
 Hā²wxān³txa³ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu²
 ā³ka³ti³ya³ye²ha²kxai³ ā³nxai³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

8 Nxa²ha¹te¹ ne³ka³ta²a² ai³ain¹tũ³ka³txa²
 ka³lxa¹tũ³ka³txa² a²wā²la³ka³lo³khai³xa² tĩh³na²
 Je³su²jah³la² ā³nxai³tĩh³na² ũ³ha¹xai³ain¹ha²kxai³
 a²nũ²a² ā³xa² ka³lxa¹tũ³ka³txa² he³la³nxā³nxa²
 sa²nāu²so¹sxā³, tĩh³na² ũ³ha¹ai³ain¹nũ³nha²kxai³
 nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹ju³ta² tĩh³na²
 Je³su²jah³la² wi¹wxa²hau³ko³kxai¹si¹hain¹jau³su²
 ain¹ta¹hxai²hē¹la². 9 Nxe³ha²kxai³lu¹

$\tilde{a}^3ne^3ka^2ta^1sx\tilde{a}^3$ $ho^3hain^1t\tilde{u}^3ka^3txain^2ti^3$ $\tilde{I}^3kaix1ti^2$
 $a^2si^3yo^3na^2$ $ho^3hain^1t\tilde{u}^3ka^3txain^2ti^3$ $\tilde{I}^3kaix1ti^2$
 $nxe^3ain^1ta^1hxai^2h\tilde{e}^1la^2$. $\tilde{I}^3kaix1tain^1te^2an^1jau^3kxai^3lu^1$.
 — $Je^3su^2jah^3la^2$ $\tilde{I}^3sa^2n\tilde{e}n^1kxi^2a^3sah^1lxi^3wxi^1$.
 $Txa^2w\tilde{a}^1s\tilde{u}^3na^2A^2hxi^2kan^1ta^2Si^3yxau^3t\tilde{a}u^3lo^3jah^1lai^2la^1wi^1$.
 10 $Kx\tilde{a}^3nhxi^1nu^1tai^2na^2$ $Ta^3vi^2yah^3lu^1tai^2na^2$
 $sa^2kxai^3lu^2\tilde{I}^3wa^3kx\tilde{e}n^3to^3t\tilde{e}^3lain^1ta^1hxai^2ti^3ai^1ti^2tu^3wi^1$.
 $Te^2u^1j\tilde{a}^1nxe^3te^2su^2$ te^2a^2 $h\tilde{i}^1na^2$ $\tilde{a}h^1$.
 $\tilde{u}^3h\tilde{u}^1n\tilde{e}^3tu^1wi^1$. $Nxe^3ha^2kxai^3$, $Wxi^2kin^3txi^3ton^3ta^2$
 $Si^3yxau^3jah^1lai^2la^1wi^1$. $Nxe^2e^3lain^1ta^1hxai^2h\tilde{e}^1la^2$.

11 $Nxe^3nxa^2ha^1te^1$ $Je^3ru^3sa^3l\tilde{e}^2thi^3na^2$
 $Je^3su^2jah^3la^2kxai^3$ $\tilde{a}^3wi^1hain^1ka^3tu^3$ $Txa^2w\tilde{a}^1s\tilde{u}^3na^2$
 sxi^2ha^2 $\tilde{a}^3wi^1hain^1ta^1hxai^2h\tilde{e}^1la^2$. $Nxe^3ka^3tu^3$
 $a^2yen^3kxa^2$ $yxo^2ha^3kxa^1$ $\tilde{I}^2ain^1ta^1hxai^2h\tilde{e}^1la^2$.
 $N\tilde{u}^2la^2$ $ki^3kan^3n\tilde{u}^2la^2$ $a^3li^3ain^1ta^1hxai^2h\tilde{e}^1la^2$.
 $A^2sa^3wi^3ha^3lxi^3n\tilde{a}u^3xa^2$ hxi^2ka^2 $hxn^3sx\tilde{a}^3$ ha^1li^1
 $wxa^2sa^2so^1xi^2n\tilde{u}n^3te^2n\tilde{a}u^3xa^2$, $\tilde{a}^3si^3t\tilde{e}^3kxain^1ka^3tu^3$,
 $Be^3t\tilde{a}n^2ya^3thi^3na^2$ $\tilde{a}^3nxi^3ain^1ta^1hxai^2h\tilde{e}^1la^2$.

$Fi^2ko^2ka^3txa^2nx\tilde{a}^3kxi^2nxa^3kxe^3su^2ya^3lu^2jau^3su^2$

12 $Ain^1te^3na^1$ $ka^3nxa^3ha^2ta^3kxai^3lu^2$
 $Be^3t\tilde{a}n^2ya^3thi^3nai^2na^2$ $a^3li^3sx\tilde{a}^3$ $\tilde{a}^3nxi^3ain^1ka^3tu^3$
 $Je^3su^2jah^3la^2$ $heh^3ta^1hxai^2h\tilde{e}^1la^2$. 13 $Nxe^3ka^3tu^3$,
 $yain^3txi^3ka^3ta^2$ $fi^2ko^2ne^3kxa^2$ $\tilde{a}^2h\tilde{a}^1$ u^2la^1
 $ten^3sa^2t\tilde{a}^3ta^1hxai^2h\tilde{e}^1la^2$. $A^2nxe^3ka^3ta^2$
 $\tilde{a}n^3yau^3son^3kxi^2ta^1hxai^2h\tilde{e}^1la^2$. $Yain^3txa^3n\tilde{a}^3kxa^2$
 $so^1sx\tilde{a}^3$ $\tilde{I}^3yain^3te^3lhx\tilde{a}^3$ $yau^3son^3kxi^2ta^1hxai^2h\tilde{e}^1la^2$.
 $Yx\tilde{a}n^1ta^1$ $a^2ka^3tai^2na^2$ $a^2nx\tilde{a}^3kxa^2$ $y\tilde{u}^2nxa^3kxe^3su^2$
 $a^2nx\tilde{a}^3nxa^2$ so^1lxi^3 $\tilde{I}^2ain^1ta^1hxai^2h\tilde{e}^1la^2$.
 $Ha^3lo^2la^3$ $yain^3txa^3n\tilde{a}^3kxa^2$ $ka^3to^3je^3na^3kxa^2$
 $\tilde{a}n^3si^3wxe^2nxa^3ha^2kxai^3$ $nxe^3ta^1hxai^2h\tilde{e}^1la^2$.
 14 $Nxe^3te^3na^1$ $Je^3su^2jah^3la^2$ $w\tilde{a}n^3txi^3kxai^3lu^1$
 $a^2yain^3txa^2ka^3tai^2na^2$ $\tilde{I}^3ye^3kxi^2te^3nah^1lxi^1$:

— Nxe³hĩ¹nã¹te²tũ³ wen¹nxã²nxa³lho³li¹.
 Nĩ¹ka³tũ³ wxa²nxã³kxa³la³ a²nũ²la³
 ĩ³yain³kxi¹ti³he¹nxẽ²nxai¹nx3tho³li¹.
 Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³jau³xai²na²
 a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² ain³kxi²khaix1ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Txa²wã¹sũ³na²sxi²ha²ã³wih¹jau³su²

15 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na²
 wxã³ain¹nxa²ha¹te¹ Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha²
 ã³wi¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ã³wi¹hain¹ka³tũ³, a²nũ²a²
 ka³lxa²tũ³ka³txa² yen³kxa² so¹kxi²nyhu¹sxã³
 o²la³kxi² ũ³yho³hi²ki³ki³a² so¹kxi²nyhu¹sxã³
 o²la³kxi² kwa³sxa³xa² ũ³yho³hi²sxã³ ũ³hũ¹te²a²
 o²la³kxi² nxe³nyhu¹ye²ta¹hxai²hẽ¹la².
 Jã¹nxe³ju³kxai³lu² Je³su²jah³la² hi²sen³su²
 yen³kxa² ũ³yho³hi²nyhu¹ain¹te²na² ha³lo²a²
 sa²tã³kxai¹nha²kxai³ ũ³yho³hi²ki³ki³a²
 a²me²sa²ka³lo³a² ũ³sa²tã³ha²kxai³ kwa³sxa³xa²
 ũ³yho³hi²sxã³ ũ³hũ¹te²na² ã³wxe³ka³lo³ai²na²
 ũ³sa²tã³ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 16 Ain¹sxã³
 a²nũ²a² a²yen³kxa² tẽ³sxã³ Txa²wã¹sũ³na²
 sxi²hẽ¹na² ã³wa²to²ka² ai³si¹ja³kxa³nũ³su²
 ĩ³hxi²ko²lain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 17 Nxe³nxa²ha¹te¹
 Je³su²jah³la² wã³n³txi³kxai³lu¹ ĩ³yau¹ũ³te³lhxã³
 ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Txa²wã¹sũ³na² wha²li¹txã³nxa²
 jau³xau³hxai²tẽx1ta² nxe³te³nah¹lxi¹:
 “Txa²sxi²hai²na² sa²kxai³lu² a²nũ²a²
 nũ³ka³txi³nãu³xai²na² a²yxo²ha³kxa¹
 ĩ³ye³kxi²sain¹thĩ³nai²la¹wi¹.” Ta¹hxai²ti³ai¹ti²tũ³wi¹.
 Yxãn¹ta¹ ĩ³ya¹nxa²sxã³ yen³kxa²
 kã³i³kxi²nyhu¹kxi³thĩ³su² ĩ³ya¹ton³yah³lxi¹nhẽ³li¹.
 Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

18 Nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu², wã³nxĩn¹te²
 si³yxau³tũ³kã³txa² ain³kxai¹nha²kxai³,
 ha³teh³nxã³nxã² a²hoh³lxi³su² tũ³kã³txa²
 ain³kxai¹nha²kxai³ ain¹sxã³ Je³su²jah³la²
 i³su²lhã³te³lhã³ o²la³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la²,
 Nxe³ju³ta² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ Je³su²jah³la²
 wãn³txa² i³wã³wã³txi³sxã³ he¹lain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxe³ha²kxai³ ha¹lin¹tũ³kã³txai²na²
 yu³lhain¹jau³su² Je³su²jah³la² i³su²lhã³si¹jau³nũ³su²
 te³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 19 Nxe³nxã²ha¹te¹ sũ²ni²khaix¹nxe³sxã³
 Je³su²jah³la² nũ³kã³txa² Je³ru³sa³lẽ²thi³na²
 wa²li³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Fi²ko²ka³txa² i³yau¹ũ³jau³su²

20 Ka³nxã³ha²ta³kxai³lu¹ ã³nxai³ain¹ka³tu³
 yain³txa³ka³ta²na² sa²kxai³lu² ã³wa²tot¹sxĩ²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 A²nxe³ka³ta² i³ya³nat³sxã³ ya³lu²ju³tu¹ta²na²
 i²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 21 Nxe³hĩ¹na² Pe²jah³la²
 hi²sen³kxai³lu² ain³kxi¹xi²nũ²la² Je³su²jah³la²
 wãn³txa² a²sũ²ta³ti³kxai³ i³ye³jau³kxai³
 ain³kxi¹xi²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³
 i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Txa²hxi²kan¹jah¹lãi³. Yain³txa³ka³ta²na²
 ko³nxe³te²lo³tin¹ka³ta²na² i³ya³na²kxi²sxã³
 ya³lu²su²li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

22-23 Yxã¹ta¹ Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹
 i³wa²lũ³xi²te²an¹jau³kxai³lu¹:

— Txa²wã¹sũ³na² yxo²i²jah³lxi³hẽ¹li¹. A²ya³la³tu³
 i³ye³kxi¹nx²ta¹wi¹. A²nũ²a² a²ten³te²su² te²an²tu³
 wã³la³ka³txai²na² i³ye³kxi²yah³lxin¹kxai²nãn²tu³,
 “Wxa²ha²txut¹sai¹sxã³ i³ye³na² kãin²je³na²
 ã³na¹txa²hẽ³li¹.” Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³

hau³hau³kon³sxã³ wxa²ẽ¹nãu³a¹ hai³txi³
 ĩ³wã³wã³ta³kxi²nyhah¹lxi³txa³hẽ¹li¹.
 Hãi¹nxe³sxã³ sa²wai³wait³sxã³ Txa²wã¹sũ³na²
 yxo²ĩ²yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ a²yen³kxa²
 ten³yah³lxin¹kxa² yũ³khaix¹yah³lxin¹tu¹wi¹.
 Ta¹hxai²hẽ¹la².

24 — Jã¹nxa¹jau³su² Txa²wã¹sũ³na²
 ĩ³ye³kxi²yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ ĩ³wã³wã³ta³kxi²nyhah¹lxin¹kxai²nãn²tu³
 ĩ³wã³wã³ta³kxi²nyhah¹lxi³txa³hẽ¹li¹. Hãi¹nxe³sxã³:
 “A²yen³kxa² te³na¹kxe³su² te²a² yũ³khaix¹sa³tu¹wi¹.”
 Nxe³jah³lxi³hẽ¹li¹. Kan²txi³ yxo²ĩ²sah¹lxi³hẽ¹li¹.
 Yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ yũ³khaix¹yah³lxin¹tu¹wi¹.
 25 Jã¹nxa¹jau³su² e³a¹wi¹. Ỉ³sa²yxau³sxã³
 Txa²wã¹sũ³na² Ỉ³ye³kxi²yah³lxin¹kxai²nãn²tu³
 a²nũ²a² ỉ²li³te²hũ³te²su² te²a² ko³nxe³ti³
 kãi³ũh¹nx2ti³kxai²nãn²tu³, nxe³ju³ta²na²
 wi¹lhin¹sxã³ ne³wã²na³txain¹yah³lxi³hẽ¹li¹.
 Nain¹yah³lxin¹kxai²nãn²tu³, Wxa²wĩ³na² oh³na²
 yxau³jah¹la² ko³nxe³ti³ kãi³yah³lxin¹ju³ta²
 ne³wã²na³nx2ti³nũ³tu¹wi¹. 26 Yxãn¹ta¹
 wxa²ẽ¹nãn¹jau³su² nxe³ke³la³te²kxai³ te³nah¹lxi¹:
 “Jah¹lai²li² ko³nxe³ti³ kãi³ũ¹sain¹na²hẽ³na¹.
 Ne³wã²na³ũ¹hain¹nxa³lho³na¹.” Yah³lxin¹ke³la³te²kxai³
 Wxa²wĩ³na² oh³na² yxau³jah¹la² ko³nxe³ti³
 kãi³yah³lxin¹ju³ta² ne³wã²na³ũh¹nx2ti³hũ²nxa³wi¹.
 Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² a²hxi²kan¹ju³ta² ỉ³tih³nxe³jau³su²

27 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² Je³su²jah³la²
 nũ³kã³txa² ã³wxa³lain¹ka³tu³ Txa²wã¹sũ³na²
 sxi²nhãu³ã¹ ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Ầ³nxai³ain¹ka³tu³, wã³nxĩn¹te² si³yxau³tũ³kã³txa²,
 ha³teh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³su² tũ³kã³txa²,

a²nũ²a²nũ³xa² a²hxi²kan¹te² nũ³ka³txa²
 whã¹na¹ ã³tĩ³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 28 ã³tĩ³sxã³
 ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Je³su²jah³lãi³. Ĩh¹nxe² ĩ³hxi²ka¹txa²hĩ³te²la¹xã³?
 Ĩh¹jah¹lo²ta³ ĩ³sa²si¹hã³nxain¹thai¹li¹?
 Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

29 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² ĩ³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

— Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Wãn³txa²
 yau³ka³na³ka³na³jau³xa² yau³ã³lxi³jau³xa²
 ĩ³wã³txi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³nx2ta¹jau³xai²na²
 ĩ³wa²lũ³xi²sah¹lxi³sã²nhẽ³li¹. Sah²lxin¹kxai²nãn²tu³,
 ĩ³hxi²kat1sa²jah¹la² ĩ³yau¹ũ³nx2ta¹tu¹wi¹. Yxãn¹ta¹
 sa²lxan³kxai²nãn²tu³ nxe³nx2ti³nxa³lho³li¹. 30 Jo³ãu²
 Ba³tis²jah³lai¹tã² sa²kxai³lu² a²nũ²a² tẽ³sxã³
 ĩ³ye³na² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹ain¹kxe³su² ĩh¹jah¹lo²ta³
 ĩ³sa²si¹hã³ain¹thai¹li¹? Txa²wã¹sũ³nu²khai³xai²la³
 ta³nxa² a²nũ²khai³xai²la³ ta³nxa² ĩh¹nxe³hĩ³te²la¹xã³?
 Nxe³na¹jau³xai²na² ĩ³wa²lũ³xi²sah¹lxi³sã²nhẽ³li¹.

31 Nxe³nxa²ha¹te¹, wã²nxũh¹
 e³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

— “Txa²wã¹sũ³na² ĩ³sa²si¹hã³kxah³lai²la¹wi¹.”
 Nxe²e³kxi²ki³kxai²nãn²tu³ ĩ³wa²lũ³xi²nẽ³lai¹nhĩ³te³nah¹lxi¹:
 “Nxe³kxi³sa²ha²kxai³ ĩh¹nxe³kxa²yã³ti³ta³ Jo³ãu²
 Ba³tis²jah³lai²na² wãn³txa² yxo²ĩ²yah²lxan³thai¹li¹?”
 Nxe³nẽ³lain¹tu¹wi¹.

32 Yxãn¹ta¹: “A²nũ²khai³xa² ĩ³sa²si¹hã³kxah³lai²la¹wi¹.”
 Nxe³ki³kxai²nãn²tu³ yuh³lxi³nẽ³na³li¹.
 A²nũ²nũ³xa²na²: “Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² Sũ³na²
 wãn³txa² ĩ³hen³txi³jah¹lo²khai³su¹.” Nxain¹jau³su²
 ha²kxai³ ya³lu²kxi²nẽ³lain¹kxa²yã³ti³su² kĩ³nhai¹.
 Nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

33 Nxe³ha²kxai³ ĩ³wa²lũ³xi²te²an¹jau³kxai³lu¹:

— Kō³nha²sīn¹nxa³nhai¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² wān³txi³kxai³lu¹
ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Hā³xā¹. Kō³nyhah¹lxan³kxai²nān²tu³,
ĩ³sa²si¹hā³sa³jah¹la² ĩ³yau¹ũ³nx2ti³nxa³lho³li¹.
Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

12

Hai³sxa²kwa²hau³ko³tũ³kq³txa²ĩ³yau¹ũ³jau³su²

¹ Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² wān³txa²
yau³xā³xa² ĩ³yau¹ũ³ta¹hxai²hē¹la².
ĩ³yau¹ũ³te³nah¹lxi¹:

— Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Hai³sxa²
a²wa³kxēn³yah³lo²su² nũ²nhai¹. A²hai³sxai²na²
u²va²nē³kxa² ũ³whĩ¹nũ²nhai¹. Ũ³whĩ¹i²
a²yxo²ka³te³h³nāu³xa² txah³lxa³kxa² tē³sxā³
ũh³yxo²wxaih²na³kxa²xai³sxā³ txon³nũ²nhai¹.
Sxi²ha² kĩ³khai¹nxe³thĩ³na² ũ³txo³te²ka³kxa¹
a²nũ²a² ā³xa² wi¹wa³kon³kxi²si¹hain¹jau³su²
ũ³hũ¹ain¹nũ²nhai¹. Hā²wxān³txa³
ha³lo²a² u²lxan¹ko³xa² ā³nxai³nũ²nhai¹.

² Hā²wxān³txa³ ā³ki³i²tāu³a² sa²kxai³lu²
yain³txa³kxa² wā²nhu¹nyhu¹si¹jau³su²
a²sa³wi³sa² sa²si¹hā³nũ²nhai¹. ³ Yxān¹ta¹
hai³sxa² kwa²hau³ko³tũ³ka³txa²kxai³lu²
kāi³ye²ha²kxai³ wā²nhũ¹nyhai¹nxa³ke³tu³
hāi¹sxā³ su²la³kxa² sa²wa²ye²nyhain¹nũ²nhai¹.

⁴ Nxe³nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³sa² ā³xa² yain³ta³ka²
wā²nhu¹nyhu¹si¹jau³su² ĩ³sa²si¹hā³nũn³nũ²nhai¹.
Yxān¹ta¹ kwa²hau³ko³tũ³ka³txa²kxai³lu²
ĩ³ne³ku³lai¹nha²kxai³ kō³nxe³ti³ āu²li²ton³nha²kxai³
nxe³nyhain¹nũ²nhai¹. ⁵ Nxe³nxa²ha¹te¹

a²sa³wi³sa² ã³xa² ãn³ta³lo³hẽ²ti²to³kxa²
 ã³sa²si¹hã³kxah³la² kwa²hau³ko³tũ³ka³txai²na²
 ã³su²lhã³ain¹nũ²nhai¹. Jã¹nxe³sxã³ ye³ka³lxa¹txi³
 hai³sxa² wa³kxẽn³yah³lai²na² a²sa³wi³ha³lxa²
 ã³sa²si¹hã³ain¹ta¹ kwa²hau³ko³tũ³ka³txai²na²
 sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa² ka³na³ku²
 te²a² ã³wai¹txi², ka³na³ku² te²a² su²lhã³i²
 ain¹to³nhũ²nhai¹. 6 Nxe³ju³ta² sa²kxai³lu²,
 a²wa³kxẽn³yah³la² a²ki³lha³lxa² hã¹i¹nxe²
 wẽ³nha³kxa² a³lxi²khai¹nxe³kxa² hã¹i¹nxe²
 on³kxi²nũ²nhai¹. Nxe³te³na¹ a²wa³kxẽn³yah³lai²na²
 a²ẽ¹nã¹jau³kxai³lu¹: “Txa²wẽ³sxai²na²
 ã³sa²si¹hã³a¹tũ¹xã¹. A²nxe³te²a²
 kwa²hau³ko³tũ³ka³txai²na² sa²nẽn¹kxain¹kxi³sã¹.”
 Nxe³jau³tu³ ã³sa²si¹hã³nũ²nhai¹. 7 Yxã¹ta¹
 a²ki³lha³lxa²na² hai³sxa² yau³son³ye²hĩ¹na¹
 tũ¹ka³txai²na² wãn³txi³kxai³lu¹ wxa²nxũh¹
 ã³ye³ain¹te³nah¹lxi¹: “Txa²wã¹wa³kxẽn³yah³la²
 ki³lha³lxa² wxã³na²wi¹. ã³su²lhã³a³sah¹lxi³wxi¹.
 Nxe³ki³kxai²nãn²tu³ hai³sxa² so¹kxi²ki³tu¹wi¹.
 Nxe³ain¹jau³su².

8 I³sxã³ su²lhxã³ ã³ya²lu¹tain¹ka³tu³ A²ki³lha³lxa²li²
 ã³ha³lo²sa²tã³nã¹ain¹nũ²nhai¹.

9 Nxe³jau³su² nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³tu³
 a²wa³kxẽn³yah³lai²na² ãh¹nxe³ta³ kã¹i³te³ji¹wi¹?
 Nxe³ju³ju¹ta²na² e³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹.
 A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ã³xi²ka³tu³
 ã³lxi³thi¹nxa³tũ³ka³txai²na² sun²tã²hxa³tain¹tu¹wi¹.
 Nain¹ka³tu³ a²nũ³ka³txi³ ã³xa² hai³sxai²na²
 sa²si³wẽ³no³tũ¹hain¹tu¹wi¹.

10 Txa²wã¹sũ³na² ã³wha²li¹txã³nxu¹ta²na²
 nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³te³nah¹lxi¹:

“Txah³lxa³kxa³txa², a²nũ²a² sxi²ha²
 ton³te²nũ³kā³txai²na² o³nxa³jau³su²
 i³ye³kxain¹sxā³ so¹sxā³ ā³sxā³
 ā³na¹ain¹kā³txa², kwēn¹ta²na²
 si³ka³lah³xan¹kā³khai³xa²hxi²kan¹khai¹nxe³ka³txi³lā²na³li¹.
 11 Nxe³ju³ta²na² Txa²wā¹sũ³na²
 kãi³ain¹na²hē³li¹. Nũ³kxũn³khai¹nxe³ju³txai²la¹wi¹.”
 Ũ³wha²li¹txā³nxũ¹ta²na²nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²ti¹.
 Nxe³jau³xai²li²i²yah³lxin¹ta²lu¹wi¹.

Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

12 Nxe³sxā³ wān³txa² hāi³jau³xai²na²
 Je³su²jah³la² hi²sen³su² i³ye³kxain¹sxā³
 wā³nxĩn¹te² si³yxau³kā³nũ³kā³txai²na² ko³nxe³ti³
 kãi³ain¹ju³ta² i³kwai²kxũ¹nhain¹ta¹hxai²hē¹la².
 Nxe³jau³xai²na² tũ¹kā³txai²na² sa²kxai³lu²
 wi¹ko³ni²ye²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².
 Ai¹nha²kxai³ Je³su²jah³la² i³sxā³
 ũ³tĩ¹kxi²ti³ten³khaix¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹
 yuh³lxain¹ta¹hxai²hē¹la².

— A²nũ²a² kãi²li³nũ³kā³txai²na²
 i³xan³ta³kxi²nē³lain¹kxa²yan³ti³su² ki³nhai¹.
 Ta¹hxai²hē¹la². Ai¹nha²kxai³, wā³nxĩn¹te²
 nũ³kā³txai²na² sa²kxai³lu² hāi¹nxe³sxā³ Je³su²jah³la²
 ā³ain¹sxā³ i³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹la² ũ³yho³ha³kxi²ki³ai²na²
 ũ³hũ¹ain¹ki³ju³ta²i³yau¹ũ³jau³su¹

13 Nxe³nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a² kwa²
 ā³nhai¹tũ³kā³txi³la³ha²kxai³ E³ro²jah³la²
 a²sa³wi³ha³lxa² kwa² ā³nhai¹tũ³kā³txi³la³ha²kxai³
 ā³nũ²kxain¹sxā³ Je³su²jah³la² ān³tĩ³xain¹ta¹hxai²hē¹la².
 Nxe³tũ³kā³txai²na² sa²kxai³lu² ān³tĩ³xain¹ka³tu³
 ko³nxe³ti³ e³jau³su² ain³kxain¹te³lhxā³

Je³su²jah³la² wah³nxe² yxau²xai³ain¹ta¹hxai²hē¹la².
 14 Ai¹nha²kxai³ ā³tĩ³xain¹sxā³ ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— ĩ³tih³nxe³nē³jah¹lāi³. Wān³txa² ya²la³lyau³xa²
 e³jah¹lo²sa² nhi¹lxi¹. A²nũ²a² ĩ²li³te²a²
 ye³an³txa³nih¹kxan²ti³ hxi²kan¹khaix¹kxan²ti³
 wxāi²na² yuh³lxi³jah¹lo²su² sī¹nxa³lxi¹. Yxān¹ta¹,
 sa²wai³wait³sxā³ Txa²wā¹sũ³na² wān³txa² wain³txi³
 ĩ³yau¹ũ³ai¹nhxai²nĩ¹nhē³li¹. Nxĩ¹nha²kxai³
 wān³txa² wain³jau³xan²tu³ ĩ³yau¹ũ³sa²sī¹nhē³li¹.
 Ro³ma²no² nũ³kā³txa² a²hxi²kan¹jah¹la²
 Se²sa³jah¹lo²su² a²nũ²a² ũ³yho³ha³kxi²ki³ai²na²
 ũ³hũ¹ain¹ki³ta³nxa² hāi¹nxā¹ta³nxa² ĩh¹nxe²
 wain³txi³ kãi³sĩn¹te³la¹ji¹wi¹? Nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

15 Yxān¹ta¹ tũ¹kā³txai²na² wi¹lhin¹ki³lxo³nxe³ju³ta²
 Je³su²jah³la² wi¹kō³nha²ta¹hxai²hē¹la².
 Wi¹kō³nha²kxe³su² ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ wān³txa² kō³nxe³jau³xa²
 sa²yxo²sai¹sa²te³lhxā³ ten³nx2ti³ji¹wi¹?
 Ũ³yho³ha³kxi²ki³ai²na² tē³sxā³ ũ³hũ¹sah¹lxi³hē¹li¹.
 ĩ²ti³ten³sa³nhai¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

16 Nxe³nxa²ha¹te¹ tē³sxā³ ũ³hũ¹ain¹nxa²ha¹te¹
 Je³su²jah³la² ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Ta³ki¹ai²na² a²ta³lo³nāu³ai²na²
 wān³txa² jau¹xai²na² ũ³wha²li¹lain¹jau³xa²
 ĩh¹te²a² a²ĩ³lxi³su²ji¹wi¹? A²nũ²a² ye³na²
 ũ³wha²li¹lain¹kxe³su² te²a² ĩh¹nxe³te²a²
 a²ye³nhũ³ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹:

— A²ĩ³lxai²na² Se²sa³jah¹la² a²ĩ³lxi³su² ha²kxai³
 a²ye³nai²na² Se²sa³jah¹la² a²ye³nhũ³nha²kxai³
 sīn¹te²jai¹ti²ti¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

17 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²
 i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:
 — Se²sa³jah¹la² a²yen³kxi³khai³xa²,
 ũ³hũ¹xi²yah³lxi¹nha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na²
 a²yen³kxi³khai³xa², ũ³hũ¹xi²yah³lxi¹nha²kxai³
 nxe²xai³jah³lxi³hẽ¹li¹. Je³su²jah³la²
 nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³jau³xai²na²
 i³wã³wã³ta³kxi²nyhain¹sxã³ã³kõn³ton³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

A²nũ²a² ya³lu²te²su² te²a² ka³tẽn³su²
 i³sa²yxau³xi²ju³ta³nũ³su²

18 Nxe³nxa²ha¹te¹, Sa³tu³se²a² nũ³ka³txa²
 ã³nhai¹tũ³te²nãu³xai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹
 i³ye³ain¹to³jau³xa²sa¹:
 — A²nũ²a² ya³lu²kxai²nãn²tũ³ ka³tẽn³su²
 i³sa²yxau³xi²ju³ta³nũ³a² yũ²nxa³lho³li¹.
 Nain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³tũ³ka³txai²na²
 kwa² ã³nhai¹tũ³ka³txa² wxã³sxã³ Je³su²jah³la²
 i³wã³txi³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

19 i³wã³txi³nyhain¹te³nah¹lxi¹:

— Je³su²jah³la² i³tih³nxe³nẽ³jah¹lãi³.
 i³yau¹ũ³sa²sĩ¹nhẽ³li¹. Moi³se²ah³lu¹ta²na²
 wãn³txa² e³jau³xau³hxai²tẽx¹ta² Sũ³na²
 wãn³txa² i³yau¹ũ³nẽ³te³nah¹lxi¹: “In³txi³su²
 ya³lu²kxi²kxai²nũn³tũ³ a²wẽ³ha³lxi³khai³xa²
 yũ²nxa³kxe³su²ha²kxai³a²lon³yah³lai²na²sa²kxai³lu²
 a²txu¹ha²so¹nyha¹ta¹ka³lxai³tã²so¹nyha¹txai²li¹,
 a²lo³na²ya³lu²kxi²jah¹la²ta²ha²wet¹lsi¹jau³sa¹.”
 Moi³se²ah³lu¹ta²na²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tũ³wi¹
 20 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²lon³ti³tãu³xa²ha¹li¹
 ha¹li¹ha¹li¹ka³na³ki¹yxau³ain¹nũ²nhai¹.
 A²hxi²kan¹te²a²txu¹ha²so¹ka³tũ³hã²wxãn³txa³

ye³jen¹nâu³a² ya³lu²nũ²nhai¹. Hai³txi³ wê³sa³la³
yũ³ti³he¹nxa³nũ²nhai¹. 21 Nxe³ha²kxai³ wê³sa²
yũ²nxa³ha²kxai³ a²lon³yah³la² so¹nũ²nhai¹.
Nxe³nũ²la² in³txa² ya³lu²nũ³nũ²nhai¹.
Hã²wxãn³txa³ a²lo³na² ă³xah³la² so¹nyhu¹i²
ya³lu² nxe³nũ²nhai¹. Hai³txi³ wê³sa³la³
we¹ti³hex¹to³hxa³nũ²nhai¹. 22 Nxe²xai³sxã³
a²lon³ti³tâu³xa² ya²lun¹txa²hxan³nũ²nhai¹. Yxãn¹ta¹
hxi²kan¹txi³ wê³sa² we¹txa³nũ²nhai¹. Hã²wxãn³txa³
txu¹hai²na² so¹sxã³ ă³ain¹ta¹ka³lxu³su² ha²kxai³lu¹
ya³lu²nũ³nũ²nhai¹. 23 Jã¹nxe³ha²kxai³lu¹
yan¹nâu³a¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ki³tâu³a¹
ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu² i^hte²la³ta³ in³txa²
wê³sãi¹ah³lo²khai³su² hĩ³te³ji¹wi¹, a²yo²ha³kxa¹
so¹nha²xai³ain¹na²ha²kxai³lu¹? Nxain¹ta¹hxai²hê¹la².
24 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹
ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Kwa²yxah³lxi¹lxi¹. Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²
ă³ne³to³yah³lxa³nha²kxai³ Sũ³na² wã³nxĩn¹ju³ta³la³
ă³ne³to³yah³lxa³nha²kxai³ nxe³yah³lxi¹lxi¹.
25 Yan¹nâu³a¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ki³tâu³a¹
txu¹ha² so¹ki³ju³ta³nu³a² yũ²nxa³lho³li¹. Oh³xan¹ta²
nũ³ka³txa² yã¹nxa²ki³tu¹wi¹. 26 Kxã³nxu¹ta²na²
Moi³se²ah³lu¹ta²na² wãn³txa² i³yau¹ũ¹nhẽ³jau³xa²
wi¹ko³nyhah¹lxin¹ta²lu¹wi¹. A²nũ²a²
ya³lu²te²na² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²si¹kxe³su²
ĩ³yau¹ũ¹nhẽ³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Wãn³txu¹ta²na²
hi³a² nxã³nxa² ka³ten³nxã³nxa² i³sa²tê³kxan²ti³
wã²nhxa³nxa³kxe³su² nxe³jau³xu¹ta²nãn¹jau³xa²
nxe³te³nah¹lxi¹: “Txai²na² A³bra³ău²ah³la² Sũ³na²
Si³yxau³kah³lo²sa¹ha²kxai³ I³sa²kah³la² Sũ³na²
Si³yxau³kah³lo²sa¹ha²kxai³ Ja³ko²ah³la² Sũ³na²

Si³yxau³kah³lo²sa¹ha²kxai³ hĩ¹na¹ nxe³te²sa¹wi¹.
 Txa²wã¹sũ³na² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.
 27 Nxe³ha²kxai³ ha¹li¹ ka³na³ki¹ jah¹lo²nãu³xai²na²
 ka³ten³su² yxau³ain¹na³li¹. Txa²wã¹sũ³na²
 a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² yxo²ha³kxa¹ ka³ten³sa²na³li¹.
 Kxã³nãu³u¹ta²kxai³ ya³lu²ain¹kxa²ha³tã³nxã²tu³
 hĩ¹na² ka³ten³sain¹na³li¹. Nxe³ha²kxai³
 wxa²nũ³ka³txai²na² Txa²wã¹sũ³na²
 a²ya³la³tu³jau³xa² ã³ne³wxe³yah²lxa³lxi¹. Je³su²jah³la²
 ta¹hxai²hẽ¹la².

Txa²wã¹sũ³na² wãn³txu¹tai²na² wa³to²hi²
 wxi²kan¹jau³su²

28 Nxe³nxa²ha¹te¹, ha³teh³nxã³nxa²
 a²hoh³lxi³su¹ tũ³ka³txa² ka³na³ka³na³jah¹la²
 yau³son³ta¹hxai²hẽ¹la². Yau³son³nũ²la²
 Je³su²jah³la² a²wãn³txa² sa³tu³se²a²
 nũ³ka³txai²na² ĩ³ye³kxi²yhain¹jau³xai²na² wain³txi³
 ĩ³wa²lũ³xain¹jau³xai²na² ain³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Ain³kxain¹ka³tu³ ha³teh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³su²
 jah¹lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹ Je³su²jah³la²
 ĩ³wã³txi³te³nah¹lxi¹:

— Txa²wã¹sũ³na² wãn³txu¹tai²na² ĩh¹jau¹la³tã³
 wa³to²hi² wxi²kan¹jau³la³ te²la¹xã³?

29 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹
 ĩ³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

— Wa³to²hi² wxi²kan¹jau³xa²sa¹: “I³sa³e²
 nũ³ka³txã³. ĩ¹ne³ka²sah¹lxi³wxi¹. Sũ³na²
 Si³yxau³tãu³ai²na² A²hxi²kan¹txa² Si³yxau³tãu³ai²na²
 hã¹ĩ¹nxe² ka³na³ka³na³jah¹lo²su² na³li¹.

30 Nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³kah³la²
 Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³kah³lai²na²

a³lxi²txai¹nhē³li¹. Wxa²ē¹nāu³ai²na² whāi²na¹
 a³lxi²txai¹nhē³li¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
 yxo²kwai³nha²kxai³ wi¹lain³kxi¹nha²kxai³
 nū³kxūn³txi³ sa²yxo²we¹tha²kxai³
 nxe³txai¹nhē³li¹.” 31 Nxe³nxa²ha¹te¹
 ā³ta³lo³hē¹jau³xa²sa¹: “Wxa²wā³kxa²
 yxau³nūh¹nxa²te²su² te²a² a³lxi²nha²kxo² yā¹nxe²
 a³lxi²txai¹nhē³li¹.” Ha¹lin¹jau³xai²nān²tū³ wa³to²hi²
 wxi²kan¹khaix¹jau³xai²la¹wi¹. Hai³txi³ ā²la²
 wxi²kan¹jau³la³yū²nxa³wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

32 Nxe³nxa²ha¹te¹ ha³teh³nxā³nxa²
 a²hoh³lxah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:
 — ĩ³tih³nxe³sa²jah¹lāi³. Wxa²wān³txa²
 wain³khai¹nx2na³li¹. Txa²wā¹sū³na² hāi¹nxe²
 ka³na³ka³na³tā³li¹. Hai³txi³ Sū³na² ā³la³
 yū³ti³he¹xai¹nxa³wi¹. Nxe³nñ¹jau³xai²na²
 a²ya³la³jau³khaix³ai²la¹wi¹. 33 Txa²wā¹sū³na²,
 txa²wā¹ē¹nāu³a¹ whāi²na¹ a³lxi²kī³sa²kxai³
 Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹lain³kxi²nē³lha²kxai³
 nū³kxūn³txi³ sa²yxo²we¹kī³sa²kxai³ txa²wā¹wa³kxa²
 yxau³nū¹nhē³te²su² te²a² a³lxi²nē³nha²kxa²
 yā¹nxe² a³lxi²kī³sa²kxai³ nxe³ju³ta²na² whāi²na¹
 wa³to²hi² wxi²kan¹ju³ta²la¹wi¹. Hai³txi³
 ka³yxuh³xa² su²lhā³sxā³ ũ³hī³lhxā³ Txa²wā¹sū³na²
 ũ³hū¹ain¹kī³ke³la³te²kxai³, nxe³ju³ta² wa³to²hi²
 wxi²ka¹nhī³nx2nxa³wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

34 Nxe³jau³xai²na² sa²nēn¹nha²jau³xai²na²
 ĩ³wa²lū³xi²kxe³su² Je³su²jah³la² a²hi²sen³kxai³lu²
 ain³kxain¹ka³tū³ ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yxo²wet¹sxā³
 yxau²xai³ju³ta² jū¹nxa² ā³ne³wxe³ton³nī¹lxi¹.
 Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³hī¹nān¹te²tū³

a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ yu³lhxai¹nha²kxai³, hai³txi³
Je³su²jah³la² ĩ³wã³txi³sain³ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².

*Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³jah¹la²
ĩ³yau¹ũ³nẽ³jau³su²*

³⁵ Nxe³nxa²ha¹te¹ Txa²wã¹sũ³na² sxi²hẽ¹nãu³a¹
Je³su²jah³la² ĩ³ye³ta¹hxai²hẽ¹la². Wãn³txa²
ĩ³yau¹ũ³te³lhxã³ ĩ³ye³te³nah¹lxi¹:

— Ha³teh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³su² tũ³ka³txa²
a²wãn³txi³kxai³lu¹: “Sũ³na² A²hxi²kan¹ta²
Si³yxau³tãu³lo³jah¹lo²su² jah¹la² Ta³vi²yah³lu¹ta²na²
a²ne³tah²nãu³ai²la¹wi¹.” Nxe³ain¹na³li¹
Nxe³jau³xai²na² a²si³yxau³tãu³khai³xa²

ĩ³yau¹ũ³nx2ta¹tu¹wi¹. ³⁶ Nxe³nx2ta¹te³nah¹lxi¹:
Kxã³nxxĩ¹nu¹ta²na² Ta³vi²yah³lu¹ta²na²
ĩ³ye³ta¹hxai²hẽ¹li¹. Wãn³txa² Txa²wã¹sũ³na²
A²yãu³ka³jxah¹la² a²hi²sen³su² ĩ³ye³sxã³
ũ³hũ¹ain¹jau³su² ĩ³ye³ta¹hxai²hẽ¹li¹. ĩ³ye³te³nah¹lxi¹:

“Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹la² a²yxo²wãn³txi³kxai³lu²

Txa²wã¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³jah¹la²
ain³kxi²ti³an¹jau³kxai³lu¹: ‘Txa²wi¹nẽ³tãu³a¹
ã³wxe³txu¹li¹. Nxĩn¹kxai²nãn²tu³

wxa²ko¹ko¹xa² a²yxo²ha³kxa¹
wxa²yu³hẽ³nãu³a² wa³ka³ti³lot3sxã³
a³hi²si¹hai¹na¹tu¹wi¹.’ Txa²wã¹sũ³na²
Si³yxau³jah¹la² ta¹hxai²hẽ¹li¹.”

Ta³vi²yah³lu¹ta²na² ta¹hxai²hẽ¹li¹.

³⁷ Jã¹nxe³jau³su² Ta³vi²yah³lu¹ta²na²
a²yxo²wãn³txa² a²hxi²kan¹jah¹lo²si¹ke³la³te²kxai³
ĩh¹nxe³sxã³ a²ta²lhot3hĩ³te²la¹xã³? Je³su²jah³la²
ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³jau³xai²na² a²nũ²a²

kāi²li³tũ³ka³txa² ain³kxain¹ka³tu³ kãin²
ka³li³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

*Ha³tẽh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³su² tũ³kã³txi³su²
ĩ³yau¹ũ³jau³su²*

38 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²hi²sen³kxai³lu¹
a²nũ²a²nãu³xa² ĩ³yau¹ũ³hain¹te³nah¹lxi¹:

— Ha³tẽh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³su² tũ³ka³txa²
wi¹ĩ²jah¹lxi³hẽ¹li¹. Nxe³tũ³ka³txa² hi²sen³su²
wã²la² a³lu²ka³lo³a² ũ³whi²kxi²nha²nũ²la²
a²nũ²a² hxi²kan¹te²yã¹nha²kxe³su²
yxo²kwai³no³tai¹nhxai²na²hẽ³li¹. Tĩh³na²

sxi²je³na² nxũ²kwai³ye³lo³tĩh³na²
ã³nxai³tãu³a² wi¹le³kxi²nyhain¹ju³ta²
yxo²kwai³no³tain¹nũ³nhxai²na²hẽ³li¹. 39 Ju³te²a²

nũ³ka³txa² ã³nũ²kxi²thĩ³nai²na² ã³wxe³ka³lo³a²
sa²nẽn³nha²khaix¹nxe³te²a² ã³wxe³ka³lo³a²
yxo²kwai³no³tai¹nha²kxai³ a²nũ²a² ã³nũ²kxi²sxã³
yain³kxi²nyhai¹nhxai²na²hẽ³ nxe³tãu³a²

te²yã¹nxe³sxã³ ã³wxe³ju³ta² sa²nẽn¹kxi²khaix¹nxe³ta²
ã³wxe³ka³lo³a² yxo²kwai³no³tai¹nha²kxai³
nxe³nyhai¹nhxai²na²hẽ³li¹. 40 Nxe³kxa²yu³su²

txu¹ha² wha³tẽ³son³ta¹ka³lxa² yen³kxa²
kãi³so¹kxi²te³lhxã³ nxe³ai¹nhxai²na²hẽ³li¹.
Nxe³ain¹tãu³a² Txa²wã¹sũ³na² yau³ka³lxa¹txi³
wi¹le³kxi²ki³lxo³xai¹nhxai²na²hẽ³li¹. Ain¹ta¹
ain³kxi²nyhai¹nxa³lho³li¹. Kxãn³nãu³a¹

ko³nxe³khai¹nxe³sxã³ ĩ³yĩ¹li²nu¹hain¹tu¹wi¹.
Yxãn¹ta¹ nxe²kãi³ai¹nxa³tũ³ka³txa² ko³nxe³ti³
ĩ³yĩ¹li²nu¹hain¹ju³ta² kũ³we²ki²la² kãi²nxa³lho³li¹.
Je³su²jah³la²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Txu¹ha² yen³kxi³txa²ta¹ka³lxa² ĩ³yau¹ũ³jau³su²

41 Nxe³nxa²ha¹te¹, kwa³ta³la² kãin²tẽ³na²
 Sũ³na² sxi²nhãu³ã¹ sxa³tẽ³na², ta¹hxai²hẽ¹la².
 A²nxe³tẽ³na², a²nũ²a² ka³lxa²te²nãu³xa²
 wxã³sxã³ a²yen³kxa² ũ³yho³ha³kxi²ki³a²
 ũ³whi¹sxã³ ũ³wha¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la²,
 Txa²wã¹sũ³na² ũ³hũ¹te³lha³ka². Nxe³nxa²ha¹te¹
 Je³su²jah³la² ã³wxã³sxã³ kwa³ta³lẽ³nai²na²
 un²ta³kxi²nxa³je³na² ã³wxe³ain¹ka³tu³ a²nũ²a²
 i²te³lhxã³ ã³wxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³a¹
 a²nũ²a² a²yen³kxi³khaix¹sa² te²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa²
 wxã³sxã³ a²yen³kxa² ũ³yho³ha³kxi²ki³a²
 sa²kxai³lu² ki³ka³lxa¹txi³ ũ³wha¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 42 Nxe³ju³ta² txu¹ha² wha³te³son³ta¹ka³lxa²
 yen³kxi³txa²ta¹ka³lxa², ã³wxã³sxã³ ki³jũ¹li³ki³a²
 ki³ha¹li¹ ũ³wha¹ye²ta¹hxai²hẽ¹la². 43 Ain³te³na¹,
 Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu¹, a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa²
 i³kaix¹so¹sxã³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— A²ya³la³tu³ i³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹.
 Wha³te³son³ta¹ka³lxa²na² yen³ki³txa²ta¹ka³lxa²na²,
 a²yen³kxa² ũ³wha¹ki³a² kãi²nxa³kxan²ti³
 Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a² a²yo³ha² kãin²ye²na³li¹.
 Yxãn¹ta¹ a²nũ²a² a²wã³kon³tũ³ka³txa²
 yxo²ha³kxa¹ Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a² a²yo³ha²
 kãin²ye²ai¹nxa³wi¹. 44 Nxe³ju³ta² a²nũ²a²
 yxo²ha³kxa¹ a²yen³kxi³ki³ki³a² a²wã³kon³kxain¹kxa²
 so¹lxi³ ũ³hũ¹ain¹te¹ni²ti¹. Yxãn¹ta¹ ta¹ka³lxa²na²
 sa²kxai³lo³ yen³kxi³txa²kxa²ha³ta³nxãn²ti³nũ¹
 a²yen³kxa² yũ³kxe³su² yxo²ha³kxa¹
 ũ³hũ²hxa³te¹ni²ti¹. A²yain³txi³khai³xa²
 ũ³yho³ha³kxi²ki³a² yxo²ha³kxa¹ ũ³hũ¹te¹ni²ti¹.
 Ta¹hxai²hẽ¹la².

13

Sũ³na² sxi²ha² wxa²nai¹ain¹ju³ta³nũ³a²
ĩ³yau¹ũ³jau³su²

¹ Nxa²ha¹te¹ Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha², Je³su²jah³la²
 a³li³ta¹hxai²hẽ¹la². A³li³tãu³a² a²sa³wi³ha³lxa²
 ka³na³ka³na³te²hi²sen³su²ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— ĩ³tih³nxe³sa²jah¹lãi³. ĩ²txa²hẽ³li¹. Thĩ¹nai²na²
 yxo²ha³kxa¹ kãin²khaix1ni² wi¹khaix1ni² nx2na³li¹.
 Ta¹hxai²hẽ¹la².

² Nxe³yãñ¹ta¹ Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹
 ĩ³wa²lũ³xi²te²an¹jau³kxai³lu²:

— Sxi²hai²na² txah³lxa³kxa² wi¹txo³nain¹ju³ta²
 ĩ²in¹ji¹wi¹? Nxe³to³ta¹ kxãñ³nãu³a² txah³lxa³kxa²
 a²yxō²ha³kxa¹ wxa²nai¹ain¹tu¹wi¹. Ya²la³tu³
 hai³txi³ ka³tha¹li¹ ã³ne³hẽ²si²ka³txa² yũ²nx3tho³li¹.
 Ta¹hxai²hẽ¹la².

Ha³lo²a² kō³ton³ju³ta³nũ³a² ĩ³yau¹ũ³nẽ³jau³su²

³ Nxe³nxa²ha¹te¹ wã³la³ka³txa² O³li³ve²ra³ka³txa²
 Txa²wã¹sũ³na² sxih²yxō²a² ten³na¹ain¹je³nai²na²
 Je³su²jah³la² a²nũ³ka³txa² ã³wxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 ã³wxe³ain¹te³na¹, Pe²jah³la², Ti³a²kah³la²,
 Jo³ãu²ah³la² ãñ³tre²ah³la² whã²na¹, wxa²nxũh¹
 ĩ³wã³txain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

⁴ ĩ³wã³txain¹te³nah¹lxi¹:

— Nxe³sãn²si¹lxi¹. ĩh¹nxe³hĩ¹na²
 wxa²nai¹ain¹sĩñ¹te³ji¹wi¹? ĩh¹nxe³ti³wã³kxa²
 yau³son³sxã³ txa²wã¹ha³lo²a² ne³ki³son³ju³ta²nũ³a²
 ĩ²sxã³ wi¹kō³nha²hĩ³kĩ³te³ji¹wi¹? Nx-
 ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

⁵ Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² wãn³txi³kxai³lu¹
 ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Wi¹lĩ²nha²khai¹nxe³jah¹lxi³hẽ¹li¹.
 ĩ³ki³ha¹kxi¹nx2ti³ha³tai¹. 6 A²nũ²a² ka³lxa¹te²a²
 wxã³yah³lxi³ha³tai¹. Txai²yã¹nxe³ki³lxon³tu¹wi¹.
 Nxe³sxã³ wxã³sxã³ ki³han³jau³su²
 e³yah³lxi³te³nah¹lxi¹: “Txa²wã¹sũ³na²
 A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3sa²jah¹lo²sa¹wi¹.
 Wxa²kan³sxã³ wã³li²na¹hẽ³li¹.” Nxe³jau³su²
 e³yah³lxi³to³ha³tai¹. Nxe³yah³lxi³to³ha²kxai³
 wxa²nũ³ka³txa² ka³lxa¹ ã³nhai¹tũ¹sxã³
 ĩ³ki³ha¹kxi¹nx2ti³ha³tai¹. 7 Jã¹nxa¹jau³su²,
 ti¹na² yxau³tũ³ka³txi³nãu³xai²na² kãin²
 ã³nhe¹kxi²nyhu¹sxã³ su²lhã³nyhain¹kxai²nãn²tu³
 nũ¹ka³na¹ u²tãu³ai³tã² yxau³tũ³ka³txi³nãu³xai³tã²
 kãin² ã³nhe¹kxi²nyhu¹sxã³su²lhã³nyhain¹kxai²nãn²tu³
 nxe³jau³xai²nãn²tu³ ain³kxi²yah³lxin¹kxai²nãn²tu³
 ĩ³yuh³lxah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Ya²la³lyau³su²
 kxan²ti³ hai³txi³ hĩ¹nãn²tu³ ha³lo²ai²nãn²tu³
 ne³ki³so³nx3tho³li¹. 8 A²nũ²a² nũ³ka³txa²
 a²nũ²a² nũ³ka³txi³ ã³xa² a²lhun³tu²,
 ã³nhe¹kxi²nyhai¹nha²kxai³ a²hxi²kan¹ta²
 si³yxau³tãu³a¹ a²hxi²kan¹ta² si³yxau³tãu³ ã³xa²
 a²lhun³tu², ã³nhe¹kxi²nyhu¹ha²kxai³ ha³lo²a²
 ka³lxa¹ko³xa² kxĩh³nxã² sa²wi¹wi¹nha²kxai³ a²nũ²a²
 yain³txi³ txa²khai¹nxe³ha²kxai³ he³ja²lun¹ti³ha²kxai³
 nxe³ain¹tu¹wi¹. Nain¹kxai²nãn²tu³ txu¹ha²
 wẽh³ni³khaix1ta¹ka³lxa² ĩh³ju³ta² wxã³kxai²nãn²tu³
 wẽ³sa² a³li³lah¹kxi²ju³ta² hãĩ¹nxe³sxã³
 ã³si³we³te²ju²hẽ³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ ju¹taĩ²na²
 wxã³nũ¹nx2ti³kxai²nãn²tu³ khãuh³yxah³lxin¹ju³ta²
 ã³si³wxe³tu¹wi¹.
 9 Nxe³yãn¹ta¹ ha³lo²ai²na² sa²wai³wait3sxã³
 nũ¹hĩ²jah¹lxi³hẽ¹li¹. Ju³te²a² nũ³ka³txa²

hxi²kan¹ta³ nũ³ka³txa² ã³yã³nũ²kxai¹nha²kxai³
 nxe³sxã³ i³nx2ti³sxã³ ãn³yũ³nx2tai¹nha²kxai³,
 Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³nũ²kxi²thi³nãu³a²
 i³ta³lo³su²nx2ti³ha²kxai³, nxe³nx2ti³ha³tai¹.
 Txa²wãn³txa² yxo²i²sah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
 wxa²ha³lo²a² wa³kxẽ³nxa² si³yxau³ka³txa²
 ko³ver³na³to²yah³lo²su² ha²kxai³
 ã³sa²so¹nx2ti³ha²kxai³ wxa²nũ³ka³txa² wa³kxẽ³na²
 si³yxau³kxa³ta² Pre³si³tẽn²jah³lo²su² ha²kxai³
 ã³sa²so¹nx2ti³ha²kxai³ nxe³nx2tai¹nha³tai¹,
 Nxe³nx2tain¹kxai²nãn²tũ³ yxo²i²sah³lxin¹ju³ta²
 i³wã³txi¹nx2ti³tu¹wi¹. Nxe³nx2tain¹kxai²nãn²tũ³
 txũ¹ka³txai²na² whãi²na¹ Sũ³na² wãn³txa²
 wi¹jau³xa² i³hen³txain¹yah³lxin¹tu¹wi¹.
 10 Yah³lxin¹nha²kxai³ ha³lo²a² hãi¹nxe³ti³xa²
 a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ wãn³txa² wi¹jau³xa²
 i³yau¹ũ³ain¹yah³lxin¹tu¹wi¹. A²nũ²a² i²li³te²na²
 ko³nxe³ti³ kãi³ju³ta² i³ãin²ta³kxi²nha²sxã³
 ã³kxai²nãn²tũ³ yxo²i²sain¹kxai²nãn²tũ³
 nxe³te²su² te²na² a²ẽ¹na² sa²hau³ko³tai¹na¹ju³ta²
 yũ³jau³nũ³su² i³yau¹ũ³ain¹yah³lxin¹tu¹wi¹.
 i³yau¹ũ³ta³lu²nain¹yah³lxan³tãu³a²
 ha³lo²ai²na² ne³ki³so³nxa³lho³li¹,
 11 Nxe³nx2tain¹kxai²nãn²tũ³ i³nx2tain¹sxã³ a²nũ²a²
 ãn³yãn³nũ²kxi²ju³ta² ã³yũ³nx2tain¹kxai²nãn²tũ³
 hxi²waun³ta³kxi²nhyah¹lxin¹txa³hẽ¹li¹. “Ih¹nxet3sxã³
 i³ye³kxai¹na¹lhon³ku².” Nxe³yah³lxin¹txa³hẽ¹li¹.
 Nxe³nx2tain¹kxai²nãn²tũ³ wãn³txa² wi¹jau³xa²
 Txa²wã¹sũ³na² a²hi²sen³su² ũ³hũ¹nx2ti³tu¹wi¹.
 Nxe³jau³xai²na² so¹lxin³ i³ye³kxi²txain¹yah³lxin¹hẽ¹li¹.
 Wxãi²na² i³ye³kxain¹yah³lxin¹jau³xa²
 hai³txi³ wxa²wãn³txi³khai³sxa³lho³li¹.

Txa²wā¹sũ³na² A²yāu³ka³jxah¹la² Wi¹lhin¹jah¹la²,
 nxũ²kwāi³yxau³nx2ti³jah¹la² i³ye³kxi¹nx2ti³si¹tu¹wi¹.
 12-13 Nxe³hī¹na¹ yxo²i²sah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
 a²nũ²a² a²yxo²ha³kxa¹ i³an³ta³kxi¹nx2tain¹tu¹wi¹.
 A²nũ²a² yxo²i²xa³te²na² sa²kxai³lu² a²lon³khai³xa²
 i³ya²lut1si¹jau³su² ā³yũ³so¹nha¹tu¹wi¹. A²wi³na²
 sa²kxai³lu² a²wē³sa² khai³xa² ā³yũ³so¹ha²kxai³
 a²wē³ha³lxai²na² sa²kxai³lu² a²wi³na²
 a²hā³ka³na² nxe³sxā³ ā³yũ³so¹nyhai¹nha²kxai³
 nxe³nyhai¹nha³tai¹. Te²yā¹nxe³jut3su²
 nxe³nx2ti³kxai²nān²tu³ sa²yxo²ā³syah¹lxi³txa³hē¹li¹.
 Sa²yxo²ā³syah¹lxan³kxai²nān²tu³ kxā³nāu³a¹
 Txa²wā¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³ju³ta³nũ³a²
 yxau²xai³yah³lxin¹tu¹wi¹.

Khāuh³lxa³thin¹khai¹nxe³ju³ta³nũ³a²
i³yau¹ũ³nē³jau³su²

14 Nxe³yān¹ta¹, i³lxi³thin¹ti³he¹nxa³jah¹la²
 a²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ wxa²khot3thun¹jah¹la²,
 wxā³sxā³, Txa²wā¹sũ³na² sxi²ha²
 ā³wih¹sxā³ sa²nxũ³sxā³ yxau³ain¹tu¹wi¹.
 Nxe³ju³ta² wain³ti³hex1te²sxa³yu²hē³li¹.
 A²nxe³jah¹lai²na² wxā³sxā³ yxau³ain¹na³na¹
 nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ā³naun³ti²
 ā³nih³jah¹lxi³hē¹li¹. Ju³te²a²ko³xa² yxau³te²su²
 te² i³nxa² wā³la² kī³ka³txa² ā³nih³jah¹lxi³hē¹li¹.
 Ũ³wha²li¹txā³nxu¹txai²na² i²yah³lxin¹kxai²nān²tu³
 ā³ye³wxe³yah³lxin¹tu¹wi¹. 15 Nxe³ju³ta² a²nũ²a²
 sxi²ha² ne³ka³nah²nāu³ā¹ he¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³
 wxa²yen³kxa² sxi²hē¹nāu³ai²na² wi²sxa³kxai²nān²tu³
 ā³wi²hxi²sxā³ so¹yah³lxi³txa³hē¹li¹. Hāi¹nxe³sxā³
 u²lā³ni¹jah³lxi³hē¹li¹. 16 Jā¹nxe³sxā³ a²nũ²a²

hai³sxa³nâu³a¹ he¹yah³lxin¹kxai²nân²tu³ ã³wa²li²sxã³
 wã²la² ha³la³sa³nân¹ka³lo³a² wxa²so¹xi²te³lhxã³
 sxi²ha² ã³wi²hxi²sxã³ wxa²so¹xah¹lxi³txa³hẽ¹li¹.
 Hãi¹nxe³sxã³ u²lã³ni¹jah³lxi³sã²nhẽ³li¹.
 17 Kõ³nxe³jah¹lai²na² wxã³ju³ta²nân²tu³ txu¹ha²
 wẽ³nhain¹te²su² te²na² kãin² khãuh³nxain¹tu¹wi¹.
 Txu¹ha² a²wẽ³sa² ã³hi³lain¹te²su² te²na²
 kãin² khãuh³nxain¹nũn³tu¹wi¹, hxi²kan¹txi³
 ã³ni³hai¹nxa³ha²kxai³lu¹. 18 Nxe³yân¹ta¹
 wã³txi²tãu³a¹ ã³nih³yah³lxin¹ke³la³te²kxai³
 kãin² khãuh³yxah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹.
 Nxe³yah³lxin¹kxa²yan³ti³su² Txa²wã¹sũ³na²
 ĩ³ye³kxi¹jah³lxi³hẽ¹li¹. 19 Nxe³hĩ¹nâu³ãn²tu³ ha³lo²a²
 kõ³nxe³khai¹nxe³ju³ta² ĩ³lxi³thin¹ti³he¹nxa³ju³ta²
 yũ³tu¹wi¹. Txa²wã¹si³kxã³nâu³hĩ¹nũ¹ta²nân¹te²tu³
 Txa²wã¹sũ³na² ha³lo²ai²na² we¹thĩ¹nân¹te²tu³
 a²kõ³nxe³ju³ta² yũ³ju³ta² kũ³we²ki²la²
 kõ³nxe³thi¹nxa³ha²kxai³ yxan¹nâu³a¹ ha³lo²a²
 nxe²xai³tãu³a¹ kõ³nxe³ju³ta² yũ³ju³ta³nũ³a²
 kũ³we²ki²la² kõ³nxe³thi¹nxa³ha²kxai³
 nxe³te²sxa³yu²hẽ³li¹. Nxe³yân¹ta¹
 a²kõ³nxe³ju³ta²nân²tu³ ĩ³ye³kxi¹nx2ta¹ju³ta²nân²ta²
 so¹lxi³ ã²la² kõ³nxe³thin¹khai¹nxe³ju³ta²
 yũ³hĩ³nx2na³li¹. Nxe³ju³ta² a²nũ²a²
 ã²la² kxa²kãin² khãuh³lxa³ti³hĩ³nx2na³li¹.
 20 Nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹hxi²kan¹ta² si³yxau³tãu³a¹
 ha³lo²ai²nân²tu³ kõ³nxe³khai¹nxe³ju³ta²nân²tu³
 ã³yã³ni²lã³ain¹sãn²tu¹wi¹, a²nũ²a²
 Txa²wã¹sũ³na² hxi²ka² ã³yũ³so¹xi²kxe³su²
 te²a² a³lxi²khaix1ai¹nha²kxai³lu¹.
 Ā³yã³ni²lã³ai¹nxa³ke³la³te²kxai³ hai³txi³ a²nũ²a²
 ka³na³ka³na³ta² he³la³ku³ yxau²xai³lhĩ³nx2nxa³wi¹.

A²yo²ha³kxa¹ h³xan³khaix1hĩ³nx2na³li¹.

21 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² a²ten³te²su² te²an²tu³ĩ³ki³han³jau³su² ĩ³ye³kxi¹nx2ti³kxai²nãn²tu³: “Ti¹na²Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³jah¹la²he¹na³li¹. ĩ²jah¹lxi³hẽ¹li¹.” Ta³nxa², “Nũ¹ka³na¹, Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³jah¹la²he¹na³li¹.” Ta³nxa² nxe³nx2tain¹kxai²nãn²tu³yo²ĩ²ain¹sxã³ yxau²xai³lyah³lxi³txa³hẽ¹li¹.
22 A²nũ²a² ã³wxã³ain¹sxã³ ĩ³ki³ha¹kxi¹nx2tain¹tu¹wi¹. Nxe³ju³ta² ka³na³ku² te²a²: “Txai²li² Txa²wã¹sũ³na²A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3sa²jah¹lo²sa¹wi¹.” Ka³na³ku² nũn³te²a²: “Txai²li² Txa²wã¹sũ³na²wãn³txa² ĩ³hen³txi³jah¹lo²sa¹wi¹.” Nxe³nx2tain¹tu¹wi¹. Nain¹kxai²nãn²tu³Txa²wã¹sũ³na² a²nũ³kxũn³ju³ta² ki³lxot3sxã³kãi³ain¹tu¹wi¹. Ain¹sxã³ a²nũ²a² Sũ³na²ã³yũ³so¹te² ĩ³nxai²na² ĩ³ki³ha¹kxi¹nx2tain¹tu¹wi¹. On²sxã³ yxo²ĩ²ain¹yah³lxin¹kxa²yan³ti³su²ye¹nx2ta¹wi¹. 23 Yxa¹nã¹nhĩ¹na² ha³lo²ai²nãn²tu³nxe²xai³tu¹wi¹. Nxe³yãn¹ta¹ Txai²li² kwẽn¹ta²na²ĩ³hen³txi³nx2ta¹wi¹. Jã¹nxe³nx2tain¹kxa²yan³ti³su²nũ¹hĩ²jah¹lxi³hẽ¹li¹.

Je³su²jah³la² wxã³ju³ta²nũ³a² ĩ³yau¹ũ³nẽ³jau³su²

24 Yxan¹nãu³a¹ a²kq³nxe³ju³ta²nãn²tu³ne³ki³son³kxai²nãn²tu³ a³lan²tan¹ki³ain²ti³ĩ³ka³nxa³hi²ha²kxai³, ka³nxah³tan¹ki³ain²ti³ĩ³ka³nxa³hi²ha²kxai³ nxe³ain¹tu¹wi¹. 25 Jã¹nxe³sxã³i³la³kxa² wẽ³ha³lxa² whãi²na¹ oh³sĩn³nãu³a¹a³hai¹nha²kxai³ oh³nãu³a¹ yxau³te²su²te²a² hxi²kau³kaun³ti³ ã³nxai³lai¹nha²kxai³nxe³ain¹tu¹wi¹. Nxe³sxã³ o³sĩ³na² whãi²na¹

ĩ³ã³lxi³ti³si¹tu¹wi¹. 26 Nxe³tãu³a¹ Txai²na²
oh³sĩn³nãn¹ka³lo³a² hãn³ta³ka³lo³a² whãi²na¹
a³ka³nxi²na¹ka³tu³ wxã³na¹tu¹wi¹. Nũ³kxũn³txi³
ĩ³kĩx³khai¹nxe³ha²kxai³ wxã³na¹tu¹wi¹.
Wxã³na¹ju³ta²nãn²tu³ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹
ĩ²sain¹tu¹wi¹. 27 Nxe³na¹kxai²nãn²tu³
oh³xan¹ta² nũ³ka³txa² ka³lxa¹te² nũ³ka³txa²
ĩ³sa²si¹hã³ai¹na¹tu¹wi¹. ĩ³sa²si¹hã³ai¹na¹kxai²nãn²tu³
a²nũ²a² Txa²wã¹sũ³na² ã³yũ³so¹kxe³so¹lxin³te²kxai³
so¹sxã³ wxa²sa²nũ²ti²ai¹na¹tu¹wi¹. Nũ¹ã¹
u³je³na³kxa² a³li³xi²tãu³a² sxa³ain¹te²ain²ti³
ãn³sa²so¹xi² nũ¹ã¹ u³je³na³kxa² kan³tãu³a¹
sxa³ain¹te²ain²ti³ ã³sa²so¹xi² nũ¹ã¹ u³je³na³kxa²
a²ta³nã³nẽ³nũ³a¹ sxa³ain¹te²ain²ti³ ã³sa²so¹xi²
nxe² wxa²sa²nũ²ti²ai¹na¹tu¹wi¹. Ha³lo²a²
yxo²ha³kxa¹ sxa³ain¹te²su² te²a² Sũ³na²
ã³yũ³so¹kxe³so¹lxin³kxe³su² te²a² ãn³sa²so¹sxã³
ã³sa²ki³nũ²kxai¹na¹tu¹wi¹.

Hi³yãu³sa³kxa² ĩ³tih³nxe³nẽ³jau³su²

28 Jã¹nxa¹jau³su², ĩ³yau¹ũ³jau³su²
ĩ³ye³kxi¹nx²ta¹tu¹wi¹. Nxe³na¹te³nah¹lxi¹.
“Ta³kon³ta³ki³yãu³su² hau³ta³lun²sxã³
ãn³ki³i²nha³na¹ nxe³kxai²nãn²tu³ kwẽ³kon³ju³ta²
yau³son³te²jai¹ti²tu³wi¹. Nxe³ju³ta²
kwẽ³kon³ju³ta² hau³kon³na³na¹ nxe³je³na³kxa²
ta³kon³ta³ka³ta² ĩ³yau¹ũ³nẽ³lain¹te²jai¹ti²tu³wi¹.”
29 Jã¹nxe³kxe³hũ³nxe² ha³lo²ai²na²
ã³wxã³na¹je³na³kxa² nxe²kxa²yã¹nxe² yũ³nũn³na³li¹.
Ya²la³tu³ e³kxi¹nx²ta¹wi¹. Ju¹ta²na¹
e³kxi¹nx²ta¹ju³tin³ti² kq³nxe³khai¹nxe³ju³tin³ti²
ĩ²yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ ã³wxã³na¹ju³ta³nũ³a²
a²kwẽn¹ta²na¹ yũ³tu¹wi¹. Wxa²sxih²yxo²a²

ã³yau³son³kxi²nx2ta¹kxa² yã¹nxe³hĩ³nx2na³li¹.
 Na¹jau³su² wã²nxũh¹ wi¹kõ³nha¹jah³lxi³hẽ¹li¹.
 30 A²ya³la³tũ³ ĩ³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. Ju¹ta¹na²
 ĩ²yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ hĩ¹na² ka³tẽn³su²
 yxau²xai³tũ³ka³txa² ya³lu²ai¹nxa³ta³lxa¹ jau¹xai²na²
 a²yo²ha³kxa¹ kãi³ta³lun²tũ¹wi¹. 31 Oh³nãu³nũ¹ai²na²
 hxa³ni² ha³lo²a² yuh³xai²na² hxa³ni² nxe³ain¹tũ¹wi¹.
 Nxe³yãn¹ta¹ Txa²wãn³txa² so¹lxi³ ya²la³ti³
 yxau²sa²tẽ³tũ¹wi¹.

Je³su²jah³la²
kõ³nha²kĩ³sxa³jau³su²

wã³li²je³nãu³wa³kxa²

32 Nxe³yãn¹ta¹, nxe³ju³ta²nũ³ai²na²
 ĩ³ye³kxi¹nx2ta¹ju³ta²nũ³a² ã³hũ¹nẽ³lain¹je³nãu³wa³kxa²,
 a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ kõi³nhai¹nxa³ha²kxai³
 oh³xan¹ta²nũ³ka³txa² kõi³nhain¹nũ³nxa³ha²kxai³,
 Txai²na¹xai²na² kõi³nha²nũ³nxa³ha²kxai³,
 ya³sai¹nx3tho³li¹. Nxe³je³nãu³wa³kxa²
 Txa²wĩ³na² so¹lxi³ wi¹kõi³nha²te²la¹wi¹.
 33 Nxe³ha²kxai³, ha³lo²a² nũ¹hĩ²jah¹lxi³hẽ¹la²,
 wã³li²na¹je³nãu³wa³kxa² kõi³yah³lxa³nha²kxai³lu¹.
 34 Ha³lo²ai²na² nxe³te²nũ³nhũ³na³li¹.
 In³txa² sxi²ha² a³li³sxã³ ĩ³ain¹nũ²nhai¹.
 ĩ³ai¹nxa³hĩ¹na¹, a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa²
 yxo²ha³kxa¹ ka³na³ka³nat3sxã³ ha³na³ka³lxi³
 kaix1so¹sxã³ a²wa³ka³li³yu³khai³xa² wxa²nũt3sxã³
 ĩ³yau¹ũ³ai¹nha²kxai³ a²nũ²a² sxih²yo²a²
 yxo²we¹jah¹la² wi¹lĩ²te³lhxã³ ĩ³ye³kxai¹nha²kxai³
 nxe³sxã³ ĩ³ain¹nũ²nhai¹. Ha³lo²ai²na²
 nxe³te²hũ³na³li¹. 35 Jã¹nxe³te²nũ³nhũ³yah³lxi¹li¹.
 Nxe³ha²kxai³ wi¹lĩ²jah¹lxi³hẽ¹li¹. Sxi²hai²na²
 a²wa³kxẽn³yah³lai¹ta³lxi²: “Ĩh¹nxe³hĩ¹na¹

ĩ³xain¹te³ji¹ku¹. Kō³nhain¹ki³sxa³nhai¹.
 Nxe³te²nũ³nhũ³yah³lxi¹lxi¹. “Sũ²ni²khaixl¹tãu³a¹
 tã³nxa², ka³nxah³ti² wi³te²lon³tã³nxa²,
 ka³la³ka³la²a² ĩ³yai²lxi²tãu³a¹ tã³nxa², a³lan²tin³ti²
 ten³sa²tã³xi²tãu³a¹ tã³nxa² ĩ³xain¹te³ji¹ku¹.
 Ain¹ki³nhai¹.” Nxe³te²nũ³nhũ³yah³lxin¹nha²wi¹.
 36 Wxã³na¹je³nãu³wa³kxa² kō³nhyah³lxan³nha²wi¹.
 Nxe³ha²kxai³ wi¹lĩ²jah¹lxi³hẽ¹li¹.
 Kan²txi³ ãu³xi²yah³lxin¹kxa²yu³hxa²,
 sxi²ha² wa³kxẽn³yah³lai¹tã² yãn¹ti³
 ĩ³xi²ye²nx2tain¹kxa²yãn³ti³su², nxe³ye¹nxa²lxa¹wi¹.
 37 Nxe³jau³xai²na² ĩ³ye³kxi¹nx2ta¹jau³xai²na² a²nũ²a²
 yxo²ha³kxa¹ ĩ³ye³kxai¹na¹wi¹. “Wi¹lĩ²jah¹lxi³hẽ¹li¹.
 Nxe³ai¹na¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².”

14

Je³su²jah³la² hãĩ³a² wxa²i³so¹si¹hain¹jau³su²

1 Nxe³nxa²ha¹te¹ kxã³nhxĩ¹nai³kxai³
 Ju³te²a² nũ³kã³txa² khãuh³lxa³ti³hin¹sxã³
 yxau²xai³lai¹nhĩ¹nu¹taĩ²na² Txa²wã¹sũ³na²
 nũ³kxũn³txi³ ã³wa²su¹tain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxe³hĩ¹nãn¹te²tu³ Ju³te²a² nũ³kã³txa² ha³lo²ai²na²
 ain³kxi²xi²nha²si¹hain¹jau³su² ãn³yã³nũ²kxain¹sxã³
 yain³txi³nũ³xa² wa²lo¹lo¹nxa³tũ³xa²
 ĩ³wa¹kxi³la³ sa³wi¹hxa³tũ³xai²na²
 so¹lxi³ ĩ³yai³nain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la².
 Yãn³taĩ²na² ã³yã³nũ²kxain¹je³nãu³wa³kxa²
 yau³son³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ye³ha¹li¹
 a³la²ni¹xi²sxã³ ha³lo²a² hau³ko³nxa³tĩ³xã³lxa¹
 sa²kxai³lu², wã³nxĩn¹te² si³yxau³ka³txa² nũ³kã³txa²
 ha³teh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³su² tũ³kã³txa² whãĩ²na¹

a²hi²sen³su², ĩ³ne³wa³kon³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².
 Je³su²jah³la² hăi²i³sxă³ ũ³tĩ¹kxi²sxă³ su²lhă³te³lhă³
 ĩ³ne³wa³kon³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 2 Nxe³ju³ta²
 ĩ³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

— Wa²lo¹lo¹nxa³tũ³xa² ĩ³yain³kĩ³sĩ¹na¹
 hau³hau³kot³sxă³ Je³su²jah³la² i³ya³sah¹lxi³txa³hē¹li¹.
 A²nũ²a²yxo²ha³kxa¹ â³nhe¹kxi²nē³lain¹kxa²yan³ti³su²
 kĩ³nhai¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² ũ³nhe³kēn¹kxi²jau³su²

3 Nxe³nxa²ha¹te¹, in³txa² Si³mău²ah³la²
 khon³ta³kxi²sxă³ ka³lăun³ta³kxi²jah¹la² sxi²ye³na²
 Be³tăn²ya³thĩ³na² yxau³ain¹to³jah¹lo²su²
 ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹lai²na² a²sxi²nhău³ă¹
 Je³su²jah³la² â³wxe³sxă³ ĩ³yain³yain¹ta¹hxai²hē¹la².
 A²nxe³tău³a² â³wxe³sxă³ ĩ³yai³nain¹tău³a²
 txu¹ha³ka³lxa² â³wxă³sxă³ tah³lxê¹na²
 wê³sa² a²i³lxa² A³la³bas²tro³ê¹na², tē³sxă³
 â³wxă³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tē³nai²na²
 hĩ³ne³kxa² ha³nē³jau³xa² wi¹lũ³khai¹nxe³jau³xa²
 a³lxi²khai¹nxe³jau³xa² a²i³lxa² Nar²tu³yau³xa²
 wxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹,
 txu¹ha³ka³lxi²na² sa²kxai³lu² tah³lxê¹nai²na²
 wxa²nău²lxi³sxă³, wi¹lũ³jau³xai²na² sa²kxai³lu²
 Je³su²jah³la² ũ³nhe³kēn¹kxi²ta¹hxai²hē¹la².
 4 Nxe³ain¹ka³tũ³ a²nũ²a² kwa² ĩ³yain³yain¹nũn³te²su²
 te²a² ĩ³xan³ta³kxi²sxă³ a²ê¹nău³a¹
 ĩ³ye³kxi²nha²te³nah¹lxi¹:

— A²nxe³jau³xai²na² a³lxi²khai¹jau³xai²la¹wi¹.
 Txu¹ha³ka³lxi²na² ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³tă³
 kwa² hxa³kxi²nha²tă²nxăn³khi³. Nha¹nhai¹.
 5 Nxe³jau³xai²na² ũ³yho³hi²kĩ³ke³la³te²kxai³
 ũ³yho³hi²kĩ³txă³nxa² sa²kxai³lu²,

a²nũ²a² yen³kxi³txa²te²su² te²a²
 ũ³hũ¹ai¹nhĩ³ki³tã³na¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹sxã³
 ĩ³kwai²ta³lxi³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 6 Yxãn¹ta¹
 Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹ a²nũ²a²nãu³xai²na²
 ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Ta¹ka³lxai²na² hãix1nã¹jah³lxi³hẽ¹li¹.
 ĩ³kwai²kxah¹lxi³txa³hẽ¹li¹. Kãi³ũ¹sain¹ju³ta²na²
 wi¹khaix1na³li¹. 7 A²nũ²a² a²yen³kxi³txa²te²su² te²a²
 yxau²sa²tẽ³kxi²nyhah¹lxain¹te²ju²hẽ³li¹. Nxe³sxã³
 ĩ²li³tãu³a² wi¹kãi³ũ¹hain¹yah³lxin¹ju³ta³nũ³a²
 yũ²na³li¹. Yxãn¹ta¹Txai²na² yxau²sa²tẽ³nũ¹nx2ti³nxa³lho³li¹.

8 Ta¹ka³lxai²na² a²yen³kxa² yũ³ain¹kxa² yxo²ha³kxa¹
 wxa²hau³kot3sain¹ten¹tu³wi¹. Nxe³ju³ta²
 txa²nũ²ai²na² ka³ten³sa²na¹kxa² ha³tã³nxãn²txi³
 hĩ³ne³ki³yau³xai²na² wi¹lũ³te²yau³xa² tẽ³sxã³
 txa²nũ²ain²txi³ ũ³nhe³kẽn¹ya³sai¹nhĩ¹na¹
 ya³lu²na¹ju³ta³nũ³su² ãu¹la³kxi²sain¹na²li¹.

9 A²ya³la³tu³ ĩ³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. Sũ³na²
 wãn³txa² wi¹jau³xa² u²lxi³ ha³tã³nxe³tu¹wi¹.
 Yuh³xan¹ko³nãu³a² a²yxo²ha³kxa¹ ha³tã³nxe³tu¹wi¹.
 Nxe³tãu³a² txu¹hai²li² wi¹kãi³ũh¹sain¹ju³ta²
 te²yã¹nxe² u²lxi³ ha³tã³nxe³nũ³tu¹wi¹,
 sa²nẽn¹kxi²si¹jau³su¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² ã³yũ¹ain¹si¹jau³nũ³su² ĩ³yau¹ũ³jau³su²

10 Nxe³nxa²ha¹te¹, yãn³ta²na² a²sa³wi³ha³lxai²
 ã³nhai¹tã³nũ³te²na² Ju³tas² Is³ka³ri³o²jah³lai²na²
 sa²kxai³lu² wã³nxĩn¹te² si³yxau³kxa³te²nãu³xa²
 ã³nxai³ta¹hxai²hẽ¹la² Nxe³te²na² hxi²ka²
 ãn³yã³yũ¹ain¹si¹hain¹jau³su² ĩ³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la².

11 Nxe³jau³xai²na² ain³kxain¹ka³tu³ wã³nxĩn¹te²
 si³yxau³ka³txa² nũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu²

ĩ³ka³li³kxi²khaix¹nyhai¹nha²kxai³ ũ³yho³hi²txã³nxa²
 ũ³hũ¹kxi³nũ³su² e³hau³ko³nye²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxe³hĩ¹nãn¹te²tu³ Ju³tas² Is³ka³ri³o²jah³lai²na²
 hi²sen³kxai³lu² Je³su²jah³la² ã³yũ¹ain¹si¹jau³nũ³su²
 o²la³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la².

Yain³txa²wa²lo¹lo¹nxa³tũ³xa²yain³kxi²nyhain¹jau³su²

12 Nxe³nxa²ha¹te¹ Ju³te²a² nũ³ka³txai²na²
 ãñyã³nũ²kxain¹sxã³ yain³txa²wa²lo¹lo¹nxa³tũ³xai²na²
 ĩ³yai³nain¹nxa³je³na³ka² ye²ain¹ti³xa²
 o³ve²a² wẽ³sa² su²lain¹ti³wa³kwe³nxa²
 ãñ³si³wxe³tãu³a¹ hau³ko³ni² Txa²wã¹sũ³na²,
 kxã³nhxĩ¹nu¹tai²na² ã³wa²su¹tain¹ju³tu¹tai²na²
 ain³kxi²xain¹si¹hain¹jau³su² o³ve²a² wẽ³sa²
 ĩ³su²lhã³to³tãu³a¹ hau³kon³nũ³ni² ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxe³tãu³a¹ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² Je³su²jah³la²
 ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Yain³txa² wa²lo¹lo¹nxa³tũ³xa² ĩ³wa¹ki³la³
 sa²wi¹hxa³tũ³xai²na² yain³ni² o³ve²a² wẽ³sa²
 ĩ³so¹jĩ² nxe³kĩ³kxi³ju³ta² ĩ¹nhũ¹ãn¹thĩn³ta³
 yain³kxi²thĩ³nũ³a² sa²hau³kot³sĩn¹te³la¹ji¹wi¹?
 Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

13 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²
 a²wãn³txi³kxai³lu¹ a²sa³wi³ha³lxa² a²ha¹lin¹ya³ti³xa²
 ĩ³sa²si¹hã³ain¹te²an¹jau³kxai³lu¹:

— Sxi²je³na² ã³nxai³ja¹hẽ¹li¹. ã³nxai³ya³hin¹kxai²nãn²tu³
 in³txa²ĩ³ha¹txi¹nx²ti³tu¹wi¹. Nxe³jah¹la² ĩ³yau³xẽ¹na²
 ũ³whi¹so¹tẽ³na² sa²ka³la³ki²wxe³kxi²so¹nyhe¹nx²ti³tu¹wi¹.
 Nxe³jah¹la² ĩ³hi²txi¹jxa³hẽ¹li¹. 14 Ya³hin¹kxai²nãn²tu³
 sxi²ha² a²wa³kxẽn³yah³la² ĩ³ye³kxi²txain¹ya³hẽ¹li¹:
 “Txa²wã¹yah³la² ĩ³ye³kxi¹nxa²si¹sa²sĩn¹jau³su²
 sa²si¹hã³sa²sĩn¹na²li¹. ‘Īh¹thĩn¹tã³ Txai²nãu¹xai²na²

yain³txa² wa²lo¹lo¹nxa³tũ³xa² yai³na¹thĩ³nu³la³
 sĩn¹te²la¹xã³? Nxe³sa²sĩ¹nhẽ²li¹. Nxe³ja³hẽ¹li¹.
 15 Ya³hin¹kxai²nãn²tũ³ oh³xan¹thĩ³na²,
 kãin²thĩ³na² wi¹thĩ³na² wã²na³ũh¹nx2tĩ³tũ¹wi¹.
 A²nxe³thĩ³nãu³ai²na² a²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹
 wi¹lhau³kot3sxã³ sxa³tu¹wi¹. A²nxe³thĩ³nai²na²
 yain³txa² we¹ja¹hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

16 Nxe³ka³tũ³ a²sa³wi³ha³lxa² a²ha¹lin¹ya³ti³xa²
 sxi²je³na² ã³wi¹hain¹ka³tũ³, ha³lo²a²
 i²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Je³su²jah³la²
 i³ye³kxain¹kxu¹jã¹nxe³ju³ta² i²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Ain¹ju³ta² thĩ¹nai²na² yain³txa²
 wet1ja³ta¹hxai²hẽ¹la².

17 Nxe³nxa²ha¹te¹ ka³nxa³hi²tãu³a¹,
 Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa²
 hxi²ka²hxan³sxã³ha¹li¹wxa²sa²so¹xi²nũn³tũ³ka³txa²
 whãi²na¹, ã³sa²so¹nũ²la² thĩ¹nai²na²
 ã³wi¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 18 Nxe³ain¹ka³tũ³
 ã³wxe³sxã³ i³yai³nain¹ka³tũ³ Je³su²jah³lo²su²
 te²kxai³lu¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— A²ya³la³tũ³ i³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹.
 i³yain³kxi²sah¹lxin¹tũ³ka³txi³ i³nxai²na²
 ka³na³ka³na³te²su² te² i³nxa² ko¹ko¹xa² hxi²ka²
 ã³yũ³sa²yai¹nĩn¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

19 Nxe³ju³ta² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na²
 kãin² i³ãin²txi³khaix1ain¹ka³tũ³ ã³si³wi¹wi¹sxã³
 Je³su²jah³la² i³wã³tain¹te³nah¹lxi¹:

— Txai²la³ te³la¹ji¹? Txai²li² nxe²nx3tho³li¹.
 Ta¹hxai²hẽ¹la².

20 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wãn³txi³kxai³lu¹
 i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Wxãi²na² a²yain³txi³nũ³xai²na² so¹sxã³
a²yau³xai²na² ũ³hũ¹kxa² yain³kxi²sah²lxin¹ti²tu³wi¹.
Wxa²yu³ta² hxi²ka²hxa³sxã³ ha¹li¹
wxa²sa²so¹xi²nũn³tũ³ka³txe² i³nxa²
ka³na³ka³na³te²su² te² i³nxa², ko¹ko¹xa²
hxi²ka² ã³yũ³sa²yai¹nĩn¹tu¹wi¹. 21 Ya²la³tu³
su²lhã³sain¹tu¹wi¹. Nxe³jau³xai²na²
ũ³wha²li¹txã³nxu¹tai²na² nxe²i³yau¹ũ³nẽ³ta¹hxai²hẽ¹li¹.
Yxãn¹ta¹ ã³yũ³sain¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu²
ko³nxe³ti³hin¹khaix¹jah¹lo²su² na³li¹. Hai³txi³
a³li³lah¹xa³sxã³ txo¹nxã³ke³la³te²kxai³ ã²la²
wi¹lhĩ³nx2na³li¹, jah¹lo²su¹. Je³su²jah³la²
ta¹hxai²hẽ¹la².

Yain³tũ³xa² a²si³yxau³tãu³khai³xa² i³yau¹ũ³jau³su²
22 Nxe³nxa²ha¹te¹ i³yai³nain¹tãu³a²
Je³su²jah³la² yain³txa³nũ³xai²na² wxa²sa²so¹sxã³
Txa²wã¹sũ³na² i³wi¹lxon³kxi²si¹jau³xa²
i³ye³kxi²sãn²sxã³ wxa²nãu²lxĩ³sxã³ a²sa³wi³ha³lxa²
ũ³hũ²xai³ain¹ka³tu³ i³ye³kxain¹te³nah¹li¹:
— Yain³tũ³xai²li² Txa²nũ²ai² yã¹nx2na³li¹.
So¹kxi²sa²sxã³ yain³jah¹li³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².
23 Nxe³nũ²la² i³na²ki³tẽ³na² hxi²tẽ³nha²nũ²la²
Txa²wã¹sũ³na² wi¹lxo³kxi²jau³nũ³a²,
i³ye³kxi²sãn²sxã³ ũ³hũ¹xai³ain¹ka³tu³
a²nũ³ka³txai²na² yxo²ha³kxa¹ i³na²xai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
24 Nxe³ju³ta²na² sa²kxai³lu¹ Je³su²jah³la²
i³ye³kxain¹te³nah¹li¹:

— Jau¹xai²na² Txa²ti³ha²yxau³xa² yã¹nx2na³li¹.
Wãn³txa² tah²yau³xa² i³ye³kxi¹nx2ta¹jau³xai³
jã¹nxe² kãĩ³ũh¹nx2ta¹jau³nũ³ai²la¹wi¹. A²nũ²a²
ko³nxe³ti³ kãĩ³ju³ta² ã³wa²sut1si¹ha¹jau³nũ³su²

Txa²ti³ha²yau³xa² ha³li³hxa³sa³tu¹wi¹.
 25 Nxe³yān¹ta¹ nxe³kxa² yā¹nxa¹ju³ta²
 i³na²kxi²jau³xa² wa³su³txi³ i³na²xi²nxa³lho³li¹.
 Txa²wā¹sū³na²A²hxi²kan¹ta²Si³yxau³tāu³lot3sa²hī¹na¹
 i³na²xi²ki³tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².
 26 Nxe³nxa²ha¹te¹ i³yain³ta³lu²nain¹ni²
 i³na²ta³lu²nain¹ni² nxain¹ka³tu³ ka³li³nhē³jau³xa²
 i³hai³nain¹sān²ka³tu³, wā³la³ka³txa²
 O³li³ve²ra³kat3su¹ nxe³hxai²na²hē³
 nxe³ka³ka¹txai²na² ā³nxai³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Pe²jah³lai²na² Je³su²jah³la² sa²yxo²ā³jau³nū³a²
i³yau¹ū³jau³su²

27 Nxe³te³na¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:
 — Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹txā³nxu¹ta¹na²
 wān³txa²nxe³te³nah¹lxi¹:
 “O³ve²a² nū³ka³txa² a²wa³kxēn³yah³la²
 i³su²lhā³a¹tu¹wi¹. Na¹ha²kxai³ o³ve²a² nū³ka³txai²na²
 sa²kxai³lu² ā³ni³sxā³ i³hax3te¹hax3te¹n¹tain¹tu¹wi¹.”
 Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³jau³kxa²
 yā¹nxe³kxe³hū³nxe² wxa²nū³ka³txai²na²
 hāi¹nxe³ti³xa²i³yāu²lxi²syah¹lxin¹tu¹wi¹, Txai²na²su¹.
 Nxe³sxā³ ā³waix3sxā³ ā³nih³yah³lxin¹tu¹wi¹.
 28 Yxān¹ta¹ hā²wxān³txa³ ka³te³su²
 i³sa²yxau³xi²na¹ka³tu³, Ka³li³le²a²ko³xa²nāu³a¹
 ā³ne³ka²ta¹nx2ta¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

29 Nxe³nxa²ha¹te¹ Pe²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹
 Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Kwa²nxi¹lxi¹. Āu²li¹nxa²sxā³
 ā³nih²nxā²nxa³lho³li¹. A²nū²a² ā³xa²
 āu²li¹hxa³txain¹kxan²ti³nū¹ txai²li²
 ti³he¹nxē²nxa²hxa³lho³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

30 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

— A²ya³la³tu³ ĩ³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹.
 Ka³nxah³tai²nān²tu³ ka³la³ka³la²su² ye³ha¹li¹
 ĩ³yai²lxi²nxā³ta³lxa¹ wxāi²na² sa²kxai³lu² Pe²jah³lo²
 ĩ³nxai²na² sa²kxai³lu² ten³si¹sa²nxān³jau³nũ³su²
 ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ ĩ³ye³kxi²xin¹tu¹wi¹.
 “Je³su²jah³lai²na² ĩ²te²txā³wi¹.” Nxēn¹jau³xai²na²,
 ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ ĩ³ye³kxi²xin¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la²
 ta¹hxai²hē¹la².

31 Yxān¹ta¹ Pe²jah³lai²na² yxo²xũn³txi³
 ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Kox1ko¹su² ĩ³su²lhā³sain¹kxa²
 ha³ta³nxān²txi³ hai³txi³ ten³nxā²hxa³jau³nũ³su²
 ĩ³ye³ti³he¹nxe²nxā³lho³li¹. Pe²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².
 Te²yā¹nxe³sxā³ a²sa³wi³ha³lxa² hāi¹nxe³tj³xa¹
 ĩ³ye³kxu¹jā¹xain¹ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² Sũ³na² ĩ³ye³kxi²jau³su²

32 Nxe³nxā²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxa²
 whāi²na¹, ha³lo²a² Jet3se³ma³ni²ko³xa²
 ā³nxai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³na¹ Je³su²jah³la²
 ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Ti¹na² ha³lo³kxa² ā³wxe³jah³lxi³sā²nhē³li¹.
 Txai²na² Txa²wā¹sũ³na² ĩ³ye³kxi²na¹tu¹wi¹.
 Ta¹hxai²hē¹la².

33 Nxe³sxā³ Pe²jah³la², Ti³a²kah³la²,
 Jo³āu²ah³la² ā³sa²so¹sxā³ ā³nxai³ain¹ka³tu³
 Je³su²jah³lai²na² kāin² hxi²waun³ta³kxi²nha²sxā³
 āin²ta³kxi²nha²khaix1ta¹hxai²hē¹la².

34 Nxe³te³nah¹lxi¹:

— Āin²ti³ya³lu²te²hũ³sa³nhai¹. Ti¹na²
 ā³wxe²yxau³sxā³ wah³nxe³sah¹lxi³hē¹li¹.
 Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

35 Nxe² e³kxi²nũ²la² jũ¹nxe² yan¹nãu³a²
 ã³nxai³sxã³ kĩh³nũ³xa² ãn³yxo²thu²kxa¹sxã³
 Txa²wã¹sũ³na² ĩ³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². Ha³lo²a²
 a²kõ³nxe³ju³ta² ã³nxẽ³txi³nha²te³lhxã³ nxe³ju³ta²
 ã³wxe³sa²si¹ha¹jau³su² ĩ³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la².
 36 Nxe³te³nah¹lxi¹:

— Txa²wĩ³nãĩ³. A²yen³kxa² hãĩ¹nxe³tĩ³xa¹
 hxi²kan¹te²si¹lxi¹. Nxe³ha²kxai³lu¹
 a²kõ³nxe³ju³taĩ²na² khãuh³lxa³tĩ³sa²ju³taĩ²na²
 sa²wa³to²kxi²sa²hẽ³li¹ Yxãn¹ta¹
 ten³nxa²nxa³kxai²nãn²tũ³ wxa²wãn³txa² so¹lxi³
 we¹tĩ³ten³sa³nhai¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

37 Nxe²e³ta³lun²nũ²la² ã³wa³li²ka³tũ³
 a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² ãu³xi²yain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxe³ju³ta² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la²
 ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Si³mãu²ah³lãi³. ãu³xi¹lxi¹. Jũ¹nxe²ju³ta²
 he³la³ku³ hxi²kan¹tĩ³ ĩ³ye³ten³nha²sxã³
 yxau²xai³lxan³ji¹wi¹? 38 Ye³ten³sxã³
 yxau³jah¹lxi³sxã³ Txa²wã¹sũ³na²
 ĩ³ye³kxi¹jah³lxi³hẽ¹li¹, kõ³nxe³ju³ta³la³
 ã³wih²kxi¹nxa²tĩ³kxa²yãn³tĩ³su¹. Wxa²ẽ¹nãu³a²
 a²wi¹ju³ta³la³ ten³khaix¹yah³lxi¹lxi¹. Yxãn¹ta¹
 wxa²sxĩ³nai²na²sĩ³wi¹lhin¹ju³ta² hau³kõ³nxa²lxa³lxi¹.
 Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

39 ĩ³ye³kxã¹ain¹ka³tũ³ ã³nxai³ka³tũ³
 Txa²wã¹sũ³na² ĩ³ye³kxi²jau³xai³jau¹xain²txi³ ãh¹
 ĩ³ye³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². 40 Nxe² e³ta³lun²nũ²la²
 a²sa³wi³ha³lxa² ã³wa³li²xi²ta¹hxai²hẽ¹la². Yxãn¹ta¹
 ãu³xain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la², hxi²kan¹sxã³ ye³ten³sxã³
 yxau³ai¹nxa³ha²kxai³la². Nxe³ha²kxai³la¹

ĩ³ye³wã³nã³wã³nã³tai¹nha²kxai³ hxi²kan¹ti³
Je³su²jah³la² ĩ³wa²lũ³xin²tain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².

⁴¹ Nxe³sxã³ Je³su²jah³la² âh¹ â³nxai³ka³tũ³ â³wã³li²
âh¹ â³ta³lo³hẽ²ti²to³ka³tũ³ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na²
ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Äu³xi²sxã³ ĩ³ye¹nxĩ²sa²tẽ³ye²yah³lxin¹ta²lu¹wi¹.
Hãi¹nxo¹nha¹jah³lxi³sã²nhẽ³li¹. Ha³lo²a²
hau³kon³na³li¹. Hĩ¹nai²na² ko³nxe³thin¹te²
hxi²ka²nãu³a² â³yũ³sain¹tu¹wi¹. ⁴² ĩ³sa²yxau³sxã³
â³nxai³ya³sah¹lxi³wxi¹. A²nũ²a² â³yã³yũ³sa²jah¹lo²su²
te²a² yau³son³nẽ³na³li¹. Je³su²jah³la²
nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

KQ³nxe³thin¹tũ³ka³txa² Je³su²jah³la² so¹ain¹jau³su²

⁴³ Nxe³nxa²ha¹te¹ ĩ³ye³ta³lu²nxa³tã³lxa¹
a²sa³wi³ha³lxa² a²hãi¹nxũ³jah¹la² ka³na³ka³na³te²a²
Ju³ta²sah³lo²kxai³lu² â³tĩ³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nũ²a²
ka³lxa¹tũ³ka³txa² yũ³la² kãin²te²a² tẽ³i²,
hi³ki²a³la² tẽ³i² nxain¹tũ³ka³txa² ân³si³tẽ³kxa²
â³tĩ³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³tũ³ka³txai²na²
sa²kxai³lu², wã³nxĩn¹te² si³yxau³ka³ta³nãu³xa²,
ha³teh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³sa²nãu³xã² a²nũ²a²
hxi²kan¹te²nãu³xa² ĩ³sa²si¹hã³ain¹tũ³ka³txi³la³
ta¹hxai²hẽ¹la². ⁴⁴ Jã¹nxe³ju³kxai³lu² a²kxã³nxai³tã²
â³yũ³so¹jah¹la² ĩ³ye³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Nyhain¹te³nah¹lxi¹:

— Nxe³jah³lxi³hẽ¹li¹. In³txa²
ĩ³yxo²sai¹la³kxi²na¹tu¹wi¹. Nxe³na¹kxe³su² nẽ²na³na¹,
kan²txi³ i³sxã³ sa²so¹sxã³ tẽ³jah¹lxi³hẽ¹li¹.
Ju³ta²sah³la² a²kxã³nxai³tã² nxẽn³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

⁴⁵ Nxe³nxa²ha¹te¹ Ju³ta²sah³lai²na² sa²kxai³lu²
Je³su²jah³la² â³tĩ³sxã³ ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².
 Nxe³nū²la² i³yo²sai¹la³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 46 Nxe²
 e³ta³lun²nū²la² a²nū²a² ko¹ko¹xa²nū³ka³txai²na²
 ā³tī³sxā³ i³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 47 Yxān¹ta¹
 a²nū²a² kwa² yxau³nūn³te²su² te²a²
 yu³la² kāin²te²a² hxi²so¹nha²sxā³,
 wā³nxīn¹te² si³yxau³ka³txa² a²sa³wi³sa²
 i³su²lhxā³ i³ne³nxē³ni²lā³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².
 48 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wān³txi³kxai³lu¹
 a²nū²a² kāi²lxi³tū³ka³txai²na² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Hi³sa³ka³txa² hi³ki²a³la² tē³sxā³
 wxā³yah³lxi¹ti²ti¹. A²nū²ai²na² yen³kxa²
 kāi³jah¹la² i³sxā³ sa²so¹kxa² yā¹nxe² i³sxā³
 sa²so¹sah¹lxi¹ta²lu¹wi¹. 49 A³lan²ta² hāi¹nxe²
 Sū³na² sxī²ha² ā³wxe³na¹sxā³ wān³txa² wi¹jau³xa²
 i³yau¹ū¹nx2ti³ta¹ta¹ti²tu³wi¹. Nxe³na¹tāu³ai³tā²
 i³sxā³ sa²so¹sah¹lxi¹na³ta¹ti²ti¹. Yxān¹ta¹
 Sū³na² ū³wha²li¹txā³nxu¹ta²na² we¹ta³lun²si¹jau³su²
 kāi³ū¹sah³lxi¹lxi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

50 Ain¹ka³tū³ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na²
 a²hāi¹nxe³ti³xa² ā³waix3sxā³ih³sau³nain¹ta¹hxai²hē¹la².

51 Yxān¹ta¹ sa³nxe³la³kxa² ka³na³ka³na³te²su²
 te²a² wā²la²ka³lo³a² yxāi¹nxā²nxa³ka³lo³a²
 ā³wi²kxi²nha²te²su²te²a² ā³si³tē³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².
 Ain¹ka³tū³ ka³lxa¹tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu²
 i³ye²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 52 I³ye²nyhain¹ka³tū³ta¹
 sa³nxe³la³kxah³lai²na² sa²kxai³lu² wā²la²ka³lo³ai²na²
 ā³na¹sxā³a²nū²so¹lxi³ ā³nih³ta¹hxai²hē¹la².

Wā³nxīn¹te² hxi²kan¹te²nāu³xa² Je³su²jah³la²
 en²tain¹jau³su²

53 Nxe³nxa²ha¹te¹, wā³nxīn¹te²
 si³yxau³ka³ta³nāu³xa² a²nū²a² a²hxi²kan¹te²nāu³xa²
 ha³tēh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³si²nāu³xa² whāi²na¹,

ān³yā³sa²ki³nũ²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ain¹ka³tu³
Ju³ta²sah³lai²na² nũ³ka³txai²na² a²hi²sen³kxai³lu²
Je³su²jah³la² tẽ³sxā³ wā³nxĩn¹te² si³yxau³khaix³ka²
hxi²ka² ā³yũ³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

54 Nxe³yān¹ta¹ Pe²jah³la² a²ha¹
u²la¹ ĩ³hit¹xai³ta¹hxai²hẽ¹la². Ai³lhxā³
wā³nxĩn¹te² si³yxau³ka³txa² a²sxi²ha²
wai²ha² yxo²tā³lxa² ā³wih¹ka³tu³ so³ta²to²
nũ³ka³txa²kxai³ ā³wxe³ye²ta¹hxai²hẽ¹la².
Nxe³sxā³ ha³nxe²a² ā³yxo²wxe³kxi²sxā³
hxi²kẽ³lain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

55 Nxe³tĩ³kxai³lu²
wā³nxĩn¹ta² hxi²kan¹te²nāu³xai²na²
sa²kxai³lu² hxi²kan¹ta² ā³nũ²kxi²tũ³ka³txa²
sa²kxai³lu² ain³nha²ti³te³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Je³su²jah³lai²na² ĩ³su²lhā³ain¹si¹hain¹jau³su²
ain³nha²ti³te³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Yxān¹ta¹,
hxi²kan¹ti³ ain³nha²ti³he¹nxain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².

56 Nxe³ju³ta² a²nũ²a² ka³lxa¹te²hi²sen³su²
wān³txa² ki³han³jau³xa² Je³su²jah³la²
ĩ³ye³ki³ha¹kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Yxān¹ta¹
hai³txi³ wān³txa² ĩ³ye³ain¹jau³xai²na²
ĩ³we¹nyhain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².

57 Jā¹nxe³ju³ta²na² a²nũ²a² ka³na³ku² te²a²
ĩ³sa²yxau³ain¹ka³tu³ ĩ³ye³ki³ha¹kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

58 ĩ³ye³ki³ha¹kxain¹te³nah¹lxĩ¹:

— Je³su²jah³lai²na² a²wān³txa² ain³kxi²sĩ¹na¹hẽ³li¹.
Nxe³jau³xa²sa¹:

“Txa²wā¹sũ³na² sxi²hai²na², a²nũ²a² hxi²ka²
to³nain³thĩ³nai²na² sa²nai¹a¹tu¹wi¹. Na¹kxai²nān²tu³
ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³la²ni²sxā³ sxi²ha² ā³lxĩ³thĩ³na²
txa²hĩ³na² sa²ton³ta³lu²na¹tu¹wi¹. A²nũ²a² hxi²ka²

sa²to³na¹nxa³thi³na², Txai²li² sa²to³na¹tu¹wi¹.”
Nxe³na²hē³li¹. Ta¹hxi²hē¹la².

59 Nain¹ta¹ hai³txi³ we¹nyhain¹jau³la³
yũ³ti³hex1ta¹hxi²nxa³hē¹la².

60 Nxe³nxa²ha¹te¹ wã³nxĩn¹te²nãu³xa²
a²hxi²kan¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a²nũ²a²
nũ³ka³txai²na² nxũ²kwai³ye³ye³lo³tãu³a¹
ĩ³sa²yxau³sxã³ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Je³su²jah³lãi³. Jau³jau¹xai²na²
ĩ³wa²lũ³xi¹nxã³ji¹wi¹? Ĩh¹nxe³jau³tã³
kõ³te³kxi²nxain¹thi²li¹? Ta¹hxi²hē¹la².

61 Yxã¹ta¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu²
ka³nahx2nxe³sxã³ yxau³ta¹hxi²hē¹la². Nxe³te³na¹
wã³nxĩn¹te²nãu³xa² a²hxi²kan¹jah¹lo²kxai³lu¹ ãh¹
ĩ³wã³txi³te³nah¹lxi¹:

— Wxã²na² Txa²wã¹sũ³na² Tah²sin¹ji¹wi¹?
Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³txa²jah¹lo²sin¹ji¹wi¹?
Ta¹hxi²hē¹la².

62 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Nxe³te²sa¹wi¹. Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta²
Si³yxau³tãu³lot3sa²jah¹lo²sa¹wi¹. Yxã¹ta¹
Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³kah³lai²na² a²wi¹nē³tãu³a²
wxi²kin³ti³ton³ti³hit1sain¹sxã³ ã³wxe³na¹ha²kxai³
oh³si³nãu³a² wxa²kan³sxã³ wã³li²na¹ha²kxai³
nxe³na¹ju³ta² ĩ²sah²lxin¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la²
ta¹hxi²hē¹la².

63 Nxe³nxa²ha¹te¹ wã³nxĩn¹te²nãu³xa²
a²hxi²kan¹jah¹lo²kxai³lu¹ ain³kxi²te³na¹
a²ha³la³se³nãn¹ka³lo³khai³xa² wxa²ten²txi³ta¹hxi²hē¹la².
Wxa²ten²txi³te³nah¹lxi¹:

— Hã¹nxã¹a³sah¹lxi³wxi¹. 64 Wã³txai²li²
Txa²wã¹sũ³na² kõ³nxe³te²lo³jau³xai²na²
ain³kxi²kĩ³ti²tu³wi¹. Nxe³kĩ³sa²kxai³

ĩh¹nxe³ki³te³ji¹wi¹? Nxe³yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² ã³ki³nũ²kxi²tũ³ka³txai²na²
 a²hã¹nxe³ti³xa¹ĩ³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:
 — Su²lhã³ain¹ju³ta² so¹lxi³ wain³na³li¹.

Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 65 Ain¹ka³tũ³ a²nũ²a² ĩ²li³te²a² hi²sen³su²
 Je³su²jah³la² ĩ³ye³ka³su³hẽn¹kxi²ha²kxai³ a²nũ²a² ãh¹
 ĩ²li³nũn³te² hi²sen³su² Je³su²jah³la² ũ³yhe³tĩ¹sãn²sxã³
 ĩ³wait¹sxã³ ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— ĩh¹nxe³te²ta³ ĩ³wai¹txain¹sĩn¹ji¹wi¹?
 ĩ³ye³kxi²sa²sĩnhẽ³li¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxe³ju³ta² so³ta²to² nũ³ka³txa²
 wxa²wai¹tain¹nũn³ta¹hxai²hẽ¹la².

Pe²jah³la² a²yxo²wãn³txa² Je³su²jah³la²
sa²yxo²ã³jau³su²

66 Nxe³ain¹ti³kxai³lu² Pe²jah³lai²na² sa²kxai³lu¹
 sxi²ha² wai²ha² yxo²tã³lxa² ã³wih¹sxã³
 ã³yxo²wxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³ãn²tũ³ta¹
 wã³nxĩn¹jah¹la² a²sa³wi³sxa² wãn²ta¹ka³lxu³na²
 wxã³ka³tũ³ Pe²jah³lai²na² hxi²kẽ³li³ju³ta²
 ĩ²ka³tũ³ ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: 67 — Wxã²na²

Je³su²jah³la² Na³sa³re²thĩ³na² yxau³jah¹la²
 ãn³si³tẽ³kxain¹nũn³to³hin¹tai¹ti²ti¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².
 68 Yxãn¹ta¹ Pe²jah³lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹
 ĩ³ki³ha¹kxi²jau³su² ĩ³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

— Jah¹lai²li² ĩ²te²txã³xĩ¹. Wxa²wãn³txai²na²
 ãn³ne³wxe³ti³hex¹sa²nxãn³nhi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxe³sxã³, sxih²yxo²a² a³li³xi²ta¹hxai²hẽ¹la².
 A³li³xi²hĩ¹na¹ ka³la³ka³la²a² ĩ³yxai²li²ta¹hxai²hẽ¹la².

69 Nxe³ka³tũ³ wãn²ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu²
 Pe²jah³lai²na² ĩ²xi²tãu³ a²nũ²a² kwa²
 yxau²xai³lain¹te²a² ĩ³ye³kxa² ã³si³wxe³te³nah¹lxi¹:

— Jah¹lai²na² Je³su²jah³la² a²sa³wi³sxai²la¹wi¹.
Wāin²ta¹ka³lxai²na² a²wān³txa² ta¹hxai²hē¹la².

70 Jā¹nxā²ha¹te¹ ĩ³ki³ha¹kxi²jau³su²
ĩ³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

— Ti³he¹nx2nxa³xĩ¹. Pe²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³ai¹nha²kxai³ a²ha¹ kwēn¹ta²na² a²nũ²a² kwa²
yxau²xai³te²a² a²wān³txi³kxai³lu¹ Pe²jah³lai²na²
ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Ka³li³le²a²ko³nāu³a¹ yxau³sxā³
ton¹khaix3nĩn¹ko³lxā²na³li¹. Nĩ¹nha²kxai³
Je³su²jah³la² nũ³ka³txa² ka³na³ka³na³te²si¹lxi¹.
Ta¹hxai²hē¹la².

71 Yxān¹ta¹ Pe²jah³lai²na² sa²kxai³lu² yxo²an³ta³ti³
ĩ³ye³kxi²te²an¹jau³kxai³lu¹:

— Jah¹la² ĩ³ye³kxah²lxin¹kxah³lai²na²
ĩ²ti³hex1te²txā³i¹. Txa²wān³txai²na² e³a¹jau³xai²na²
Txa²wā¹sũ³na² wi¹lain³kxi²sain¹na³li¹.
Ki³ha¹kxi¹nx2ta¹ke³la³te²kxai³ an³txi³ju³ta²
ũ³hũ¹sai¹nhĩ³nx2na³li¹. Pe²jah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la².

72 Nxe³ain¹tāu³ kwēn¹ta²kxai³ ka³la³ka³lan¹ti²
ye³ān³ta³lo³hē²ti²sxā³ ĩ³yxai²lxi²ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³ka³tũ³ Pe²jah³lai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la²
wān³txa² ain³kxi²xi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xai²na²:

— Ka³la³ka³la²a² ye³ān³ta³lo³hē²ti²
ĩ³yxai²lxi²ta³lu²nxa³ta³lxa¹ wxāi²na² sa²kxai³lu²
ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ ten³si¹sa²nxān³jau³nũ³su²
ĩ³ye³ta³lu²nĩn¹tu¹wi¹. Ha³la³je¹nai³tā² Je³su²jah³la²
wān³txa² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xai²na²
Pe²jah³lai²na² ain³kxi²xi²ka³tũ³ kāin²
ĩ³āin²ta³kxi²sxā³ ĩ³nān³khaix1ain¹ta¹hxai²hē¹la².

15

Pi³la²jah³la² hxi²ka² ā³yũ³ain¹jau³su²

1 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²ka³nxa³ha²ta³kxai³lu¹
 ā¹ka³nxa³ha²ta³a¹, wā³nxĩn¹ta² si³yxau³ka³ta²nāu³xa²
 i³kaix1ti², a²nũ²a² a²hxi²kan¹ta² nũ³ka³txa²
 i³kaix1ti² ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su² tũ³ka³txa²
 i³kaix1ti², a²nũ²a²nāu³xa² a²hxi²kan¹ti³nāu³xa²
 i³kaix1ti² ain¹sxā³ ā³sa²ki³nũ²kxain¹ta¹hxai²hē¹la².
 A²nxe³tũ³ka³txa² hi²sen³kxai³lu² Je³su²jah³la²
 i³su²lhā³si¹hain¹jau³su² ain³nha²te³lhxā³
 nxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain³nha²ta³lu²nain¹ka³tu³
 Je³su²jah³la² sa²tai³kxi²sxā³ sa²so¹sxā³ ha³lo²a²
 a²hxi²kan¹ta² si³yxau³jah¹la² Pi³la²jah³la²
 a²hxi²ka²nāu³a² ā³yũ³ain¹ta¹hxai²hē¹la².
 2 Nxe³nxa²ha¹te¹ Pi³la²jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹
 Je³su²jah³la² i³wā³txi³te³nah¹lxi¹:

— Wxāi²na² Ju³te²a² nũ³ka³txai²na²
 a²si³yxau³jah¹lo²sin¹ji¹wi¹? Nxe³ta¹hxai²hē¹la².
 Yxān¹ta¹:

— Wxa²wān³txai²na² wain³na³li¹. Je³su²jah³la²
 ta¹hxai²hē¹la².

3 Nxe³ka³tu³ wā³nxĩn¹ta² si³yxau³ka³te²nāu³xa²
 Je³su²jah³la² ko³nxe³ti³hit1si¹jau³su² kāin²
 i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². 4 Nxe³nxa²ha¹te¹
 Pi³la²jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹ Je³su²jah³la² āh¹
 i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ ā³ka³nah²nxe³sxā³ yx-
 aun¹ji¹wi¹? Tũ¹ka³txai²na² ko³nxe³ti³hi¹txa²si¹hain¹ju³ta³la³
 i³tih³nxe³sa²ye²nxain¹jau³xa² ain³kxi²nhān¹ta¹nxe³ji¹wi¹?
 Ta¹hxai²hē¹la².

5 Yxān¹ta¹ Je³su²jah³la² ā³ka³nah²nxe³sxā³
 yxau³yain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³kxai³lu²
 Pi³la²jah³lo²kxai³lu²kāin²ĩ³wā³ta³kxi²nha¹ta¹hxai²hē¹la².

Pi³la²jah³la² Je³su²jah³la² ya³lu²si¹jau³su²
 kwa³na³jau³su²

6 Nxa²ha¹te¹ yain³tũ³xa² wa²lo¹lo¹nxa³tũ³xa²
 yai³nain¹je³na³kxa² nxe³xai³ti³wa³kxa²
 ha³lo²a² wa³kxēn³yah³la² te²hi²sen³su² nxe²
 kãi³ũ¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nũ²ai²na² sxi²ha²
 kan²thĩ³na² ũ³tĩ¹kxi²sxa³te²na² ĩ²li³te²na²
 ka³na³ka³na³kan²tu³ than²kxi²sa²tā³sxā³
 sa²nũ¹xi²nyhain¹to³ta¹hxai²hē¹la². Ju³te²a²
 nũ³ka³txai²na² te³nain¹kxah³lo²su² jah¹la²
 than²kxa² sa²nũ¹xi²nyhain¹to³ta¹hxai²hē¹la².

7 Nxe³ju³ta² sa²kxai³lu² in³jah³la²
 ko³nxe³thin¹jah¹la² Ba³ra³ba²sah³la²
 tĩ³kxi²sxa³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la²
 nũ³ka³txa² a²hi²sen³kxai³lu² ha³la³je¹nhĩn¹kxai³lu²
 a²hxi²kan¹ti³nāu³xa² ā³nhe¹kxi²nyhain¹sxā³ a²nũ²a²
 su²lhā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
 tĩ¹kxi²sxa³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 8-10 Nxe³nxa²ha¹te¹
 Ju³te²a² nũ³ka³txai²na² ka³lxa¹tũ³ka³txai²na²
 yau³so³nain¹ka³tu³ yxo²xũn³txi³ Pi³la²jah³la²
 ĩ³wā³txi³sain³te³nah¹lxi¹:

— A²nũ²a² ka³na³ka³na³te²su² than²kxa²
 sa²nũ¹xi²sa²to³nhĩn¹tai¹ti²ti¹. Kwēn¹tai²na²
 jā¹nxe³sa²sĩ¹nhē³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Yxān¹ta¹ Pi³la²jah³lai²na² sa²kxai³lu²
 wā³nxĩn¹ta² si³yxau³ka³ta³nāu³xa²
 a²ē¹nān¹jau³la³ a³la³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

Kāin² ĩ³ka³tā³nai¹nha²kxai³ Je³su²jah³la²
 ān³yũ³ain¹ju³ta²kxai³ a³la³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

Nxe³ha²kxai³ ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Ju³te²a² nũ³ka³txa² a²si³yxau³jah¹la²
 than²kxa² sa²nũ¹xi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Ju¹tai²na²
 ten³nxa²li³xa³ji¹wi¹? Pi³la²jah³la² a²wān³txa²
 nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 11 Yxān¹ta¹ wā³nxĩn¹ta²
 si³yxau³ka³ta³nāu³xai²na² a²hi²sen³kxai³lu² a²nũ²a²
 kāin²tũ³ka³txai²na² ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Ba³ra³ba²sah³la² so¹lxi³ than²kxi²sa²tā³sxā³
 ũ³hũ¹xi²nē³lhi¹hain¹jau³su²ĩ³wā³txi³sain³txain¹yah³lxi³sĩ¹nhē³li¹.
 Yah³lxi¹nha²kxai³ Je³su²jah³la² ten³ki³sxa³jau³su²
 ĩ³ye³kxi¹txain¹yah³lxi³sĩ¹nhē³li¹. Ny-

hain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ Ba³ra³ba²sah³la²
 so¹lxi³ te³nain¹si¹hain¹jau³su² a²nũ²a²
 kāi³li³tũ³ka³txai²na² ĩ³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

12 Nxe³nxa²ha¹te¹ Pi³la²jah³la² ĩ³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

— Ba³ra³ba²sah³la² ten³yah³lxi¹lxi¹. Yxān¹ta¹
 jah¹lai²na² Ju³te²a² nũ³ka³txa² a²si³yxau³jah¹la²
 ĩ³yĩ¹li²yah³lxi³to³hin¹jah¹la² ĩh¹nxet3sxā³
 kāi³kxi²te³la¹ji¹wi¹? Nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

13 Nxe³nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² kāi³li³tũ³ka³txai²na²
 kāin² ĩ³wxa¹nain¹te³nah¹lxi¹:

— Hi³sa³ka³txa² ĩ³hxi²kĩ¹la³kxi²sxā³
 ĩ³ya²lu¹tain¹sĩ¹nhē³li¹. Nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

14 Nxe³nxa²ha¹te¹ Pi³la²jah³lai²na²
 a²wān³txi³kxai³lu¹:

— ĩh¹nxe² kō³nxe³thin¹sxā³ kāi³hĩ³thai¹li¹?
 Nxe³ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹
 kāin² ĩ³kaix1tain¹te³nah¹lxi¹:

— Hi³sa³ka³txa² ĩ³hxi²kĩ¹la³kxi²sxā³
 ĩ³ya²lu¹tain¹sĩ¹nhē³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

15 Nxe³ha²kxai³ Pi³la²jah³lai²na²
a²hi²sen³kxai³lu² a²nũ²a² kãi²li³tũ³ka³txai²na²
ĩ³wi¹lxon³kxain¹si¹hain¹jau³su² Ba³ra³ba²sah³lai²na²
than²kxi²sa²tã³si¹sxã³ ũ³hũ¹xain¹ta¹hxai²hẽ¹la²
Te²yã¹nxe³sxã³ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu²
ũn³txi³ ĩ³ta³lo³wait¹si¹hain¹ka³tu³ hi³sa³ka³txa²
ũ³hxi²kĩ¹la³kxi²si¹hain¹jau³su² ã³yũ³yhai¹nha²kxai³
Pi³la²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

So³ta²to²nũ³xa² kq³nxe³ti³ yxo²ka³lxi³lain¹jau³su²

16 Nxe³nxa²ha¹te¹ so³ta²to² nũ³ka³txa² hi²sen³su²
Je³su²jah³la² so¹ka³tu³ a²hxi²kan¹ta² si³yxau³jah¹la²
sxi²ha² kãin²thĩ³na² Prai³a³to³ri³ã²thĩ³nãn²tu³
ã³wi¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ain¹ka³tu³ so³ta²to²
nũ³ka³txai²na² yxo²ha³kxa¹ ã³nũ²kxi²si¹hain¹jau³su²
ĩ³kaix¹tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 17 Nxe³te³na¹ so³ta²to²
nũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu¹ wã²la²ka³lo³a²
sau³saun³ka³lo³a² tẽ³sxã³ Je³su²jah³lai²na²
ũ³whi²kxai¹nha²kxai³ wai³la² wxa²xu³kxain¹sxã³
ũ³nhe³hẽn¹tai¹nha²kxai³ nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
18 Ain¹ka³tu³ ĩ³sa²nẽn¹kxi²ki³lxot³sxã³
ĩ³ki³wai³ka³si³xain¹te³nah¹lxi¹:

— Wi¹lhin¹te²si¹lxi¹. Ju³te²a² nũ³ka³txa²
A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²si¹lxi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

19-20 Ain¹sxã³, hi³sa³ka³txa² wẽ³sa²
hxi²so¹xi²sxã³ Je³su²jah³la² ĩ³ne³su²lai¹nha²kxai³
ĩ³ye³ka³su³hẽn¹kxai¹nha²kxai³ ã³ka³ti³wxe³kxain¹sxã³
wi¹lhin¹ki³lxo³jau³xa² ĩ³ye³ki³ha¹kxain¹sxã³
kq³nxe³ti³ ĩ³yxo²kwa³lxi³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Nxain¹te²ka³ka¹ wã²la² sau³saun³ka³lo³ai²na²
sa²sai¹kxain¹sxã³, Je³su²jah³la² a²wã²la³ka³lo³khai³xa²
ũ³whi²kxi²xain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Hã²wxãn³txa³
ĩ³hxi²kĩ¹la³kxi²si¹hain¹jau³su² sa²so¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Hi³sa³ka³txa²ũ³hxi²kĩ¹la³kxain¹jau³su²

21 Nxe³nxa²ha¹te¹ Si³mãu²ah³la² Si³rẽ²ne²ko³xa²
ton¹jah¹lo²su² ta¹hxai²hẽ¹la². A³le³syãn²trah³la²
Ru²fu²jah³la² a²wĩ³nu²su² ta¹hxai²hẽ¹la².
A²nxe³jah¹lo²su² te²kxai³lu² a²kxã³nxa¹ ha³lo²a²
wa²li³sxã³ wxã³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ka³tu³
so³ta²to² nũ³kã³txai²na² sa²kxai³lu² hi³sa³ka³txa²
Je³su²jah³la² ĩ³hxi²kĩ¹la³kxi²ka³txa³nũ³a²
sa²tã³ka³la³kxi²hẽt¹so¹nha²si¹jau³su²
Si³mãu²ah³lan²tu³ yxo²xũn³txi³ĩ³kwa³na³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

22 Nxe³ka³tu³ ã³nxai³ain¹ka³tu³ wã³la³ka³txa²
Ko²ko³ta³kat³su² nxe³jau³xa² a²si³yxau³tãu³a²
sa²kxai³lu² txa²wã¹ne³ka³lo³su² nxe³hxai²na²hẽ³
ka³txa²nãu³a² sa²so¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

23 Nxe³hĩ¹na¹ vĩn²yo³jau³xa² hĩ³ne³kxa²
mi²ra³jau³xa² ĩh³nẽ³ju³ta² ã³wxe³lu¹nhẽ³jau³xa²
nxe² ũ³ke³ni²jau³xa² ũ³hũ¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Yxãn¹ta¹ Je³su²jah³la² ĩ³nxũn³sain³nũ²la²
ĩ³na²ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². 24 Nxe³nũ²la²
hi³sa³ka³txa² ĩ³hxi²kĩ¹la³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la²
Nxe³ka³tu³ Je³su²jah³la² wã²la²ka³lo³a²
wxa²sa²so¹te²txai³ain¹sxã³ tah³lxa² wẽ³sa²
o²la³kxain¹sxã³ a²wa³kxẽn³ton³yah³la²
nũ¹hain³nyhain¹ka³tu³ wã²la²ka³lo³ai²na² sa²kxai³lu²
wxa²nũ³te²txai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

25 U³je³na³ka² wxa²ki³ka³la³nũ²la²
ĩ³hxi²kĩ¹la³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 26 Nxe³ju³ta²
hi³a²ka³lo³a² wãn³txa² ũ³wha²li¹lhãn²sxã³
a²ne³ta³lxo³ka³nãu³a¹ ũ³kũ¹tain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Ũ³wha²li¹lain¹jau³xa²sa¹:

— Je³su²jah³la² Ju³te²a² nũ³kã³txa² a²hxi²kan¹ta²
si³yxau³jah¹lai²la¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

27 Nxe³ju³ta² a²nũ²a² kãi³su²lhã³to³jah¹la²
 ha¹lin¹jah¹la² ã³hxi²kĩ¹la³kxain¹nũn³ta¹hxai²hẽ¹la².
 A²wi¹nẽ³tãu³a¹ ka³na³ka³na³jah¹la² ã³hxi²kĩ¹wxe²
 a²wã³tãu³a¹ ka³na³ka³na³jah¹la² ã³hxi²kĩ¹wxe²
 nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 28 A²nxe³jut³su²

kxã³nhxĩ¹nu¹taĩ²na² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²
 ũ³wha²li¹txã³nxu¹taĩ²na² nxe³te³nah¹lxi¹:

— Jah¹lai²li² kq³nxe³ti³ kãi³tũ³ka³txi³su²
 ti³hi¹tain¹na²hẽ³li¹. Nxe³txã³nxu¹taĩ²na²
 ta¹hxai²hẽ¹la².

29 Nxe³nxã²ha¹te¹ a²nũ²a² kwa²
 wa³to²hi²te²nãu³xa² ã³ne³wa³nxĩn¹wa³nxĩn¹nha²sxã³
 ã³wai³ka³si³xi²jau³su² ã³ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Nxain¹te³nah¹lxi¹:

— Ha³we¹. “Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha²
 sa²nai¹hxat³sãñ²sxã³ ye³ha¹li¹ ka³na³ki² a³la²ni²sxã³
 ã³h¹sa²to³nxĩ²na¹tu¹wi¹.” Nxĩn¹jau³su² e³in¹taĩ²ti²ti¹.

30 Hi¹na² wã²nxũh¹ ã³hxi²ta²la³kxi²nha²sxã³
 hi³sa³ka³txa² ka³nxĩ¹nhu¹li¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

31 Jã¹nxe³jau³xa² wã²nxĩn¹ta²
 si³yxau³ka³ta²nãu³xa² ha³te³h³nxã³nxa²
 a²hoh³lxi³si²nãu³xa² whãĩ²na¹, yxo²ĩ²nyhai¹nxa³jau³su²
 ã³wai³ka³si³xi²sxã³ ã³ye³lain¹te³nah¹lxi¹:

— Jah¹lai²na² a²nũ²a² ã³xa² sa²hau³ko³tain¹to³taĩ²ti²tu³wi¹.

Yxãñ¹ta¹ wã²nxũh¹lxi³ hxi²kan¹ti³
 sa²hau³ko³nha²nxa³lho³li¹. 32 I³sa³e²

a²wa³kxẽñ³yah³lo²su² ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na²
 A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lo³jah¹lo²su²

ha²kxai³ nxe³ke³la³te²kxai³ hi³sa³ka³txa²
 ã³hxi²ta²la³kxi²nha²sxã³ ã³ka³nxĩ²kxai²nãñ²tu³

yxo²ĩ²sĩ¹nhĩ³na¹wi¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Te²yã¹nxe³sxã³ in³txa² kq³nxe³ti³ kãi³ya³te²na²
 hi³sa³ka³txa² ã³xa³ka³txa² ã³hxi²kĩ¹la³kxi²yain¹te²na²

te²yā¹nxe³jau³su² yxo²i²nyhai¹nxa³jau³su²
i³wai³ka³si³xain¹nūn³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² ya³lu²ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

³³ Nxa²ha¹te¹ ha³lo²a² whāi²na¹
ka³nxa³hi²khaix¹nxe³ta¹hxai²hē¹la². A³lan²ta²
ne³ka³ka³nhī¹nān¹te²tu³ ā³ka³nxa³hi²ta¹hxai²hē¹la².
Ā³ki³kan³tāu³a¹ so¹lxi³ i³ha²te¹txi²ye²ta¹hxai²hē¹la².
³⁴ Ki³kan³nū²la² Je³su²jah³la² kāin² i³wxan¹sxā³
i³kaix¹te³nah¹lxi¹:

— E³li¹ e³li¹ la³ma³ sa³ba³ka²ta³ni¹. Ta¹hxai²hē¹la².
A²nxe³jau³xai²na² a²si³yxau³tāu³a² nxe³te³nah¹lxi¹:

— Txa²sū³nu²khai³jah¹lāi³. Txa²sū³nu²khai³jah¹lāi³.
Īh¹nxe³kxa²yan³ti³tā³ ā³na¹san¹thi²li¹?
Ta¹hxai²hē¹la².

³⁵ Nxe³jau³xai²na² a²nū²a² kwa² yxau³sxā³
i²tū³ka³txa² wai³nxa³txi³ ain¹kxain¹nū²la²
i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Ne³kat¹jah³sah¹lxi³sī¹nhē³li¹. E³li²ah³lu¹ta²na²
i³kaix¹tain¹nīn²ta¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

³⁶ Nxe³te³na¹ a²kwēn¹ta²na¹ kwa²yxau³sxā³
i²tū³ka³txa² ka³na³ka³na³jah¹la² ā³nih³sxā³
i³yi²lho¹tū³xa² so¹sxā³ yain³txa² yau³xa²
kah³jau³xa² ū³hū¹sxā³ ū³whi¹sai¹te³na¹ hi³sa³ka³txa²
ū³ki³wi²kxi²sxā³ Je³su²jah³la² i³xon³so¹si¹hain¹jau³su²
ūh³yxo²tē³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹te³nah¹lxi¹:

— Ha³lo³kxa² yxau³a³sah¹lxi³hē¹li¹.
E³li²ah³lu¹ta²na² wxā³sxā³ sa²hxi²ta²la³kxi²te³lhxā³
wxā³si¹jau³nū³su² i²wahx³nxe³yah³sah¹lxi³hē¹li¹?
Ta¹hxai²hē¹la².

³⁷ Nxe³ka³tu³ Je³su²jah³la² kāin² i³kwāix¹sxā³
ya³lu²ta¹hxai²hē¹la².

38 Nxe³hĩ¹na¹ wã²la² au³khaix¹ka³lo³a²
 Txa²wã¹sũ³na² a²sxi²ha² nxũ²kwai³ye³la³nãu³a¹
 au³ti³yxau³thĩ³na¹ yxo²tĩ¹ka³lo³a²
 ã³ten²ti³ta¹hxai²hẽ¹la². Oh³nãu³a¹ ã³ten³txi²
 wxa²kan³ka³tu³ yu³hxai²na² sa²kxai³lu²
 ã³ten³ti³sxã³ ã³yo²hai²ta³lxi³ta¹hxai²hẽ¹la².
 39 Nxe³ju³ta² so³ta²to² a²hxi²kan¹jah¹lai²na²
 sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² yxo²ĩ²tãu³a¹
 sa²nxũ³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹la² Je³su²jah³la²
 ya³lu²ju³ta²ĩ²ain¹tãu³ĩ³ye³te³nah¹lxi¹:

— Jah¹lai²na² ya²la³tu³ Sũ³na² Tah²yah³lo²sin²tai¹.
 Ta¹hxai²hẽ¹la².

40-41 Nxe³nxa²ha¹te¹ ha³la³je¹nhĩ¹nai³kxai³
 Je³su²jah³la² Ka³li³le²a²ko³xa² he¹ai¹nhĩ¹kxai³
 txu¹ti³nãu³xa² hi²sen³su² Je³su²jah³la²
 ã³si³tẽ³kxi² a²yen³kxa² wi¹lã³non²ta³kxi²
 yhain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la². Ka³lxa¹tũ³ka³txi³su²
 ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³tũ³ka³txa² ha¹li¹
 ka³na³ki¹ ta¹ka³lxi³nãu³xa² a²ĩ³lxa²sa¹.
 Ma³ri²a³ Ma³ta³lẽ²na³ka³lxa² nxe³ha²kxai³
 Ma³ri²a³ka³lxa² Ti³a²kah³la² kau³kaun³jah¹la²
 a²hã³ka³na² Jo³se²ah³la² a²hã³ka³na²
 nxe³ha²kxai³ Sa³lo²ma³ka³lxa² nxe³ha²kxai³
 ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³tũ³ka³txa² hĩ¹na²
 u²yxau³sxã³ Je³su²jah³la² hxi²kĩ¹la³kxain¹ju³ta²
 ĩ²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³ta²ha³la³je¹nhĩ¹nai³kxai³
 txu¹ti³nãu³xã³xa² ka³lxa¹tũ³ka³txa²
 Je³su²jah³la² ã³si³tẽ³kxa²sxã³ Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na²
 ã³wi¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³tũ³ka³txai²na²
 u²lyxau³yain¹nũn³ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² txah³lxa³kxẽ¹na² sa²nĩ³kxain¹jau³su²

42-43 Nxe³hĩ¹na² sa²ba³to³ nxe³ju³ta²
 ye³ka³na³ka³nat3sxã³ a³la²ni²hĩ¹nai³kxai³
 Ju³te²a² nũ³ka³txa² a²yain³txa² wet1sxã³
 ău¹la³kxain¹to³tău³a¹ ta¹hxai²hẽ¹la²
 A²nxe³tău³a¹ sũ²ni²khai¹nxe³tău³a¹ Jo³se²ah³la²
 A³ri³ma³te²a³thĩ³năn¹jah¹la² Ju³te²a² nũ³ka³txa²
 hxi²kan¹jah¹la²nău³xa² ka³na³ka³na³jah¹la²
 wi¹lhin¹khaix1jah¹la² ta¹hxai²hẽ¹la².
 A²nxe³jah¹la² Txa²wă¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta²
 Si³yxa³u³tău³lo³ju³ta² wahx3nxe³jah¹lo²su²
 ta¹hxai²hẽ¹la². Jah¹lai²na² sa²kxai³lo³ ya³lo³txi²sxã³
 Pi³la²jah³lai²na² ă³nxai³sxi²ka³tũ³ Je³su²jah³la²nũ²a²
 i³wă³txi³ta¹hxai²hẽ¹la². 44 Nxe³jau³xai²na²
 sa²kxai³lu² Pi³la²jah³lai²na² sa²kxai³lu² ain³kxi²tău³
 i³wă³wă³txi³nha²ta¹hxai²hẽ¹la².

— Hĩ¹na² Je³su²jah³la² ya³lu²te²tăn²ku².
 Nxe³nha²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³ so³ta²to²
 nũ³ka³txa² hxi²kan³jah¹la² i³kaix1so¹sxã³
 i³ye³kxi²te³nah¹li¹:

— Je³su²jah³lai²na² ya³lu²ta¹nx3thi²li¹?
 Nxe³yhu¹ta¹hxai²hẽ¹la². 45 Nxe³nxa²ha¹te¹
 i³wa²lũ³xi²te³nah¹li¹:

— Ya³lu²na²li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³
 Pi³la²jah³lai²na² a²wăn³txi³kxai³lu¹:

— Ya³lu²jah¹la²nũ²a² so¹txu¹li¹,
 ten³nxa²kxai²năn²tũ³txa¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².
 46 Nxe³nxa²ha¹te¹ Jo³se²ah³lai²na²
 sa²kxai³lu² wă²la² hă³ta³ka³lo³a²
 tẽ³ka³tũ³ a²nũ²su² sa²ta²la³kxi²nyhu¹sxã³
 ăn³ka³nxi²ka³tũ³ wă²la²ka³lo³ai²na² sa²kxai³lu²
 wxa²wă³lău²kxi²nyhu¹sxã³ tah³lxa³ka³tẽ¹nău³a¹
 ũ³whi²wxe³ta¹hxai²hẽ¹la². A²ẽ¹nău³a¹ wă³la³ka³txa²

tah³lxa³ka³ta² wxa²xu³sxã³ wxa²we¹tẽ³nãu³a¹
 ã³whi²wxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ka³tu³ a²ẽ¹nai²na²
 tah³lxa³kxa² kãin²ka³ta² ã³wa³ti³kxi² sa²tã³sxã³
 ã³h³yo²tĩ¹kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². 47 Nxe³ju³ta²
 Je³su²jah³la² sa²nĩ³kxi²ju³ta² txu¹ti³nãu³xa²
 Ma³ri²a³ Ma³ta³lẽ²na³ka³lxa² nxe³ha²kxai³
 Ma³ri²a³ka³lxa² Jo³se²ah³la² a²hã³ka³na²
 nxe³ha²kxai³ ha¹lin¹ta¹ka³lxa²ĩ²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

16

Je³su²jah³la² ka³tẽ³su²ĩ³sa²yxau³xi²jau³su²

1 Nxe³nxa²ha¹te¹ sa²ba³to³ nxe³ti³xa²
 ha³nãu³hi²na³na¹ nxe³ka³tu³ka³nxah³ti³wi³ta³lon³tãu³a¹
 txu¹ti³nãu³xa² Ma³ri²a³ Ma³ta³lẽ²na³ka³lxa²
 nxe³ha²kxai³ Ma³ri²a³ka³lxa² Ti³a²kah³la²
 a²hã³ka³na² nxe³ha²kxai³ Sa³lo²ma³ka³lxa²
 nxe³ha²kxai³ ain¹sxã³ hĩ³ne³kxa² wi¹lũ³tẽ³kxa²
 ã³yho³hi²sxã³ so¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la²
 Je³su²jah³la²nũ²a² wxa²to¹la³kxi²te³lha³ka².
 2 Ain¹ka³tu³ hã²wxã³txa³ To³mĩn²ko³
 nxe³ju³ta²kxai³ u³je³na³kai²na² a³li³xi²hĩn¹kxai³
 txu¹ti³nãu³xai²na² sa²kxai³lu² aun³ta²
 ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nũ¹ka³na¹
 sa²nĩ³kxain¹ju³ta² aun³ta² ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 3 Aun³tain¹tãu³a²ĩ³ye³kxi²nyhu¹te³nah¹lxi¹:

— Tah³lxa³ka³lo³ai²na² yxo²tĩ¹nha²ka³lo³ai²na²
 ĩh¹nxe³te²ta³ sa²yxo²than²kxi²nẽ³lain¹te³ji¹xĩ¹,
 kãin²khaix¹ka³lo³sa²ha²kxai³lu¹? Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².
 4 Yxã¹ta¹ten³sa²tã³ain¹te³na¹kãin²khaix¹nxe³ka³lo³ai²li²
 ã³h³yo²than²nha²ju³ta³nu¹ta²na²ĩ²lain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 5 Nxe³ain¹ka³tu³ tah³lxa³kẽ¹nãu³ai²na²
 ã³wi¹hain¹ka³tu³ in³txa² sa³nxe³la³kxa²
 ĩ²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Sa³nxe³la³kxa²
 wã²la² hã³nka³lo³a² ã³whi²kxi²nha²jah¹la²

yxau³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la² txu¹ti³nāu³xa²
a²wi¹nē³tāu³ai²nān²tu³ ā³wxe³ta¹hxai²hē¹la².
O²khaix¹xain¹sxā³ yuh³lxi³khaix¹ain¹ta¹hxai²hē¹la².
6 Yxān¹ta¹ jah¹lai²na² wān³txi³kxai³lu¹
ī³ye³kxain¹te²an¹jau³kxai³lu¹:

— O²lhxā³ ī³wā³jah³lxi³txa³hē¹ni¹. Je³su²jah³la²
Na³sa³re²thi³na² ton¹jah¹la² Ju³te²a² nū³ka³txa²
hi³sa³ka³txa² ī³hxi²kī¹la³kxi²sxā³ ī³ya²lu¹kxe³su²
jah¹la² ān³ten³yah³lxi¹nxi¹. Yxān¹ta¹ jah³lai²na²
ka³ten³su² ī³sa²yxau³xi²na²ni¹. Hai³txi³
ti¹nān²ta³ he¹ti³he¹xai¹nxa³xi¹. Tē¹nai²li²
hāi¹kxain¹te³nai¹ti²tu³ni¹. Ī²jah¹lxi³hē¹ni¹.
7 Jā¹nxa¹jau³su² hī¹na² sa²kxai³lu² ī³sxā³
Pe²jah³la² ī³hen³txi² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xā³xa²
ī³hen³txi², whāi²na¹ nxe³jah³lxi³hē¹ni¹.
ī³hen³txain¹yah³lxi¹jau³kxai³lu¹:

“Je³su²jah³la² ne³ka³ta²nx2ti³sxā³ Ka³li³le²a²ko³xa²
ā³nxi³tu¹wi¹. Nū¹ā¹ ī²syah¹lxin¹tu¹wi¹.”
Jau¹xai²na² ha³la³je¹nai³tā² Je³su²jah³la²
ī³ye³kxi¹nx2ti³tai¹ti²tu³nī¹. Jā¹nxe³jau³su²
nxe³txain¹yah³lxi³hē¹ni¹. Nxe³yhain¹ta¹hxai²hē¹la².

8 Nxe³nxa²ha¹te¹ txu¹ti³nāu³xai²na²
tah³lxē¹na² a³li³ain¹sxā³ ā³ni³hain¹ta¹hxai²hē¹la².
Kāi²no²nha²ha²kxai³ ī³ka³tā³tā³tain¹ta¹hxai²hē¹la².
Ai¹nha²kxai³ hai³txi³ wān³txi³la³ a²nū²a² ā³xa²
ī³ye³kxain¹ti³hex¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

Ma³ri²a² Ma³ta³lē²na³ka³lxa² Je³su²jah³la² Ī²jau³su²

9 Nxe³nxa²ha¹te¹ To³mīn²ko³ nxe³ju³ta²
ī³yū¹li²nxa³tā³lxa² Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu²
ka³ten³su² ī³sa²yxau³xi²te³na¹ Ma³ri²a³
Ma³ta³lē²na³ka³lxa² Ī³ha¹txi²ta¹hxai²hē¹la².

A²kxã³nxai³kxai³ ta¹ka³lxa² a²nxũ²kwai³nãu³a¹,
 kō³nxe³te²a² yãu³ka³txa² ka³lxa¹te²nãu³xa²
 ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki¹ tũ³ka³txa²
 nxũ²kwai³yau³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³
 a²ta³a² nũ³ka³txai²na² Je³su²jah³la²
 a²ka³te³na² yxau²xai³lhĩ¹nai³tã²
 nxũ²kwai³li³si¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 10 Nxe³nxa²ha¹te¹
 ta¹ka³lxa¹na² sa²kxai³lu² ã³nxai³ka³tũ³ Je³su²jah³la²
 a²ya³la²nãu³xa² ĩ³ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 A²ya³la²nãu³xai²na² kãin² ãin²tai¹nha²kxai³ kãin²
 ĩ³nã³nai¹nha²kxai³ Ma³ri²a³ Ma³ta³lẽ²na³ka³lxa¹na²
 sa²kxai³lu² ã³wxã³yain¹sxã³ ĩ³ye³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 11 Yxãn¹ta¹ Je³su²jah³la² ka³ten³su²
 ĩ³sa²yxau³xi²jau³xa² ta¹ka³lxa¹na² Je³su²jah³la²
 ĩ²ain¹jau³xa² ĩ³yau¹ũ¹hain¹to³ta¹ a²ya³la²nãu³xai²na²
 sa²kxai³lu² yxo²ĩ²ti³he¹xain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².

A²sa³wi³ha³lxa² ha¹lin¹ya³te²a² Je³su²jah³la²
 ĩ²ya³jau³su²

12 Nxe³ka³tũ³ hã²wxãn³txa³ a²ya³la²nãu³xai²na²
 ha¹lin¹te²su² te²a² ha³lo²a² ã³nxai³ya³tãu³
 Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² ã³lxi³
 sa²ya¹nha²sxã³ ã³lxi³te²hũ³yain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 13 Ha¹lin¹te²na² sa²kxai³lu² ãh¹ ã³wa²li²ya³sxã³
 a²ya³la²nãu³xai²na² wã³kon³tũ³ka³txa²
 ĩ³hen³txi³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Je³su²jah³lai²na²
 ĩ³ã³lxi³te²hũ³yain¹jau³xa² ĩ³hen³txain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 Yxãn¹ta¹ a²wã³kon³tũ³ka³txai²na² hai³txi³
 ĩ³we¹nyhain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².

A²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² Je³su²jah³la² ĩ²ain¹jau³su²

14 Hã²wxã³txa³ ye³jen¹nãu³a¹
a²sa³wi³ha³lxi³nãu³khai³xa² hxi²ka² hxa³sxã³
ka³na³ka³nat³sxã³ wxa²sa²so¹xi²nũn³tũ³ka³txa²
ã³wxe³sxã³ i³yai³nain¹tãu³a² Je³su²jah³lo²su²
te²kxai³lu² wxã³yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Wxã³yain¹sxã³
sa²yo²we¹nyhai¹nxa³ju³ta² i³kwai²kxai¹ni²
ã³ne³to³hai¹nxa³ju³ta² i³kwai²kxai¹ni²
nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ka³ten³su²
i³sa²yxau³xi²ju³ta²na² a²nũ²a² i²ain¹te²na²
a²wã³txa² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na²
yo²i¹ai¹nxa³ha²kxai³lu¹ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².
15 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²wã³txi³kxai³lu¹
i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

— Ha³lo²a² yo²ha³kxa¹ ã³nxa³jah³lxi³hẽ¹li¹.
Ã³nxa³yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ a²nũ²a²
hã¹nxe³ti³xa¹ i³yau¹ũ¹tain¹yah³lxi³hẽ¹li¹.
Ain¹yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: Je³su²jah³la²
ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
a²nũ²a² ko³nxe³ti³ kã³sxã³ yxau²xai³ju³ta²
i³ain²ta³kxi²nha²sxã³ Je³su²jah³la²
yo²i²ain¹kxai²nãn²tũ³ ko³nxe³ti³ kã³ain¹kxa²
yo³ha² wa²su¹ti³hi¹tu¹wi¹. Nxe³jau³xai²na²
a²nũ²a² yo²ha³kxa¹ i³yau¹ũ³txain¹yah³lxi³hẽ¹li¹.
16 Nxain¹yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ a²nũ²a²
a²ten³te²su² te²an²tũ³ yo²i²sain¹kxai²nãn²tũ³
i³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹nẽ³jau³xa²
sa²yo²wet¹sain¹kxai²nãn²tũ³ te²su² a²ko³nxe³ti³
kã³ain¹ju³ta² wa²su¹tain¹tu¹wi¹. Yxã¹ta¹ a²nũ²a²
sa²yo²ã³sain¹te²su² te²an²tũ³ a²ko³nxe³ti³ kã³ju³ta²
yxau²sa²tẽ³ai¹nha²kxai³ yxan¹nãu³a¹ Txa²wã¹sũ³na²
ko³nxe³te²lo³jau³su² yxau²xai³lain¹tu¹wi¹.

17 A²nũ²a² yxo²i²sain¹kxai²nãn²tu³ a²yen³kxa²
wã³nxĩn¹ju³ta² kãĩ³ain¹tu¹wi¹. Kãĩ³ain¹ju³ta²sa¹:
Txa²i³lxa² i³yĩ¹li²sa²sxã³ kō³nxe³te²a²
yãu³ka³txa² nxũ²kwai³li³si¹hi² wãn³txa²
yau³xã³xa² tah²yau³xa² i³ye³i² nxe³ain¹tu¹wi¹.
18 Jã¹nxain¹kxai²nãn²tu³ txih³xa² yxo²kō³nxe³te²a²
wxa²sa²so¹ain¹kxai²nãn²tu³ kho³nai¹nxa³ha²kxai³
tih³na³la³yau³xa² i³na²ain¹kxai²nãn²tu³
kho³nai¹nxa³ha²kxai³ nxe³ain¹tu¹wi¹.
Jã¹nxain¹kxai²nãn²tu³ a²nũ²a² i³ton³te²su² te²a²
wxa²wxai³ain¹kxai²nãn²tu³ we²nxain¹tu¹wi¹.
Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² oh³nãu³a² wxa²ka³la³ye²jau³su²

19 Nxe³nxa²ha¹te¹ Txa²wã¹hxi²kan¹ta²
Si³yxau³jah¹la² Je³su²jah³la² i³ye³ta³lu²nain¹nxa²ha¹te¹
oh³nãu³a¹ Txa²wã¹sũ³na² A²hi²sen³kxai³lu²
so¹sxã³ ka³la³ka³tu³ Sũ³na² wi¹nẽ³tãu³a¹
ã³wxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 20 Nxe³jut³su² ha²kxai³
a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² ã³nxai³ain¹ka³tu³ ha³lo²a²
i²li³je³na² ã³nxai³ain¹kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na²
wãn³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ũ³ai¹nha²kxai³
hau³hau³kon³nũ²la² Je³su²jah³la² a²hi²sen³kxai³lu²
a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² hxi²nũ¹te³lhxã³
a²yen³kxa² nũ³kxũn³te²su² o²la³kxai¹nha²kxai³
nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³ wãn³txai²na²
a²sa³wi³ha³lxi³na² i³ye³ain¹jau³xai²na² Je³su²jah³la²
a²hi²sen³kxai³lu² sa²hxi²ka¹tain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Txa²wa¹sũ³na² Wãⁿ³txa²
New Testament in Nambikuára, Southern
(BR:nab:Nambikuára, Southern)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nambikuára, Southern

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nambikuára, Southern [nab], Brazil

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nambikuára, Southern

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

5198f7a7-ab9d-5d69-b112-d94960f81d2a